



รายงานการวิจัย

การพัฒนาแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว
เชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง
The Development of Participation Model in Sustainable
Agritourism Management of Na Muen Si Community, Na Yong
District, Trang Province

ธรรมจักร เล็กบรรจง

Tammachak Lakbanchong

วิทยาลัยการโรงแรมและการท่องเที่ยว
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

งบประมาณเงินรายได้ พ.ศ. 2562



รายงานการวิจัย

การพัฒนาแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว
เชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง
The Development of Participation Model in Sustainable
Agritourism Management of Na Muen Si Community, Na Yong
District, Trang Province

ธรรมจักร เล็กบรรจง

Tammachak Lakbanchong

วิทยาลัยการโรงแรมและการท่องเที่ยว
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

งบประมาณเงินรายได้ พ.ศ. 2562

หัวข้อวิจัย การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน
 ชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

ชื่อผู้วิจัย ธรรมจักร เล็กบรรจง

หน่วยงาน วิทยาลัยการโรงแรมและการท่องเที่ยว

งบประมาณเงินรายได้ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562

บทคัดย่อ

การการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ และศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง 2) ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง 3) ประเมินและยืนยันรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง ผลการศึกษาบริบทชุมชนต้นแบบทุกแห่งมีอัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ เน้นการมีส่วนร่วมและส่งเสริมกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ สำหรับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี ควรเริ่มจากกลุ่มผู้นำและให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อไปสู่ความยั่งยืน โดยการเปิดเวทีชาวบ้าน ประชุมสร้างเครือข่ายและประชุมเชิงปฏิบัติการ ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มคณะกรรมการการท่องเที่ยว นำไปสู่การแบ่งส่วนงานออกเป็น 5 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายฐานการเรียนรู้ ฝ่ายมัคคุเทศก์ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายอาหารและสินค้าที่ระลึก ฝ่ายที่พักและยานพาหนะ รวมทั้งร่วมจัดทำแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวทำให้เกิดการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนขึ้น และประเมินผลการจัดท่องเที่ยวনার่องเพื่อตรวจยืนยันถึงผลสะท้อนที่เกิดขึ้น ซึ่งในท้ายสุดได้รูปแบบ NA-MUENSI Model เป็นรูปแบบการจัดการพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับกลุ่มสมาชิกและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบนฐานการใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่าตามบริบทของชุมชน เพื่อความยั่งยืนต่อการนำไปใช้สร้างประโยชน์ให้กับชุมชนนาหมื่นศรี

Research Title	The Development of Participation Model in Sustainable Agritourism Management of Na Muen Si Community, Na Yong District, Trang Province
Author	Tammachak Lakbanchong
Institution	Collage of Hospitality and Tourism
Year	2019

Abstract

This study is a participatory action research aiming to 1) study the context of agritourism management of model communities and the sustainable agritourism development approach of Na Muen Si community, Na Yong District, Trang Province, 2) study the participation process in developing sustainable agritourism management model of Na Muen Si community, Na Yong District, Trang Province, and 3) evaluate and confirm the sustainable agritourism management model of Na Muen Si community, Na Yong District, Trang Province. The results from investigating the contexts revealed that each model community had a unique identity that emphasized participation and promotion of learning activities. As for the sustainable agritourism development approach, it started with the leadership group and involving members in the development to promote the sustainability. This was implemented through community forums, networking meetings and workshops. Subsequently, the Tourism Board was established consisting of five divisions: Learning, Tour Guides, Public Relations, Food and Souvenir, and, Accommodation and Transportation. In addition, there was an engagement in developing a tourism action plan which led to a community-based agritourism management workshop. Regarding the evaluation of the tourism management model for verifying the impact, the NA-MUENSI Model was developed. This model was the agritourism management model that established a collaborative network with members and related agencies based on careful utilization of resources through community's context which would promote sustainability towards the benefit of Na Muen Si community.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้เสร็จสิ้นสมบูรณ์ลงได้ ต้องขอขอบพระคุณยิ่งต่อมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ที่เป็นแหล่งทุนอุดหนุนในการทำวิจัย ขอขอบคุณวิทยาลัยการโรงแรมและการท่องเที่ยว ที่เป็นสถานที่หลักในการรวบรวมและประมวลผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีวรรต สมนึก, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธนินทร์ สังขดวง, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ระริน เครือวรพันธ์, อาจารย์ ดร.ดุสิตพร ฮกทา และอาจารย์ ดร.ณพิชญา เฉิดโฉม ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการพิจารณาวิจัยในคนกลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการตรวจและรับรองจริยธรรมโครงการวิจัยในคนในครั้งนี้

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบทั้ง 3 แห่ง คือ วิสาหกิจชุมชนเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนอ่าวลึก อำเภอลำเลียง จังหวัดกระบี่ ศูนย์ประสานงานเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลวังอ่าง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทะเลน้อย บ้านคลองปากประ ตำบลทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง คณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี หน่วยงานผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ กลุ่มนักท่องเที่ยวทดลอง และประชาชนในพื้นที่นาหมื่นศรีที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างเต็มกำลังความสามารถ ทำให้เกิดรูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรีขึ้นได้

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลที่ได้จากงานวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรังในครั้งนี้จะมีส่วนที่เป็นประโยชน์ในการตอบสนองต่อความต้องการของบริบทพื้นที่ เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนสามารถสร้างการเรียนรู้ระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยวได้ ทำให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เกิดรายได้และการจ้างงาน สังคมอยู่ดีกินดีมีการอนุรักษ์หวงแหนทรัพยากร และภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการเกษตร และนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรีให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ธรรมจักร เล็กบรรจง

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฌ
สารบัญรูปภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย	1
1.2 คำถามงานวิจัย	4
1.3 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	5
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
1.5 ขอบเขตของโครงการวิจัย	5
1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะ	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบการท่องเที่ยว	9
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน	16
2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	30
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	44
2.5 กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย	52
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	53
3.1 ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการวินิจฉัย	53
3.2 ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติการ	64
3.3 ขั้นตอนที่ 3 การวัดผล	69
3.4 ขั้นตอนที่ 4 ผลสะท้อนที่เกิดขึ้น	73

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	78
4.1 วัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ และศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง	79
4.2 วัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 2 เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง	107
4.3 วัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 3 ประเมินและยืนยันรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง	118
บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผล	136
5.1 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาบริบทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ และศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง	136
5.2 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง	138
5.3 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อประเมินและยืนยันรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง	140
5.4 ข้อเสนอแนะ	141
บรรณานุกรม	143
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ	150
ภาคผนวก ข เอกสารรับรองจริยธรรมการวิจัย และเครื่องมือในการวิจัย	152
ประวัติผู้วิจัย	177

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ 1 วิธีดำเนินการวิจัยที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย	76
ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับบริบทการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ต้นแบบ	88
ตารางที่ 3 จำนวน และคำร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	91
ตารางที่ 4 ค่าความถี่ และคำร้อยละ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เชิงเกษตรของชุมชนนาหมื่นศรี	93
ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับมุมมอง การพัฒนาอย่างยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนนาหมื่นศรี โดยรวม และรายด้าน	97
ตารางที่ 6 จำนวน และคำร้อยละข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวทดลอง	124
ตารางที่ 7 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อศักยภาพการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวเชิง เกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี โดยรวมและรายด้าน	126

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 1 กระบวนการวิจัย	51
ภาพที่ 2 กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย	52
ภาพที่ 3 การสัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชนนาหมื่นศรี	107
ภาพที่ 4 แสดงโครงสร้างคณะทำงานกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนนาหมื่นศรี	110
ภาพที่ 5 การประชุมเชิงปฏิบัติการ	113
ภาพที่ 6 แสดงการคำนวณค่าใช้จ่าย โปรแกรม 2 วัน 1 คืน	117
ภาพที่ 7 การอบรมเชิงปฏิบัติการ	118
ภาพที่ 8 กล่าวต้อนรับ พร้อมกิจกรรมสาธิตทดลองทอผ้าและกิจกรรมฝึกทำ ผ้าเช็ดหน้า	118
ภาพที่ 9 รถลางรอกนำเที่ยว	119
ภาพที่ 10 พิพิธภัณฑสถานบ้าน	119
ภาพที่ 11 ศูนย์การเรียนรู้สวนเศรษฐกิจพอเพียง	119
ภาพที่ 12 กราบไหว้ตาหมื่น ยายศรี	120
ภาพที่ 13 สาธิตการทำลูกกลม หรือกั้งหันลมและรับประทานอาหารกลางวัน	120
ภาพที่ 14 สาธิตสาวเส้นใยไหมและเก็บผลมัลเบอร์รี่	120
ภาพที่ 15 ถ้าเขาข้างหาย	121
ภาพที่ 16 สรรบอาหารเย็นและการแสดงของชุมชน	121
ภาพที่ 17 กิจกรรมหลามข้าวเหนียวรอบกองไฟ	121
ภาพที่ 18 ปั่นจักรยานยามเช้าและเยี่ยมชมตลาดนัดชุมชน	122
ภาพที่ 19 สาธิตวิธีการเลี้ยงและเก็บน้ำผึ้ง	122
ภาพที่ 20 สวนผลไม้แหล่งหาอาหารของฝูงผึ้ง	122
ภาพที่ 21 การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากลูกหยี	123
ภาพที่ 22 กลุ่มทอผ้านาหมื่นศรีและฝึกทำขนมฟามี	123
ภาพที่ 23 การสนทนากลุ่ม	134

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

ตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 เป็นต้นมา ได้มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก และถือได้ว่า อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญส่วนหนึ่งของประเทศ อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวที่ผ่านมาได้ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณีของประเทศ (สินธุ์ สโรบล, 2546: 9) เอกสารทางวิชาการหลายๆ เรื่องชี้ให้เห็นว่า การเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม และทรัพยากรอันเป็นฐานทรัพยากรของการท่องเที่ยว อาจมีผลทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลง ประเด็นที่สำคัญคือจะอย่างไรให้การท่องเที่ยวสร้างความยั่งยืนให้ฐานทรัพยากรและมีส่วนสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน (อุตร วงษ์ทับทิม และสุภาวิณี ทรงพรวาณิช, 2546: 21) จากการประชุม Earth Summit เมื่อปี 2535 ที่กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล ได้มีข้อตกลงในการพัฒนาประเทศตามแผนแม่บทโลก หรือ Agenda 21 ส่งผลให้แต่ละประเทศรวมถึงประเทศไทยได้พัฒนา สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมไปสู่ความยั่งยืน ซึ่งอุตสาหกรรมท่องเที่ยวก็เป็นอีกอุตสาหกรรมหนึ่งที่ต้องเปลี่ยนบทบาทจากเดิมในอดีตโดยปรับระบบการจัดการท่องเที่ยวไปสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) เพื่อให้สอดคล้องตามแผนแม่บทการพัฒนาโลก Agenda 21 โดยการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตความสามารถในการรองรับของทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ เช่น สิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชน โดยผู้ที่มีเกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจำเป็นต้องส่งเสริมรักษาวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตท้องถิ่นของชุมชนและยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดความหลากหลายของทรัพยากรแต่ละท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542; ทิพวรรณ พุ่มมณี, 2554)

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) โดยในยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว โดยเฉพาะส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสินค้าและบริการบนพื้นฐานของมรดกและวัฒนธรรมท้องถิ่น (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560: 32-33) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน ระยะที่ 3 (พ.ศ.2561-2564) ได้กำหนด

กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนา กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน ภายใต้วิสัยทัศน์ “การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพระดับโลก บนฐานความเข้มแข็งของภาคเกษตรและชุมชนอย่างยั่งยืน” โดยในยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาคุณภาพด้านการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานอย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาและรักษาฐานการเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน เน้นการสร้างรายได้การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีกลยุทธ์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และส่งเสริมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ เชื่อมโยงวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริมให้ชุมชนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และมีความเป็นเจ้าของการท่องเที่ยวในพื้นที่ (สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน, 2559)

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถดำเนินการให้ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ดังกล่าวโดยเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) ที่มุ่งเน้นทางการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมของชาวนาชนบทเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีการดำรงชีวิตวัฒนธรรม ประเพณี และนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดการเรียนรู้ ทำให้เกิดประโยชน์ ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชนและตัวเกษตรกร (กรมการท่องเที่ยว, 2553; ราณี อธิชัยกุล, 2560: 8) หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นทางการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมของชาวนา โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตร และวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี เพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นโดยเพิ่มคุณค่าและคุณภาพ (Value Added) ในแต่ละกิจกรรม เสริมเส้นทาง การท่องเที่ยวให้เป็นกิจกรรมที่ยั่งยืนซึ่งนับว่าเป็นกิจกรรมที่ช่วยในการฟื้นฟูทรัพยากรการเกษตรและการจัดสรรผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนาที่ การเกษตรยังเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมชนบท (Akpinar et al., 2005)

จังหวัดตรังมีการทำการเกษตรที่หลากหลายซึ่งอาชีพดั้งเดิม และปัจจุบันของชาวดังกล่าว คือทำสวนยางพารา ปาล์มน้ำมัน และทำนาข้าว แต่ขณะเดียวกันช่วงที่ผ่านมาเกษตรกรกลับเจอกับปัญหา ราคาผลผลิตทางการเกษตรทั้งยางพารา และปาล์มน้ำมันตกต่ำลง จึงทำให้ชาวนาจำนวนมากกลับพลิกฟื้นนาร้างทำนาข้าวเพิ่มขึ้นมากกว่า 1 เท่าตัวเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน ทำให้ปัจจุบันจังหวัดมีพื้นที่นาข้าวมากเกือบ 13,000 ไร่ โดยเฉพาะที่ตำบลนาหมื่นศรี อ.นาโยง มีการทำนาข้าวมากที่สุดคือจากเดิมเคยทำนาประมาณ 1,200 ไร่เพิ่มขึ้นเป็น 2,800 ไร่ (ประชาชาติธุรกิจ, 2561) อันทำให้ชุมชนมีทัศนียภาพสวนเกษตร และทุ่งนาข้าวเขียวขจีที่สวยงามและเป็นผืนใหญ่ที่สุดในจังหวัดตรัง อย่างไรก็ตามปัจจุบันได้มีนายทุนต่างถิ่นเริ่มมาลงทุนที่ดินเพื่อการก่อสร้างที่พัก และร้านอาหารเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ความเป็นเมืองได้คืบคลานเข้ามาในชุมชนอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้สภาพพื้นที่ในแบบดั้งเดิมที่เป็นสังคมเกษตรกรรมเริ่มเลือนหายไป (องค์การบริหารส่วนตำบลนาหมื่นศรี, 2559) อนึ่ง แหล่งท่องเที่ยวขนาดใหญ่ของทั้งภาครัฐและภาคเอกชนรายใหญ่มีศักยภาพ

ในการพัฒนา และจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรสูง ขณะเดียวกันแหล่งท่องเที่ยวขนาดเล็กของเกษตรกรรายย่อยและชุมชน ส่วนใหญ่ยังขาดการนำเสนอผลผลิตที่น่าสนใจและขาดการส่งเสริมที่ครบวงจร (ราณี อีสัยกุล และคณะ, 2558)

การที่ชุมชนท้องถิ่นจะมีความเข้มแข็งและสามารถอยู่บนฐานการพึ่งตนเองได้นั้น ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนด้วยการวิเคราะห์ศักยภาพของคนในชุมชนเพื่อนำมาจัดทำแผนชุมชนถือเป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่การกำหนดทิศทางของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น (ศิริพร เลิศยิ่งยศ, 2556) และในการเปิดพื้นที่เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือขาดการจัดการที่ดีทำให้วิถีและสภาพแวดล้อมเกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นจนขาดความเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของพื้นที่และส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในที่สุด (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2557) ซึ่งแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนจำเป็นต้องเกิดจากกระบวนการจัดการและกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชน โดยให้สมาชิกร่วมกันคิดร่วมกันค้นหาและเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งด้านความรู้ ทรัพยากรอื่นๆ โดยใช้เครื่องมือที่เรียกว่า “กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม” อันเป็นกระบวนการที่สามารถสะท้อนปัญหาความต้องการของชุมชนซึ่งเป็นรากแก้วของการแก้ไขปัญหาชุมชนและโอกาสในการแสดงศักยภาพของตนเองเพื่อสร้างชุมชนของตนให้เข้มแข็งและยั่งยืน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ได้กำหนดกรอบการวิจัยเชิงพื้นที่ เพื่อมุ่งเน้นผลผลิตในการพัฒนาชุมชน สังคมท้องถิ่น และพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัยฯ ในพื้นที่ตำบลนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง เกี่ยวกับประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และการเกษตร ทำให้กลุ่มแกนนำชุมชนและชาวบ้านมีความต้องการพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และแหล่งเรียนรู้เชิงเกษตรโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่ออนุรักษ์พื้นที่เกษตรกรรมให้คงอยู่และสร้างแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรเพื่ออนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิม และพัฒนาเป็นแหล่งให้ความรู้ให้แก่ประชาชน เนื่องจากในพื้นที่ยังคงมีสถานที่ทำการเกษตรที่สวยงาม มีความพร้อมที่จะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ แต่ปัญหาคือชุมชนนาหมื่นศรียังขาดการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเป็นรูปธรรม ต่างกับชุมชนต้นแบบที่มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเข้มแข็ง (กรมส่งเสริมการเกษตร, ม.ป.ป.) เช่น วิสาหกิจชุมชนเครือข่ายท่องเที่ยวอ่าวลึก จังหวัดกระบี่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรวังอ่าง จังหวัดนครศรีธรรมราช และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ดังนั้น จึงได้ร่วมกันศึกษาวิจัยเพื่อสร้างทางเลือกใหม่ให้กับชุมชนในรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับทุนเดิมที่มีอยู่ในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มุ่งพัฒนาให้ “คนในท้องถิ่น” เป็นหัวใจสำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวซึ่งไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเท่านั้นแต่ได้เน้นถึงการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นโดยใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้คนในชุมชน

ได้เข้ามาบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อนำไปสู่การดูแลรักษาทรัพยากรของชุมชนและ
 เกื้อกูลต่อเศรษฐกิจของชุมชนให้ดีขึ้น ผลจากการประชุมระดมใจร่วมกันจึงนำมาสู่ข้อสรุปถึงการ
 เห็นความสำคัญที่ควรจะต้องมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนอย่างมี
 ส่วนร่วม

การวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน
 ชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง จึงมีความจำเป็นในการศึกษาวิจัย โดยการศึกษาชุมชน
 ต้นแบบที่ประสบความสำเร็จจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ศึกษาแนวทางการพัฒนาการ
 ท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี และกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการการ
 ท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เหมาะสม จึงน่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องการท่องเที่ยวใน
 ทุกภาคส่วน เพราะก่อให้เกิดการพัฒนาจากการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทำให้เกิดผล
 ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เกิดรายได้และการจ้างงาน สังคมอยู่ดีกินดีมีการอนุรักษ์แหล่งทรัพยากร
 และภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการเกษตร ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนนาหมื่นศรี
 และของประเทศไทยในระยะยาวอย่างยั่งยืน

1.2 คำถามงานวิจัย

1.2.1 บริบทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนต้นแบบในด้านการบริหารจัดการ
 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน ด้านการส่งเสริมศักยภาพ
 ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการให้บริการการท่องเที่ยว และด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน
 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นอย่างไร และการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิง
 เกษตรของชุมชนนาหมื่นศรี และมุมมองการพัฒนาอย่างยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนนา
 หมื่นศรีอยู่ในระดับใด และความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
 โดยชุมชน เป็นอย่างไร

1.2.2 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนนาหมื่นศรี โดยการเปิดเวทีชาวบ้าน
 การประชุมการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนา
 รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนและแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดย
 ชุมชน มีกระบวนการอย่างไร

1.2.3 รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรีที่พัฒนาขึ้น
 โดยภาพรวมเป็นอย่างไร มีปัญหาและข้อเสนอแนะอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1.3.1 ศึกษาบริบทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ และศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

1.3.2 ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

1.3.4 ประเมินและยืนยันรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับบริบทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี เพื่อนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรีให้มีประสิทธิผล

1.4.2 เกิดการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรีที่มีการรวมกลุ่มคณะกรรมการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเป็นรูปธรรม มีกลไกการทำงานและแบ่งหน้าที่ในการจัดการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน และได้แผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่นำไปใช้ได้จริง

1.4.3 ได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จ ปัญหาและข้อเสนอแนะของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรีที่พัฒนาขึ้น และนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรีให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างต่อเนื่อง

1.5 ขอบเขตของโครงการวิจัย

1.5.1 เนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้การวิจัยครั้งนี้ คือ แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน เป็นการเชื่อมโยงภาคการเกษตรและวิถีชุมชนเข้ากับการท่องเที่ยว ทำให้เกษตรกรได้รับประสบการณ์ใหม่ เกิดความสามัคคีของคนในท้องถิ่น เป็นการเพิ่มช่องทางในการประกอบอาชีพและเพิ่มรายได้ และทำให้ตระหนักถึงการฟื้นฟูและปกป้องสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และเพ็ญศิริ ศรีคำภา, 2557, น. 5; เจษฎา นกน้อย, 2559; ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์, 2560, น.7) โดย กรมการท่องเที่ยว (2553) ได้กำหนดกรอบแนวคิดและกำหนดเกณฑ์ มาตรฐานคุณภาพแหล่ง

ท่องเที่ยวเชิงเกษตรพิจารณาจากองค์ประกอบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว 5 ปัจจัย ได้แก่

1. ด้านความดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว (Attraction) 2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)
3. ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) 4. ด้านความหลากหลายของกิจกรรม (Activities)
5. ด้านที่พัก (Accommodation) (Dickman, 1996, p. 208-209; เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2552, น. 14-16) ร่วมกับมุมมองด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน 5 ปัจจัย ดังนี้ 1. ปัจจัยด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว 2. ปัจจัยด้านแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตร 3. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและความเข้มแข็ง 4. ปัจจัยด้านความมีมิติจริต 5. ปัจจัยด้านความปลอดภัย (ชัชพล ทรงสุนทรวงค์, 2560, น. 10-11; บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548, น. 179) จากการศึกษาองค์ประกอบ 10 ปัจจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถนำมาสรุปเป็นศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนได้ 4 องค์ประกอบ คือ 1. ศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 2. ศักยภาพการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3. ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 4. ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมตลอดจนเกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน ซึ่งเริ่มจากการศึกษาบริบทและการเตรียมความพร้อมของชุมชน กำหนดวัตถุประสงค์ การบริหารจัดการโดยชุมชน จัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยว ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทดลองดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว และการติดตามและประเมินผล (พจนา สนวนศรี, 2552, น. 189; บำเพ็ญ เขียวหวาน, 2560, น.11)

แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม Participatory Action Research : PAR โดยเริ่มต้นที่ขั้นตอน 1) การวินิจฉัย (diagnosing) 2) การวางแผนปฏิบัติการ (planning) 3) การลงมือปฏิบัติการ (taking action) 4) การประเมินผลปฏิบัติการ (evaluation action) เป็นการวิจัยที่จำเป็นต้องอาศัยผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการสะท้อนกลับเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพัฒนา และปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น (Coghlan & Brannick, 2001, p. 19 องอาจ นัยพัฒน์, 2548, น. 343; วีระยุทธ์ ชาตะกาญจน์, 2558)

1.5.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

1) ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนนาหมื่นศรี 5 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านไสใหญ่ บ้านวังถ้ำ บ้านไสเดือย บ้านหัวเขา และบ้านควนสวรรค์ จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบทราบดีความน่าจะเป็น และใช้การเลือกการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ประชาชนจากประชาชนในชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง ที่ยินดีตอบแบบสอบถาม

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1) ผู้นำกลุ่มการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน เกษตรกรผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรรมในพื้นที่ชุมชนต้นแบบทั้ง 3 แห่ง จำนวน 30 คน โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงในการเลือกพื้นที่ชุมชนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ คือ วิสาหกิจชุมชนเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนอ่าวลึก จังหวัดกระบี่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรวังอ่าง จังหวัดนครศรีธรรมราช และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง

2) ผู้นำและสมาชิกกลุ่ม ประชาชนชุมชน เกษตรกรและประชาชน ที่มีการรวมกลุ่มท่องเที่ยวหรือกลุ่มองค์กรด้านการเกษตร ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาอาชีพ บ้านไสใหญ่ วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรไสยงสามัคคี บ้านวังถ้ำ วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรไสเดียว บ้านไสเดียว ศูนย์กลางจำหน่ายสินค้าพื้นบ้านและสินค้าชุมชน บ้านหัวเขา และชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนาหมื่นศรี บ้านควนสวรรค์ จำนวน 25 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามวัตถุประสงค์

3) แกนนำและสมาชิกกลุ่มทั้ง 5 หมู่บ้าน ประชาชน เกษตรกร ประชาชนชุมชน ผู้ประกอบการ ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนภาคเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชนซึ่งถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนในพื้นที่ชุมชนนาหมื่นศรี จำนวน 30 คน

4) กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวนำร่องใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยใช้ดุลยพินิจของผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างตรงตามประเด็นวิจัย ประกอบด้วยกลุ่มที่ 1 นักท่องเที่ยวที่สนใจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและนักวิชาการ จำนวน 15 คน และกลุ่มที่ 2 ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง จำนวน 15 คน รวมจำนวนนักท่องเที่ยวนำร่องทั้งสิ้น 30 คน

5) ประธานกลุ่มทั้ง 5 หมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่มนักท่องเที่ยวนำร่อง ตัวแทนประชาชน ตัวแทนผู้ประกอบการ ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลนาหมื่นศรี และนักวิชาการหรือผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่ การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างตรงตามประเด็นวิจัยจากบุคคลที่เป็นผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน

1.5.3 ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

ปีงบประมาณ 2562 ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2562 และขยายเวลาถึงกันยายน 2563

1.5.4 พื้นที่ดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กระทำในพื้นที่ชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การจัดการการท่องเที่ยวที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เริ่มจากการศึกษาบริบทและการเตรียมความพร้อม การสำรวจศักยภาพของชุมชน การบริหารจัดการโดยสมาชิกในชุมชน ร่วมจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยว การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทดลองดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว และประเมินผลที่เกิดขึ้นเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน หมายถึง กระบวนการจัดการพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนที่ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวด้วยตนเองได้ โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายในและภายนอกท้องถิ่น ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบนฐานการใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่า ตามบริบทและความเป็นอัตลักษณ์ทางการเกษตรของชุมชน และการนำรูปแบบที่ได้ไปใช้เพื่อความยั่งยืนในการสร้างประโยชน์ต่อชุมชนนาหมื่นศรี

การพัฒนา หมายถึง การปรับปรุงหรือส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน

การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว หมายถึง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่เกิดจากกระบวนการที่ชุมชนศึกษาปัญหาหารือร่วมกันกับนักวิจัยตั้งแต่ต้นจนเสร็จสิ้นกระบวนการและการอภิปรายผลร่วมกันเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมงานวิจัยดำเนินการขึ้นเพื่อพัฒนาแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนชุมชนนาหมื่นศรี ดังนั้นในบทนี้จึงเป็นการรวบรวมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวเพื่อเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการศึกษาข้อมูลต่อไปโดยมีรายละเอียดดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบการท่องเที่ยว
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 2.5 บริบทพื้นที่การวิจัย
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบการท่องเที่ยว

การจัดการแหล่งท่องเที่ยว 5A เป็นปัจจัยที่แสดงถึงความต้องการที่จำเป็นสำหรับการท่องเที่ยว ที่ประสบความสำเร็จ Dickman (1996) กล่าวว่า สิ่งที่น่าสนใจจัดเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นสิ่งที่จูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้น สอดคล้องกับ Buhalis (2000) กล่าวว่า การจัดการของแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จในนโยบายการท่องเที่ยวที่ควรมีการประสานงานร่วมกันในทุกภาคส่วน เพื่อการวางแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาของแหล่งท่องเที่ยวควรชี้ให้เห็นถึงปัจจัยทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมและมีประโยชน์สูงสุด ส่วนประกอบของแหล่งท่องเที่ยวของการบริการและประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวถือว่าเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวที่จะสามารถบูรณาการด้านประสบการณ์ไปสู่นักท่องเที่ยว เช่น วิถีชีวิตเกี่ยวกับการเกษตร ศิลปวัฒนธรรม เทศกาล และประเพณี อย่างไรก็ตามการรับรู้ที่เพิ่มขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวสามารถพิจารณาแนวคิดจากองค์ประกอบในการวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยว โดยมี 5 องค์ประกอบ (5 A's) (Buhalis, 2000; Tourism Western Australia, 2008) ดังนี้

1. สถานที่ท่องเที่ยวที่มีสิ่งดึงดูดใจ (Attractions) เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สถานที่ท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ศิลปวัฒนธรรม มรดกโลก กิจกรรมพิเศษ เป็นต้น ในแหล่งท่องเที่ยวโดย

ชุมชน ส่วนใหญ่จะมีกิจกรรมที่สามารถดึงดูดความสนใจแก่นักท่องเที่ยว เช่น ศูนย์หัตถกรรมงานฝีมือ สวนผลไม้ การเกษตรแบบผสมผสาน เส้นทางศึกษาธรรมชาติ วิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชน การเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

2. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) เช่น ระบบการขนส่ง การเข้าถึง ประกอบด้วย เส้นทาง ถนน สถานี และยานพาหนะป้ายสื่อความหมาย ป้ายบอกทาง เป็นต้น ในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรต้องคำนึงถึงการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น ถนน เส้นทางหลักต่างๆ พาหนะรถสาธารณะที่สามารถให้บริการแก่นักท่องเที่ยวและมีความปลอดภัยในการเดินทาง

3. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) เช่น ที่พักสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดเตรียมอาหาร เช่น ร้านอาหารภัตตาคาร ร้านค้าสะดวกซื้อ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ แก่นักท่องเที่ยว ภายในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และบริเวณใกล้เคียงชุมชนท้องถิ่น ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวควรมุ่งเน้นในสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการในแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องเตรียมพร้อมในการสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

4. สิ่งอำนวยความสะดวกเหมารวม (Available Package) เช่น มีเจ้าหน้าที่จากส่วนกลาง ภาครัฐ ภาคเอกชน อำนวยความสะดวกจัดหามาให้นักท่องเที่ยว

5. กิจกรรม (Activities) เช่น การร่วมทำผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของคนในชุมชน ศึกษาเส้นทางธรรมชาติ การเข้าร่วมกิจกรรม เทศกาล ประเพณีของชุมชนของนักท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมทั้งหมดที่เกิดขึ้นภายในแหล่งท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวสามารถร่วมกิจกรรมระหว่างอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว

บาเทีย (Bhatia, 1986: 139-140) กล่าวถึงองค์ประกอบพื้นฐานแหล่งท่องเที่ยวว่าจะต้องประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังแหล่งเที่ยวนั้นๆ ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจทางด้านวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน สิ่งก่อสร้างที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ฯลฯ สิ่งดึงดูดใจทางธรรมชาติ เช่น ทิวทัศน์ ได้แก่ พืช สัตว์ ทะเล ภูเขา สวนสาธารณะ เทศกาลต่างๆ เช่น การแสดงนิทรรศการ งานมหกรรม ศิลปะ ดนตรี ประเพณี การละเล่น เป็นต้น

2. สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) ถือเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยวและเป็นส่วนที่เสริมให้แหล่งเที่ยวนั้นน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ได้แก่ ที่พักแรม สถานบันเทิงต่างๆ รวมทั้งสถานที่พักผ่อน รวมถึงการเข้าถึงสถานที่ได้รวดเร็ว ปลอดภัย และสะดวกสบายยิ่งขึ้น ดังนั้นการก่อสร้างปัจจัยพื้นฐาน (Infrastructure) เช่น ระบบขนส่ง ระบบการสื่อสาร ระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในแหล่งท่องเที่ยว

3. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงจุดที่น่าสนใจได้ ได้แก่ การคมนาคมขนส่ง (Transportation)

ประกอบด้วย เส้นทาง ยานพาหนะ สถานี และผู้ประกอบการขนส่ง ซึ่งต้องสะดวกสบายและสามารถพานักท่องเที่ยวเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่น่าสนใจ หากแหล่งท่องเที่ยวใดที่การคมนาคมขนส่งไปไม่ถึงแหล่งท่องเที่ยวนั้นก็จะลดคุณค่าลง ตรงกันข้ามแหล่งท่องเที่ยวใดที่การคมนาคมเข้าถึงอย่างสะดวกสบายก็จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากกว่า

ดิคแมน (Dickman, 1996: 208-209) กำหนดองค์ประกอบของจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว (Tourist destination and tourism product) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

1. สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) แบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) สิ่งดึงดูดใจเชิงธรรมชาติ (Natural attractions) 2) สิ่งดึงดูดใจที่มนุษย์สร้างขึ้น (Built attractions) รวมถึงกิจกรรมที่มนุษย์จัดขึ้นซึ่งเป็นสาเหตุให้นักท่องเที่ยวเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว เช่น สวนสนุก และกิจกรรมการประชุมต่างๆ 3) สิ่งดึงดูดใจเชิงศิลปวัฒนธรรม (Cultural attractions) และ 4) สิ่งดึงดูดใจเชิงชุมชนสัมพันธ์ (Social attractions)

2. ความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) สภาพการคมนาคมไปสู่แหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ มีความสะดวกสบายเหมาะต่อการเดินทางท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใดโดยพิจารณาจากระยะทางจากจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวมาสู่แหล่งท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทางว่าเป็นอย่างไร เช่น

โดยรถยนต์ เรือ หรือการเดินทางเท้า สภาพของเส้นทางการจัดหาพาหนะเอื้ออำนวยต่อการเดินทางมากน้อยเพียงใด และระยะทางเดินเหมาะกับนักท่องเที่ยวเพียงใด

3. สิ่งอำนวยความสะดวกที่รองรับการท่องเที่ยว (Amenity) สิ่งบริการขั้นพื้นฐานต่างๆ ที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยวและระบบสาธารณูปการ ซึ่งมีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถจะใช้ได้อย่างสะดวกสบาย เช่น ร้านอาหารและเครื่องดื่ม สถานบันเทิง สถานบริการอื่นๆ ระบบไฟฟ้า ประปา สถานรักษาพยาบาล ระบบรักษาความปลอดภัย เป็นต้น

4. ที่พักแรม (Accommodation) สถานที่ท่องเที่ยวควรมีจำนวนที่พักที่เพียงพอ พร้อมทั้งมีความหลากหลายด้านราคา การบริการมีความเหมาะสมต่อสถานที่ และที่พักควรอยู่ไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยวมากนัก

5. กิจกรรมทางการท่องเที่ยว (Activity) สถานที่ท่องเที่ยวควรจัดให้มีกิจกรรมต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถทำในช่วงเวลาที่พำนักและท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้นเพื่อเพิ่มความน่าสนใจของการท่องเที่ยวและช่วงเวลาพักผ่อนของนักท่องเที่ยว กิจกรรมต่างๆ ควรมีความหลากหลายและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวด้วย อาทิ กิจกรรมที่เกี่ยวกับการจับจ่ายใช้สอย กิจกรรมทางทะเล เช่น ดำน้ำว่ายนน้ำ กิจกรรมเดินป่า ดูนก เป็นต้น

มิลล์ และมอร์ริสสัน (Mill and Morrison, 1992: 263) แหล่งท่องเที่ยวต้องประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจ (Attractions) ในด้านความสวยงาม ความน่าประทับใจ สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) ในเรื่องที่พักร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก หรือบริการอื่นๆ ปัจจัยพื้นฐาน (Infrastructures) ในเรื่องระบบการสื่อสารและสาธารณูปโภค การขนส่ง (Transportation) และการต้อนรับอย่างมิตรไมตรี (Hospitality)

พะยอม ธรรมบุตร (2549 : 17-18) ได้แบ่งองค์ประกอบของการท่องเที่ยวออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

1. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ได้แก่ การขนส่ง การคมนาคมที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวกับสนามบิน ตัวเมือง สถานีขนส่ง สถานีรถไฟ รวมถึงคุณภาพของโครงสร้างพื้นฐานของพื้นที่ ได้แก่ ถนนทางหลวง โครงข่ายคมนาคม เป็นต้น ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปถึงจุดหมายปลายทาง

2. ที่พักแรม (Accommodation) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญโดยเฉพาะสำหรับการท่องเที่ยว ซึ่งต้องคำนึงในแหล่งท่องเที่ยว เช่น โรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์ แค้มป์ ที่พักแรมประเภทต่างๆ เป็นต้น

3. แหล่งท่องเที่ยว (Attraction) เป็นหัวใจขององค์ประกอบการท่องเที่ยวเพราะเป็นสถานที่ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว อาจเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ วัฒนธรรม งานมหกรรม ประเพณีท้องถิ่น ตลอดจนวิถีชีวิตของชุมชนเจ้าของบ้าน เป็นต้น

4. กิจกรรม (Activities) มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับนักท่องเที่ยวซึ่งแสวงหาประสบการณ์ จึงจำเป็นต้องมีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม ซึ่งอาจเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต ตลอดจนการร่วมกิจกรรมกับชุมชนเจ้าของบ้าน เช่น การดำนา การเกี่ยวข้าว การทำหัตถกรรมพื้นบ้าน หรืออาจเป็นกิจกรรมนันทนาการ เช่น การดำน้ำ การเดินป่า การดูนก หรือกิจกรรมผจญภัย เช่น การล่องแก่ง การปีนหน้าผา เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจในแหล่งท่องเที่ยว

5. บริการต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary) แหล่งท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีการบริการต่างๆ มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ได้แก่ ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว ตู้ ATM ตู้แลกเงิน ศูนย์อาหาร โรงพยาบาล ปั้มน้ำมัน เป็นต้น

การท่องเที่ยวออสเตรเลียตะวันตก (Tourism Western Australia, 2008: 5-15) องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว 5As ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) จัดเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวควรมีเสน่ห์ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีทั้งในส่วนของสิ่งดึงดูดใจเชิงธรรมชาติ และสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น รวมถึงศิลปวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ในชุมชนที่มีอัตลักษณ์

เฉพาะตัวหรือมีลักษณะเฉพาะในส่วนของประเพณี วิถีชีวิต วัฒนธรรมที่น่าสนใจ รวมถึงงานเทศกาล แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ และโบราณสถานต่างๆ เป็นต้น หากมีหลายสิ่งประกอบกันย่อมสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

2. ความสามารถในการเข้าถึงง่าย (Accessibility) ระบบบริการเพื่อการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวกในการเดินทางเพื่อเที่ยวชม นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและใกล้ชิดย่อมเกิดความประทับใจในการท่องเที่ยวได้มากขึ้น ดังนั้น หากแม้ว่าแหล่งท่องเที่ยวจะมีความสวยงามหรือน่าสนใจมากเพียงใด แต่ถ้าขาดความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงก็ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถเข้าไปเที่ยวชมด้วย จึงเป็นความจำเป็นที่หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องดำเนินการเพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึง ได้แก่ การจัดสร้างถนน สะพาน ที่จอดรถ ฯลฯ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวรวมถึงการให้บริการด้านข้อมูลข่าวสารให้นักท่องเที่ยวรู้จักและเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่ายขึ้น

3. ที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodation) สถานที่ที่จัดเตรียมไว้เพื่อเป็นที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งแตกต่างกันไปตามลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว อาจเป็นที่พักแรมขนาดใหญ่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมาก โดยมีการจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการพักแรมรวมถึงอาหารเครื่องดื่มไว้บริการ หรืออาจเป็นที่พักแรมขนาดเล็กสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางคนเดียวจนกระทั่งรวมถึงที่พักแบบโฮมสเตย์ที่จัดบริหารงานโดยชุมชนหรือคนในท้องถิ่นซึ่งสามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น มีปริมาณเพียงพอ มีความหลากหลายทั้งด้านราคาและการบริการ มีความเหมาะสมต่อสถานที่ไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยว มีความปลอดภัย เป็นต้น

4. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenties) บริการต่างๆ ที่จัดเตรียมไว้เพื่ออำนวยความสะดวกและตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ทั้งในส่วนของสิ่งจำเป็นที่ตอบสนองต่อความต้องการของชีวิต เช่น ที่อยู่อาศัย อาหาร ห้องน้ำ ศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารและให้ความช่วยเหลือ รวมถึงการให้บริการด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว ร้านจำหน่ายสินค้าและบริการต่างๆของฝากของที่ระลึก สถานพยาบาล เป็นต้น

5. กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity) เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถร่วมได้ในเวลาที่พำนักในสถานที่ท่องเที่ยว นั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมที่สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวทั้งในด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของคนในชุมชนที่มีลักษณะแตกต่างกันไป เป็นแหล่งนันทนาการนอกห้องเรียนเกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว รวมถึงสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันบนพื้นฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรม

กุลวลี ละม้ายเงิน (2552: 5-6) กล่าวว่า การท่องเที่ยวจะประสบความสำเร็จได้นั้นแหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ หรือที่เรียก 5AS ได้แก่

1. ความดึงดูดใจ (Attraction) หมายถึง ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้หรือมีลักษณะชวนตา และชวนใจ มีเสน่ห์เฉพาะตัวอันมาจากความงามตามธรรมชาติ เช่น ชายหาดขาว แนวปะการังที่มีสีสันงดงาม รวมทั้งปลาชนิดต่าง ๆ ป่าที่มีพันธุ์ไม้นานาชาติ หรือความงามที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ทะเลสาบหรือรีสอร์ทในหุบเขา

2. ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) หมายถึง การที่จะดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวในการมาเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยว หากนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและใกล้ชิด ถึงแม้แหล่งท่องเที่ยวมีความสวยงามแต่ขาดความสะดวกในการเข้าถึง นักท่องเที่ยวจะไม่เดินทางไปเที่ยวชม ดังนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวจำเป็นต้องดำเนินการจัดสร้างการคมนาคมที่สะดวกสบาย

3. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง สิ่งนี้นักท่องเที่ยวต้องการได้รับคือ ความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ควรมีการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกโครงสร้างพื้นฐานขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ไฟฟ้า ประปา ถนน ระบบการสื่อสารต่าง ๆ

4. ที่พัก (Accommodation) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวขึ้น สิ่งนี้นักท่องเที่ยวมีความต้องการคือ ที่พักแรมเนื่องจากในการเดินทางไปท่องเที่ยวขึ้นบางครั้งอาจมีการนอนพักค้างภายในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวควรมีการจัดบริการที่พักแรมภายในแหล่งท่องเที่ยวด้วย

5. กิจกรรม (Activity) หมายถึง กิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การเดินป่า การล่องแก่ง การพายเรือ หรือกิจกรรมการร่ำรำ การจัดงานรื่นเริง การบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น

เทิดชาย ช่วยบำรุง (2552 : 14-16) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ “ไร้ตัวตน” เกิดจากการรวมตัวของหลากหลายธุรกิจ หากจะจัดการการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนก็ต้องอาศัยองค์ประกอบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มี 5 ด้าน ดังนี้

1. ที่พัก (Accommodation) หมายถึง การจัดสถานที่ไว้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าพัก พร้อมบริการอาหารและเครื่องดื่ม มีการบริหารงานในระบบเครือข่ายท้องถิ่น และเครือข่ายระหว่างประเทศ ทั้งนี้การพัฒนาธุรกิจที่พักเป็นแรงผลักดันให้มีการแข่งขันกันสูงขึ้นทั้งระบบมาตรฐานการบริการที่สูงขึ้น และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการบริหารจัดการที่เอื้อประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยว

2. การคมนาคม (Accessibility) หมายถึง เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญ เนื่องจากมีบทบาทในการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ซึ่งการคมนาคมในปัจจุบันได้พัฒนาให้สามารถตอบสนองการเดินทางของนักท่องเที่ยวได้หลายรูปแบบ เช่น ธุรกิจการบิน การเดินเรือและการคมนาคมขนส่งทางรถยนต์ รถโดยสาร รถไฟ รถไฟฟ้า เป็นต้น

3. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) หมายถึง ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปที่ท่องเที่ยวได้ เช่น ทรัพยากรประเภทแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ ทะเลภูเขา น้ำตก เกาะ แม่น้ำ หาดทราย ฯลฯ ทรัพยากรประเภทวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณี ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ ลอยกระทง งานแห่เทียนพรรษา เป็นต้น ทรัพยากรดึงดูดใจนี้หมายถึง สิ่งดึงดูดใจที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงหรือ มีความโดดเด่นและเป็นที่สนใจกว่าแหล่งอื่นๆ เช่น ทะเลหมอก ทะเลแหวก บ่อน้ำพุร้อน เป็นต้น

4. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) หมายถึง การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกขึ้นเพื่อเอื้อประโยชน์และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ แผนที่ อินเทอร์เน็ต ศูนย์ให้ข้อมูลทางการท่องเที่ยว ระบบป้องกันความปลอดภัยทางทะเล เป็นต้น

5. กิจกรรมในการท่องเที่ยว (Activity) หมายถึง กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ถูกสร้างขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น นอกเหนือจากการไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวเท่านั้น โดยรูปแบบของกิจกรรมต่างๆ จะแตกต่างกันตามประเภทของ แต่ละแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น การเดินป่า การนั่งช้าง การดูนก ฯลฯ กิจกรรมการท่องเที่ยวทางทะเล เช่น การดำน้ำ การตกปลา เป็นต้น

ไพค์ สตีเวน (Pike Steven, 2008) กล่าวถึงคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวว่า แหล่งท่องเที่ยวเป็นการผสมผสานระหว่างผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ประสบการณ์ และการนำเสนอ ทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้แก่นักท่องเที่ยวสิ่งสำคัญ คือ แหล่งท่องเที่ยวเป็นสถานที่ซึ่งนักท่องเที่ยวจะเดินทางมาเยี่ยมชมหรือพักอาศัย ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวควรประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ประการ (6A's) ดังต่อไปนี้

1. ความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว (Available Package) เป็นการจัดการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวรู้สึกถึงความสะดวกรวดเร็ว สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในสถานที่ที่จะเดินทางไป เพื่อให้ครอบคลุมกับวัตถุประสงค์ของการเดินทางท่องเที่ยว

2. ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) ได้แก่ การมีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม เช่น สนามบิน ระบบคมนาคม ตลอดจนบริการด้านอุตสาหกรรมขนส่ง เช่น การขนส่งทางอากาศ ทางบก และทางน้ำ ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปถึงจุดหมายปลายทางหรือแหล่งท่องเที่ยว (Attraction) ได้อย่างสะดวกรวดเร็วและปลอดภัย

3. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) นับเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวอาจเป็นแหล่งธรรมชาติที่มีความโดดเด่น หรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ เป็นต้น

4. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ได้แก่ โรงแรม รีสอร์ท และโฮมสเตย์ โดยที่พักแรมประเภทต่างๆ จะมีสิ่งอำนวยความสะดวกในระดับที่แตกต่างกัน

5. กิจกรรม (Activities) นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ในยุคปัจจุบันซึ่ง การท่องเที่ยวมิได้หมายเพียงแค่การเดินทางไปชมโบราณสถาน อนุสาวรีย์ ความงดงามของป่าไม้ธรรมชาติ หากมีความสำคัญสำหรับผู้มาเยือน คือ การได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่างๆ

6. การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service) ได้แก่ ทั้งหมดที่มีให้นักท่องเที่ยว อาทิเช่น บริการด้านร้านอาหาร โรงพยาบาล ไปรษณีย์ สถานีบริการน้ำมัน ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก ห้องสุขา เป็นต้น

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวสรุปได้ว่า องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวจำเป็นจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 5 ประการ นั่นคือ สิ่งที่ต้องดูใจความสามารถในการเข้าถึงง่าย สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่พัก และกิจกรรมต่างๆ มีองค์ประกอบที่ค่อนข้างกว้างขวางครอบคลุมในหลายมิติซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยฉบับนี้ ดังนั้นส่วนสำคัญที่ต้องคำนึงถึงคือองค์ประกอบในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อนำไปทรัพยากรหรือทุนเดิมที่มีอยู่เดิมไปสู่การพัฒนาารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรังให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืนต่อไป

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน

2.2.1 แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นแนวคิดที่ประกอบด้วยหลายมิติ (Multi-dimensional Concept) ทั้งการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน การเกษตรยั่งยืน พลังงานยั่งยืน สังคมยั่งยืนและด้านเศรษฐกิจยั่งยืน ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืนจึงประกอบไว้หลายมิติ เช่น องค์การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) ได้กำหนดหลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ตั้งแต่ พ.ศ. 2531 ไว้ว่า “ลักษณะของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้นคาคาดหมายให้นำไปสู่การจัดการทรัพยากรทั้งหมดด้วยวิถีทางที่ตอบสนองต่อความ ต้องการทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียภาพ ในขณะเดียวกันก็คงไว้ซึ่งกระบวนการทางนิเวศวิทยาที่จำเป็น ความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบต่าง ๆ ที่เอื้อต่อชีวิต ” เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว แนวความคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงได้รับความนิยมและแพร่หลาย ค่อนข้างมาก

1) ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จากผลการประชุม Earth Summit เพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อปี พ.ศ. 2535 ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่า หมายถึง การท่องเที่ยวที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะจุดประสงค์ปลายทางจะเป็นที่ใดหรือจะเป็นกลุ่มใหญ่ หรือกลุ่มเล็ก ทั้งในเมืองและชนบท (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548: 6)

ชาตรี แก้วมา (2549: 26) กล่าวถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ “การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากการวางแผนการพัฒนา และดำเนินการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบมีแบบแผนเพื่อคงไว้ซึ่งคุณค่าความเป็นเอกลักษณ์ และรักษามาตรฐานทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และประเพณีตลอดจนสงวนรักษาสีงแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้ยาวนานที่สุด”

จำไพพรรณ แก้วสุริยะ (2547: 11) ได้สรุปความหมายของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนว่า หมายถึง “การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุดและใช้ประโยชน์ได้ตลอดกาลยาวนานที่สุด”

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2550: 15) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) คือการท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยมเพื่อสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย ธุรกิจท่องเที่ยว มีการปรับปรุงคุณภาพให้มีผลกำไรอย่างเป็นธรรม ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเยือนสม่ำเสมอเพียง แต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดหรือไม่มีเลยอย่างยั่งยืนยาว

เทิดชาย ช่วยบำรุง (2552 : 53) กล่าวว่า “การท่องเที่ยวทุกประเภทในแต่ละพื้นที่ ทั้งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วัฒนธรรม เกษตร ชุมชนหรืออื่นๆ จะต้องได้รับการพัฒนาจึงจะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยใช้หลักเกณฑ์อย่างเป็นทางการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน”

ทิพวรรณ พุ่มมณี (2554) ได้ให้ความหมาย การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน คือ เป็นการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่มีการจัดการที่ดี ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม สามารถเอื้อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม และรักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้ดำรงอยู่ตลอดไป โดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญในการสร้างจิตสำนึกประสานความเข้าใจกับนักท่องเที่ยว มากกว่าให้ความพึงพอใจอย่างไม่มีการขอบเขตแก่นักท่องเที่ยว มีการจัดการรูปแบบกิจกรรมและขนาดที่เหมาะสม และมีผลกระทบน้อยที่สุด

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548: 19-20) ได้กล่าวถึงแนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสามารถสรุปได้ 3 มิติดังต่อไปนี้

1. มิติด้านการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ให้แก่ผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องมีการให้ความรู้ ความเข้าใจ และสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่ายในการปกป้องรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คงไว้ซึ่งความสวยงามและคุณค่าทรัพยากรท่องเที่ยว ซึ่งวิธีการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวหลายรูปแบบ เช่น การจัดทำโปรแกรมเพื่อสื่อความหมายธรรมชาติ

หรือวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว การจัดให้มีนิทรรศการ/แผ่นป้ายบรรยายตามบริเวณหรือจุดท่องเที่ยวต่างๆ การฝึกอบรมมัคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถชี้แนะและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมได้ เป็นต้น

2. มิติด้านการสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องมี แนวคิดให้กับนักท่องเที่ยวที่มีความปรารถนาหรือสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรม เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยการจัดให้มีการสื่อความหมายธรรมชาติหรือวัฒนธรรมเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับธรรมชาติหรือวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวให้ได้รับความพึงพอใจกลับไป เป็นต้น

3. มิติด้านการสร้างควมมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาการท่องเที่ยว แบบยั่งยืนต้องมีแนวคิดในการมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การลงทุนด้านสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็ก การเป็นมัคคุเทศก์ การนำสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านมาขาย การจ้างงานในธุรกิจท่องเที่ยว เป็นต้น

2) หลักการการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในหลายพื้นที่ได้มีการใช้กลยุทธ์ต่างๆ ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างระมัดระวังและมีความรอบคอบมากขึ้น ซึ่งอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์อย่างเป็นทางการของ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนี้ (ศูนย์เพื่อการวางแผนการท่องเที่ยวและการแก้ไขปัญหาความยากจนแห่งเอเชีย, 2549 : 8-11)

1. สมาชิกของชุมชนจะต้องควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเข้าไปมีส่วนร่วมกำหนดวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวของชุมชน กำหนดทรัพยากรที่จะต้องได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟู รวมถึงกำหนดเป้าหมายในการบริหารจัดการ และสมาชิกต้องเข้าไปมีส่วนร่วมตามแนวทางการบริหารจัดการทั้งด้านสาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ได้กำหนดไว้

2. นวัตกรรมด้านการท่องเที่ยวควรพัฒนาขึ้นจากความร่วมมือของกลุ่มต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่

3. การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวจะต้องรวมถึงโอกาสในการจ้างงานที่มีคุณภาพ การจัดหางานที่ดีและเหมาะสมกับคนในพื้นที่ควรเป็นส่วนหนึ่งของภาพรวม การพัฒนาการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ และหนึ่งในกระบวนการจ้างงานที่มีคุณภาพนั้น คือการให้โอกาสคนท้องถิ่นเข้ามาร่วมบริหารจัดการและจัดการ โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ร้านค้า ฯลฯ นอกจากนี้การให้การศึกษา การฝึกอบรมกับคนในท้องถิ่น และการให้โอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการประกอบธุรกิจ เป็นส่วนสำคัญของนโยบายการพัฒนาประเภทนี้ด้วย

4. การกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวควรเป็นไปอย่างกว้างขวางใน แต่ละพื้นที่ มีการพัฒนาการท่องเที่ยว ความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มต่างๆ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการวางแผน การพัฒนาและการดำเนินงานบริหารทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนการบริการด้านต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดความมั่นใจว่ามีการกระจายผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกันระหว่างสมาชิก ชุมชน นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการต่างๆ

5. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะต้องให้ความเสมอภาคระหว่างคนรุ่นต่างๆ การกระจายต้นทุนและผลประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องเกิดขึ้นทั้งในคนรุ่นปัจจุบันและอนาคต เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับคนรุ่นต่อไป เราทุกคนไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยว ธุรกิจท่องเที่ยวและชุมชนควรจะรักษาทรัพยากรให้อยู่ในสภาพที่ดีไม่น้อยกว่าสิ่งที่มีอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จะต้องหลีกเลี่ยงการใช้ทรัพยากรที่ไม่สามารถนำกลับมาสู่สภาพเดิมได้

6. การวางแผนระยะยาวเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นหลักประกันว่าพื้นที่นั้นๆ จะไม่เสียหายจากการดำเนินกิจกรรมใดๆ เพียงเพื่อประโยชน์ระยะสั้นและละทิ้งไปเมื่อนักท่องเที่ยวและนักธุรกิจหมดความสนใจและย้ายไปที่อื่น การวางแผนระยะยาวจะช่วยส่งเสริมให้มีการใช้กลยุทธ์ต่างๆ ในเชิงรุกเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของพื้นที่และช่วยสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงส่วน ต่างๆ ของท้องถิ่น

7. ความกลมกลืนเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องสร้างให้เกิดขึ้นระหว่างนักท่องเที่ยว สถานที่และชุมชน องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การสนับสนุนอย่างกว้างขวางจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่และความสมดุลระหว่างวัตถุประสงค์ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและมนุษย์ ตลอดจนการตระหนักถึงความสำคัญของการร่วมมือระหว่าง รัฐบาล ชุมชนท้องถิ่นและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ตลอดจนองค์กรไม่แสวงกำไรที่ ดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

8. กลยุทธ์และแผนด้านการท่องเที่ยวจะต้องได้รับการเชื่อมโยงเข้ากับ นวัตกรรมและแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับต่างๆ

9. ความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติในระดับต่างๆ ตลอดจนหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องมีความจำเป็นมาก โดยเฉพาะนโยบายด้านการท่องเที่ยวและนโยบายสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้ให้บริการด้านต่างๆ ทั้งการขนส่ง ที่จอดรถ ความสามารถในการรองรับด้านน้ำดื่ม น้ำใช้ ความสามารถในการกำจัดน้ำเสียจะต้องได้รับการพิจารณาพร้อมกับแผนการท่องเที่ยวและ การพัฒนาที่เกี่ยวข้อง

10. การประสานความร่วมมือระหว่างแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นสิ่งจำเป็นเนื่องจากแต่ละธุรกิจหรือการดำเนินงานด้านหนึ่งด้านใด ย่อมมีผลกระทบต่อผู้ประกอบการหรือคุณภาพการทำงานของธุรกิจด้านอื่นๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

11. มีความจำเป็นที่จะต้องประเมินผลกระทบที่จะเกิดจากการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ความสามารถในการรองรับของพื้นที่จะต้องได้รับการพิจารณา โดยครอบคลุมทั้งข้อจำกัดและการพัฒนาด้านกายภาพ ธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม จะต้องมีความสอดคล้องกับข้อจำกัดของท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม แผนและการดำเนินงานใดๆ ควรได้รับการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอและมีการปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสม

12. จะต้องมีการพัฒนาแนวทางหรือหลักเกณฑ์สำหรับการดำเนินการด้านการท่องเที่ยว รวมถึงการประเมินผลกระทบ นอกจากนี้จะต้องมีการสร้างประมวลจรรยาบรรณในการปฏิบัติสำหรับการท่องเที่ยวในทุกระดับ ทั้งในระดับชาติ ภูมิภาคและท้องถิ่น รวมทั้งการพัฒนาดัชนีชี้วัดและขีดจำกัดสำหรับใช้ชี้วัดผลกระทบและความสำเร็จของโครงการท่องเที่ยว กลยุทธ์สำหรับการปกป้องและติดตามตรวจสอบเป็นสิ่งจำเป็น หากชุมชนต้องการปกป้องรักษาทรัพยากรซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของสินค้า ทางการท่องเที่ยวของพวกเขา

13. การวางแผนการท่องเที่ยวจะต้องเปลี่ยนแปลงจากแนวทางดั้งเดิมที่เน้นการเติบโตของอุตสาหกรรมมาเป็นให้ความสำคัญกับโอกาสในการจ้างงานและการพัฒนารายได้ รวมทั้งคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นด้วย และในขณะเดียวกันก็ต้องแน่ใจว่าการตัดสินใจในแต่ละขั้นตอนของการพัฒนานั้นสะท้อนให้เห็นถึงการตระหนักในคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม การบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรสาธารณะต่างๆ เช่น น้ำ อากาศ และที่ดินของส่วนรวม ควรมีความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้ในฐานะผู้ใช้ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นที่แน่ใจว่าทรัพยากรเหล่านี้ไม่ถูกนำไปใช้ในทางที่ผิด

14. การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาการศึกษา และหลักสูตรอบรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้กับสาธารณชน ตลอดจนส่งเสริมความสามารถทางธุรกิจ การประกอบอาชีพและความเชี่ยวชาญในสาขาอาชีพต่างๆ

15. การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนรวมถึงการส่งเสริมกิจกรรม และการดำเนินการที่จะช่วยส่งเสริมลักษณะเด่นของสภาพภูมิทัศน์และพื้นที่ในบริเวณนั้น ความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและโอกาสในการใช้ประโยชน์ของพื้นที่กิจกรรมต่างๆ ควรมุ่งให้เกิดประสบการณ์ที่มีคุณภาพ อันนำไปสู่ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ขณะที่ยังยึดมั่นในหลักการอื่นๆ ของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

16. ขนาดและประเภทของสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว จะต้องสะท้อนให้เห็นข้อจำกัดและขีดความสามารถในการรองรับของทรัพยากรในพื้นที่ โดยเน้นการส่งเสริมให้จัดสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่มีผลกระทบน้อย

17. กระบวนการบริหารจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวจะต้องช่วยดำรงรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา ทั้งนี้โดยใช้หลักเกณฑ์และมาตรฐานสากล

18. การทำการตลาดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ควรให้ความสำคัญในเรื่องคุณภาพของประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ โดยมีจิตสำนึกที่รับผิดชอบและสะท้อนจริยธรรมของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

3) แนวคิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน

เทิดชาย ช่วยบำรุง (2552 : 60-61) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นกระบวนการในการปรับปรุงหรือฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพที่ดีขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยอยู่บนฐานความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งเป็นสำคัญ ซึ่งกระบวนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน มีดังนี้

1. สำรวจแหล่งท่องเที่ยว โดยความร่วมมือของภาครัฐโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นเจ้าของท้องถิ่น ประชาชนในพื้นที่และภาคเอกชนร่วมสำรวจแหล่งท่องเที่ยวซึ่งรวมถึงการสำรวจความพร้อมในฐานะเจ้าบ้าน ซึ่งเป็นการสำรวจในท้องถิ่นมีแหล่งท่องเที่ยวใดบ้าง เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทใด มีสภาพเป็นอย่างไรและจัดทำบัญชีรายชื่อแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนการสำรวจความพร้อมในด้านอื่นๆ ด้วย เช่น แรงงาน สาธารณูปโภคต่างๆ เป็นต้น

2. การแบ่งพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวตามความเหมาะสมในการใช้งาน โดยจัดแบ่งให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและการใช้ประโยชน์ เช่น พื้นที่สำหรับการบริการข้อมูลทางการท่องเที่ยว บริการท่องเที่ยว นันทนาการเพื่อการท่องเที่ยว พื้นที่หวงห้าม กิจกรรมพิเศษต่างๆ เป็นต้น

3. กำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวตามความเหมาะสม โดยคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของท้องถิ่นและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงลักษณะทางกายภาพ การประหยัดพลังงาน ความสะดวกในการใช้งานและดูแลรักษา เป็นต้น

4. จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนการค้นหาลูกค้าสิ่งดึงดูดใจต่างๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวโดยเป็นกิจกรรมที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

5. ประเมินขีดความสามารถทางการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวและประเภทนักท่องเที่ยวตามความเหมาะสม

6. ศึกษาผลกระทบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

7. รวบรวมข้อมูลด้านต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยวและท้องถิ่นเพื่อเผยแพร่แก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ ตามความเหมาะสมซึ่งเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายต่อไป

8. ร่วมก่อตั้งหน่วยงานรับผิดชอบในการดำเนินการจัดหางบประมาณ และแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยกระบวนการมีส่วนร่วมกับภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะความร่วมมือจากประชาชนในท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถใช้กระบวนการดังกล่าวเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ที่สอดคล้องกับศักยภาพ ความสามารถและบริบทของชุมชน

ทั้งนี้ การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และเกิดการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วรวมทั้งการท่องเที่ยวสามารถให้ประโยชน์อย่างมากทั้งสำหรับชุมชนและประเทศ แต่อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวยังมีผลกระทบเชิงลบเกิดขึ้น เช่น การทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม เกิดชุมชนแออัด อาชญากรรม หรือธุรกิจผิดกฎหมาย เป็นต้น ดังนั้นจึงควรมีการทำความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบในเชิงบวกและเชิงลบของการท่องเที่ยวให้มากที่สุดเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน ดังเช่น “การกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชน” นับเป็นส่วนสำคัญในแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เนื่องจากชุมชนถือเป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว/ทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยวโดยตรง โดยแนวทางในการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวแก่ชุมชนนั้น รัฐบาลและชุมชนย่อมเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกระจายผลประโยชน์นี้ สำหรับส่วนของภาครัฐบาล สามารถดำเนินการเพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่มีประสิทธิภาพหลากหลายวิธี อาทิ เช่น (มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด และคณะ, 2556)

- (1) การส่งเสริมการแข่งขัน
- (2) การใช้นโยบายการคลัง (ภาษีและการใช้จ่ายของรัฐบาล)
- (3) นโยบายเสริมศักยภาพของกลุ่มคน หรือสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นรองกว่า
- (4) การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม หรือ การจัดกิจกรรมต่างๆ ในสถานที่ท่องเที่ยวที่ยังไม่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว
- (5) การจัดสรรงบประมาณด้านการท่องเที่ยวซึ่งให้นำหนักกับตลาดในประเทศมากกว่าตลาดต่างประเทศ
- (6) แหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่แหล่งท่องเที่ยวหลักควรได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีระบบโครงสร้างพื้นฐานและความปลอดภัยที่ได้มาตรฐาน
- (7) แนวทางป้องกันผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสังคม
- (8) การพัฒนาด้านทักษะการบริการของบุคลากรที่รองรับการท่องเที่ยว และทักษะการบริหารจัดการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(9) การพัฒนาสินค้าพื้นบ้านให้เป็นของที่ระลึกและของฝากแก่นักท่องเที่ยว
อนึ่ง แนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อการท่องเที่ยวของไทย ต้อง
ดำเนินการดังต่อไปนี้ เท็ดชาย ช่วยบำรุง (2552 : 49-50)

(1) สร้างบทบาทการมีส่วนร่วมของภาคีทุกระดับ โดยเฉพาะองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นภาคีหลักในการดำเนินงานในระดับพื้นที่ และมีภาคประชาชนมีส่วนร่วมใน
การพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนเอง โดยภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชนและประชาชนเข้า
มามีส่วนร่วมในการปฏิบัติ รับผิดชอบต่อผลประโยชน์ ประเมินผลและทบทวนแผนและการดำเนินงาน เพื่อให้
บรรลุสู่เป้าหมายและตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง รวมถึงสถาบันการศึกษาในพื้นที่
เป็นภาคีหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างองค์ความรู้หรือเป็นคลังข้อมูลในการพัฒนาการท่องเที่ยว
อย่างยั่งยืน เนื่องจากมีบุคลากรที่มีความรู้จะเป็นตัวเชื่อมระหว่างหน่วยงานต่างๆ กับภาคประชาชน
โดยการแปลงแนวคิดสู่การปฏิบัติการต่อยอดและขยาย แนวคิดสู่กิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงการ
จัดทำหลักสูตรเพื่อพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว เป็นต้น หน่วยงานราชการในพื้นที่ทั้งภายในและ
ภายนอกชุมชนจะเป็นหน่วย สนับสนุนทางด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องตามความต้องการของท้องถิ่น ซึ่ง
ในส่วนของการท่องเที่ยวและกีฬาจะมีหน่วยงานทั้งในระดับภูมิภาค และระดับจังหวัด ได้แก่
สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยแบ่งความรับผิดชอบกัน
ไปในแต่ละพื้นที่เพื่อสนับสนุนการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่

(2) การขับเคลื่อนผ่านกระบวนการเรียนรู้ การดำเนินงานเพื่อส่งเสริมภาคี
เครือข่ายในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยการ
เรียนรู้ร่วมกันภาคีเครือข่ายตั้งแต่เจ้าหน้าที่จากส่วนกลาง ระดับจังหวัด ระดับองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น ภาคชุมชนและภาคเอกชน โดยสร้างความเข้าใจร่วมกันในแนวทางการดำเนินงานทุกขั้นตอน
และมีการสรุปและถอดบทเรียนเป็นระบบของการดำเนินงาน ซึ่งจะส่งผลให้มีการปรับปรุงเทคนิคการ
ทำงานเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ ทำให้การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และยัง
เสริมสร้างการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้ยั่งยืน

(3) พัฒนาเครื่องมือซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่เป็นมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับเพื่อ
เสริมสร้างกลไกและกระบวนการขับเคลื่อนรวมทั้งขยายแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้
เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

(4) ส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายเพื่อสร้างกลไกการขับเคลื่อนการทำงานอย่าง
เข้มแข็งและมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืนอย่างเป็นระบบ ก่อให้เกิดการพึ่งพา
ช่วยเหลือเกื้อกัน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะยาวต่อไป

2.2.2 แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1) ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

เทิดชาย ช่วยบำรุง (2553: 35-36) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร “ถือเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนรูปแบบใหม่ทั้งของประเทศไทยและนานาชาติ ที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการสัมผัสกับธรรมชาติ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีต่างๆ ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวเกิดจิตสำนึกที่จะอนุรักษ์และตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติทำให้การท่องเที่ยวรูปแบบนี้กลายเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน”

กรมการท่องเที่ยว (2557: 2) กล่าวว่า “การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นทางการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรม โดยอาจให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และเป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์เพื่อสร้างรายได้แก่ครอบครัวและชุมชน”

นิออน ศรีสมยง (2552) ได้อธิบายองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรว่ามีส่วนที่สำคัญ 3 ส่วน คือ

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวการเกษตร คือ ทรัพยากรที่ใช้ในการผลิตผลผลิตทางการเกษตรไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น แสงแดด ดิน น้ำ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ เป็นต้น หรือการจัดการโดยมนุษย์ เช่น เครื่องมือทางการเกษตรต่างๆ เทคโนโลยีทางการเกษตร เป็นต้น

2. ตลาดการท่องเที่ยว เนื่องจากตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะ (Niche Market) จึงทำให้การจัดการด้านการตลาดมีลักษณะที่เจาะจงเฉพาะกลุ่ม โดยต้องเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจกิจกรรมทางการเกษตร ต้องการที่จะเรียนรู้ ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นจริงๆ

3. บริการการท่องเที่ยว บริการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น ที่พัก ร้านอาหาร การบริการนำเที่ยว จะต้องเกี่ยวกับการเกษตรชนบท ตัวอย่างบริการที่ชัดเจน คือ ที่พักตามบ้าน (Homestay) และที่พักตามสวนเกษตรต่างๆ (Farm stay)

ขณะที่ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2543) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีลักษณะดังนี้

1. เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งความสนใจไปยังกิจกรรมการเกษตร หรือสภาพแวดล้อมทางการเกษตรเป็นหลัก

2. เป็นการท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์หลักทางการเกษตร

3. เป็นการท่องเที่ยวที่มีความพร้อมในการดำเนินงานหรือให้บริการ

4. เป็นการท่องเที่ยวที่มีกลไกการกระจายรายได้ไปยังเกษตรกร

5. เป็นการท่องเที่ยวได้รับรู้ความเพลิดเพลิน เกิดการพักผ่อนหย่อนใจ การสร้างเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและธรรมชาติ

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2560, น. 27) กล่าวว่า การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อทราบถึงสถานการณ์ด้านความพร้อมศักยภาพในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสามารถใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้อย่างยั่งยืน

โดยสรุปการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการศึกษาเรียนรู้ทางด้านเกษตรกรรม โดยมีทรัพยากรการเกษตรและวิธีการทำการเกษตรของเกษตรกรเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่ถูกแบ่งรูปแบบแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของการจัดการ หรือกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ และให้ก่อเกิดรายได้แก่เกษตรกรควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการเกษตรของแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย

2) ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2549) ได้ทำการจัดประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. แหล่งท่องเที่ยวเกษตรประเภทชุมชน หรือ หมู่บ้านท่องเที่ยวการเกษตร เป็นการดำเนินการร่วมกันของชุมชน หรือสมาชิกกลุ่มเกษตรกรในหมู่บ้าน มีทั้งประเภทท่องเที่ยวระยะสั้นไม่เกินหนึ่งวัน และประเภทที่พักค้างแรมในหมู่บ้านได้เช่น หมู่บ้านปลูกหม่อน หมู่บ้านเพาะเห็ด เป็นต้น

2. แหล่งท่องเที่ยวเกษตรประเภทรายบุคคล หรือรายกิจกรรม เป็นพื้นที่เกษตรส่วนบุคคล คือเป็นพื้นที่ของเกษตรกรรายใด รายหนึ่งโดยเฉพาะ โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นพื้นที่เกษตรที่ประสบความสำเร็จในการเพาะปลูก เช่น สวนทุเรียน สวนส้ม สวนดอกดาวเรือง เป็นต้น ซึ่งทางกรมเกษตรจะมีส่วนในการส่งเสริม สนับสนุนด้านเทคโนโลยีและการจัดการ เช่น การอบรมวิธีการต้อนรับนักท่องเที่ยว การจัดการพื้นที่ การจัดแสดงสินค้าเกษตรกรรมแปรรูป และสินค้าหัตถกรรมของกลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น

3. แหล่งท่องเที่ยวเกษตรประเภทเทศกาลหรือปรากฏการณ์ เป็นการจัดงานมหกรรมทางการเกษตร หรือ เทศกาลทางการเกษตรที่น่าสนใจ เช่น งานวันเงาะโรงเรียน หรือเป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจในช่วงเวลาใด เวลาหนึ่ง เช่น ทุ่งดอกบัวตองบาน เป็นต้น

รูปแบบการท่องเที่ยวตามความสนใจของนักท่องเที่ยวออกเป็น 7 กิจกรรม (จำไพพรรณ แก้วสุริยะ, 2547: 1-2) คือ

1. การทำนา (Rice Cultivation) การทำนาปี การทำนาปรัง การทำนาหว่าน การทำนาขั้นบันได พิพิธภัณฑข้าว ความรู้เรื่องข้าวสายพันธุ์ต่างๆ ประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าว และวัฒนธรรมการกินข้าวไทย เป็นต้น

2. การทำสวนไม้ตัดดอก (Cutting Flowers) การทำสวนดอกไม้นานาชาติ เพื่อตัดดอกขาย เช่น สวนกุหลาบ ฟาร์มกล้วยไม้ สวนเบญจมาศ สวนไม้ดอกไม้ประดับนานาชาติ ไม้กระถางทุกประเภท รวมถึงไร่ทานตะวันซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจด้วย

3. การทำสวนผลไม้ (Horticulture) การทำสวนผลไม้ทุกประเภท รวมถึงการทำสวนเกษตร การทำเกษตรแผนใหม่ การทำสวนสมรม รวมถึงการทำสวนยางพารา สวนไผ่ สวนปาล์มน้ำมัน

4. การทำสวนครัวสวนผัก (Vegetables) การปลูกพืชผักสวนครัวทุกประเภท รวมถึงการทำไร่ผัก ไร่ถั่ว ไร่ข้าวโพดข้าวฟ่าง ไร่พริกไทย ไร่สับปะรด บางครั้งรวมถึงพืชไร่ เช่น อ้อยและมันสำปะหลัง เป็นต้น

5. การทำสวนสมุนไพร (Herbs) การปลูกพืชสมุนไพรนานาชาติเพื่อใช้เป็นอาหารเสริม พืชผักสวนครัวข้างบ้าน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือ เป็นอาหารเสริม เป็นเครื่องสำอาง และเพื่อใช้ในแพทย์แผนไทย

6. การทำฟาร์มปศุสัตว์ (Animal Farming) การเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์เศรษฐกิจนานาชาติ อาทิ การเลี้ยงไหม การทำฟาร์มผึ้ง การทำฟาร์มวัว การทำฟาร์มปลา ปลาน้ำจืด ปลาน้ำกร่อย เป็นต้น

7. งานเทศกาลผลิตภัณฑ์ต่างๆ (Agro – Festival) การจัดงานเพื่อส่งเสริมการขายผลิตผลทางการเกษตร เมื่อถึงฤดูที่พืชผลเหล่านั้นออกซุก อาทิ มหกรรมไม้ดอกไม้ประดับ งานเทศกาลลิ้นจี่ งานเทศกาลลำไย งานเทศกาลกินปลา เป็นต้น

3) มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

กรมการท่องเที่ยว (2553) การกำหนดกรอบแนวคิดและกำหนดเกณฑ์ มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพิจารณา จากองค์ ประกอบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว 5 ปัจจัยร่วมกับมุมมองด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน 5 ปัจจัย ดังนี้

องค์ประกอบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

1. ปัจจัยด้านความดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว (Attraction)
2. ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)
3. ปัจจัยด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว(Accessibility)
4. ปัจจัยด้านความหลากหลายของกิจกรรม (Activities)
5. ปัจจัยด้านที่พัก (Accommodation)

มุมมองด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน

1. ปัจจัยด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Site Management)

2. ปัจจัยด้านแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตร (Knowledge Management)

3. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและความเข้มแข็ง (Community Participations and Community Strength)

4. ปัจจัยด้านความมีไมตรีจิต (Hospitality)

5. ปัจจัยด้านความปลอดภัย (Safety)

ทั้งนี้ จากการศึกษาองค์ประกอบ 10 ปัจจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถนำมาสรุปเป็นศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนได้ 4 องค์ประกอบ คือ 1. ศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 2. ศักยภาพการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3. ศักยภาพการให้บริการของเที่ยวเชิงเกษตร 4. ศักยภาพการดึงดูดใจของเที่ยวเชิงเกษตร มาเป็นแนวทางในการจัดการและประเมินรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนนาหมื่นศรีด้วย

องค์ประกอบที่ 1: ศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง ความสามารถในการดำเนินงาน วางแผน ควบคุม ดูแลและจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 10 ตัวชี้วัด ดังนี้

1. โครงสร้างการบริหารจัดการองค์กรและแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาจากการวางแผนบุคลากร งบประมาณ ผลิตผลทางการเกษตร แผนการตลาด เป็นต้น

2. การกำหนดแผนการบริหารจัดการพื้นที่อย่างเป็นระบบ เช่น กำหนดเขตการใช้ประโยชน์ พื้นที่เพื่อการเกษตร พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว พื้นที่อนุรักษ์ ถนนและลานจอดรถ เป็นต้น

3. การจัดการด้านความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว การเตรียมความพร้อมด้านการรักษา ความปลอดภัย การรักษาพยาบาลเบื้องต้นเมื่อเกิดอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วย

4. การจัดการของเสียในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ขยะ สิ่งปฏิกูล น้ำเสีย และมลพิษในอากาศที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว

5. การยอมรับและความร่วมมือกับชุมชนโดยรอบ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในวิสาหกิจชุมชน การรักษาวัฒนธรรม การจ้างงานและสร้างรายได้ในชุมชน

6. การสร้างเครือข่ายเพื่อสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ บริษัทท่องเที่ยว ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน

7. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การรักษาความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการผลิต ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ การผลิตแบบปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัย

8. การบำรุงรักษาระบบสาธารณูปโภคและทรัพยากรการท่องเที่ยว ได้แก่ การรักษาความสะอาดห้องน้ำและที่พัก การดูแลรักษาระบบถนน ไฟฟ้า ประปา และโทรศัพท์ การปรับปรุงภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว

9. การส่งเสริมการขาย เพิ่มมูลค่าและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ได้แก่ การแปรรูปผลผลิตการเกษตรไปเป็นผลิตภัณฑ์เกษตร การพัฒนาฉลากและบรรจุภัณฑ์ การยกระดับมาตรฐานสินค้าไปสู่สากลเพื่อสร้างแรงจูงใจในการซื้อสำหรับลูกค้า

10. การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ แผ่นพับ ป้าย โฆษณา การประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ หรือโทรทัศน์ เป็นต้น

องค์ประกอบที่ 2 : ศักยภาพการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง ความพร้อมในการจัดทําบริการขั้นพื้นฐานสำหรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งเป็นองค์ประกอบที่ช่วยเสริมสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว ประกอบด้วย 7 ตัวชี้วัด ดังนี้

1. เส้นทางการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเดินทางสะดวกและปลอดภัย (ความสะดวก พิจารณาจากช่วงเวลาที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ต่อปี)
2. ความพร้อมของระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน ได้แก่ ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์และอินเทอร์เน็ต
3. ความพร้อมด้านที่พักสำหรับบริการนักท่องเที่ยว ได้แก่ การมีหรือไม่มีที่พักในแหล่งท่องเที่ยวประเภทของที่พัก เช่น ที่พักแบบโฮมสเตย์ หรือแบบกางเต็นท์นอน
4. ความพร้อมด้านอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว แบ่งเป็น ไม่มีอาหารบริการ มีอาหารบริการ เฉพาะเมื่อสั่งจองล่วงหน้า และมีร้านอาหารบริการในแหล่งท่องเที่ยว
5. การกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับขนาดพื้นที่ มีการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยว เข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวหรือไม่มีการกระจายหรือส่งต่อนักท่องเที่ยวไปสู่แหล่งท่องเที่ยวอื่นหรือไม่ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเกินกว่าจำนวนที่กำหนด
6. การเตรียมความพร้อมของบุคลากรในการรองรับนักท่องเที่ยว มีบุคลากรพร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยวตลอดเวลาหรือไม่ และมีเพียงพอหรือไม่ในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว
7. การกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยว มีการกำหนดช่วงฤดูกาล หรือระยะเวลา เปิด-ปิด ของแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวได้ตลอดปีหรือไม่

องค์ประกอบที่ 3 : ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง ความสามารถในการสร้างคุณค่าให้กับตัวสินค้าที่ให้บริการภายในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 9 ตัวชี้วัด ดังนี้

1. การต้อนรับและสร้างความคุ้นเคยสำหรับนักท่องเที่ยว มีการบรรยายแนะนำสถานที่และ กิจกรรมการท่องเที่ยว แจ้งให้ทราบถึงกติกาและการปฏิบัติตนของนักท่องเที่ยว ขณะเยี่ยมชม หรือพักอยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว
2. มีมัคคุเทศก์หรือผู้นำชมสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่ออธิบายถ่ายทอดความรู้ และข้อมูล แหล่งท่องเที่ยวได้อย่างครบถ้วน มัคคุเทศก์หรือผู้นำชมสามารถพูดภาษาต่างประเทศได้หรือไม่
3. ร้านขายของใช้ประจำวัน ของฝากและของที่ระลึก สำหรับให้บริการนักท่องเที่ยวจับจ่ายซื้อสินค้าและผลิตภัณฑ์ ใช้ในแหล่งท่องเที่ยว หรือนำกลับบ้าน
4. ความหลากหลายของกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความรู้ การพักผ่อน และให้ความบันเทิง ภายในแหล่งท่องเที่ยวที่ประเภท
5. การให้บริการด้านความรู้และข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว เช่น เอกสาร หรือแผ่นพับ บอร์ด หรือป้ายแสดงข้อมูลหรือความรู้ด้านการเกษตร และการสาธิตวิถีปฏิบัติ
6. การให้บริการด้านยานพาหนะเยี่ยมชมสำหรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ บริการรถพ่วง รถจักรยาน หรือพาหนะต่างๆ สำหรับบริการนักท่องเที่ยวแบบหมู่คณะ หรือส่วนบุคคล
7. การให้บริการติดต่อสื่อสารสำหรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ การให้บริการส่งจดหมาย โทรศัพท์ ภายในและภายนอกประเทศ บริการอินเทอร์เน็ต
8. การให้บริการการฝึกอบรมและการถ่ายทอดองค์ความรู้ ได้แก่ การให้บริการอุปกรณ์ฝึกทักษะเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการให้บริการฝึกอบรมเป็นหมู่คณะ
9. การให้บริการสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการ แหล่งท่องเที่ยวมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับ บริการผู้สูงอายุและคนพิการหรือไม่ที่สำคัญ ได้แก่ ห้องน้ำ ทางลาดเอียง ทางสัญจร สื่อเพื่อการเรียนรู้และฝึกอาชีพสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการ

องค์ประกอบที่ 4 : ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง ความสามารถในการสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว ประกอบด้วย 8 ตัวชี้วัด ดังนี้

1. ความโดดเด่นด้านเทคโนโลยีการเกษตรและองค์ความรู้เฉพาะที่เป็นต้นแบบของการทำเกษตรกรรม เช่น การผลิตพืชแบบไม่ใช้ดิน ฟาร์มโคนมสมัยใหม่ที่มีคุณค่าต่อการเรียนรู้ และมีการถ่ายทอดความรู้ให้นักท่องเที่ยว
2. ความโดดเด่นด้านเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การเกษตรทฤษฎีใหม่ การเกษตรกรรมเกษตรอินทรีย์ การผลิตสารชีวภาพเพื่อกำจัดศัตรูพืช เป็นต้น
3. สภาพธรรมชาติและความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวมีความสวยงามตามธรรมชาติ หรือได้รับการตกแต่งภูมิทัศน์ให้มีความสวยงาม และกลมกลืนกับธรรมชาติ

4. ความเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายประเภท ภายในระยะรัศมี 20 กิโลเมตร มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ หรือไม่ เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น

5. การได้รับรางวัล ใบรับรอง หรือใบประกาศเกียรติคุณ จากองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กับการเกษตร หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว หรือสิ่งแวดล้อม หรือวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น รางวัลกินรี รางวัลโลกสีเขียว ตราสัญลักษณ์ A (Agro tourism) ใบรับรอง GAP จากกรมส่งเสริมการเกษตร เป็นต้น

6. ความโดดเด่นและหลากหลายของผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เพื่อจำหน่ายสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น ไวน์ สบู่ สมุนไพร ผลไม้แปรรูป สินค้าหัตถกรรม เป็นต้น

7. ความโดดเด่นและความหลากหลายของกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การอบ การนวด และประคบสมุนไพร การขี่ม้า การรีดนมวัว การเก็บผลไม้ การคราดหอย การตกปลา การนั่งช้าง เป็นต้น

8. การเรียนรู้วิถีชีวิตหรือร่วมทำกิจกรรมกับเกษตรกร ได้แก่ การร่วมกิจกรรมและพักค้างคืน กับเกษตรกรในที่สูง การสัมผัสชีวิตของชาวนาไทยในภาคกลาง การร่วมกิจกรรมกับชาวประมงชายฝั่งทะเล การร่วมกินอยู่และทำกิจกรรมกับชาวสวนเกษตร เป็นต้น

ทั้งนี้ จากการศึกษาองค์ประกอบ 10 ปัจจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถนำมาสรุปเป็นศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนได้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1. ศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 2. ศักยภาพการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3. ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ 4. ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนนี้ มาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรีในครั้งนี้

2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1) ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทยมีการเติบโตและพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา โดยมีการพัฒนามาตรฐานการจัดการที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (Home stay) และมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนควบคู่ไปกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับองค์การสหประชาชาติ (UNESCO, 2006) ที่ให้ความสำคัญว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็น

การบูรณาการพัฒนาชุมชน และการดำรงรักษาไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะใน แลภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก สมบัติ กาญจนกิจ (2560) กล่าวถึงประโยชน์ของการท่องเที่ยวชุมชนบท ไว้ว่า นอกจากจะเป็นการสร้างอาชีพที่ส่งผลดีต่อการเพิ่มเศรษฐกิจชุมชนแล้ว ยังเป็นการเพิ่มโอกาส ทางนั้นหนทางการของคนในท้องถิ่น ทำให้คนในชุมชนมีแหล่งพักผ่อนหย่อนใจและใช้เวลาว่างให้เกิด ประโยชน์อย่างมีคุณค่า และมีการอนุรักษ์เทศกาลที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการ และมี แนวทางการจัดการที่มุ่งเน้นให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม โดยยังคงรักษาคุณค่าของ ทรัพยากรธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น ตลอดจนวิถีชีวิตของคนในชุมชน ตลอดจนคนในชุมชน มีโอกาสในการบริหารจัดการ และพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้สามารถในการพัฒนาการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวโดยชุมชนสร้างรายได้เสริมให้แก่คนในชุมชน ก่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็น ธรรม นักวิชาการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน องค์การทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องได้ ได้นิยามความหมายของการท่องเที่ยวชุมชนไว้หลากหลาย การท่องเที่ยวชุมชน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของชุมชน ผู้ซึ่งได้รับประโยชน์และรายได้อย่างยุติธรรมจากการ ท่องเที่ยว และไม่ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เป็นการสร้างความภาคภูมิใจในชุมชน และเกิดการรักษาและพัฒนาสมบัติของชุมชน (พิมพ์ระวี โรจนรุ่งสัจด์, 2553) และเป็นการทำให้คน ต่างถิ่นมีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชนเจ้าภาพ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิด ประสบการณ์ซึ่งกัน และกัน ทั้งระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชน และระหว่างคนในชุมชนด้วยกันเอง นำไปสู่การ พัฒนาชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพิ่มความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นของคนในชุมชน เกิด การอนุรักษ์หรือพัฒนาสิ่งแวดล้อม โดยอาจมีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจต่อกลุ่มในชุมชนหรือทั้งชุมชน (ศูนย์เพื่อการวางแผนการท่องเที่ยวและการแก้ไขปัญหาความยากจนแห่งเอเชีย, 2549) และกำหนด ทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของ มีสิทธิในการจัดการ ดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือนที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการ จัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน (โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ, 2540) การ ท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งในบางครั้งเรียกว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มี จุดมุ่งหมายที่จะรวมและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นชนเผ่าพื้นเมืองและโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชาวบ้านในชนบทภาคใต้ เช่น การพัฒนาของโลก หรือ ชาวบ้านอาจจะเป็นเจ้าของ หรือเจ้าบ้านใน หมู่บ้านในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการแบ่งผลกำไร อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวโดย ชุมชนไม่ใช่สิ่งที่สมบูรณ์แบบในการแก้ไขปัญหาของชุมชน ในทางตรงกันข้าม ถ้าใช้การท่องเที่ยวโดย ชุมชนในทางที่ไม่เหมาะสมก็อาจจะนำมาซึ่งปัญหาและความเสียหายแก่ชุมชน ทั้งนี้ชุมชนที่มีการ ดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะต้องพิจารณาในการพัฒนาที่เหมาะสม และเตรียมความพร้อมแก่

ชุมชนก่อนที่จะดำเนินการจัดการการท่องเที่ยว ตลอดจนคนในชุมชนท้องถิ่นต้องมีความเข้มแข็งแก้ไขปัญหา ผลกระทบในการจัดการความสามารถในการรองรับผลกระทบจากการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community - Based Tourism) คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะมีความแตกต่างจากการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นตรงเน้นที่ชุมชนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งเท่ากับว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นความพยายามหนึ่งของการสร้างทางเลือกในการพัฒนาที่ให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากท่องเที่ยว โดยมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนานั้นเอง (ประมาณ เทพสงเคราะห์, 2553, น. 23)

วีระพล ทองมา และประเจต อำนาจ (2547) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน (community base sustainable tourism) คือการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โดยมองว่าการท่องเที่ยวต้องทำงานครอบคลุม 5 ด้านพร้อมกัน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการ นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนาโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเงื่อนไขและสร้างโอกาสในการวางแผนทิศทางการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่มีแนวโน้มว่าต้องการเปิดเผยชุมชนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง มีการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผน การบริหารจัดการทรัพยากรและกระจายอำนาจการตัดสินใจโดยเน้นความสำคัญของการจัดการธรรมชาติแวดล้อมและใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน โดยในช่วง 2 - 3 ปี ที่ผ่านมาคำว่า "Community-based Tourism : CBT" การท่องเที่ยวที่ให้ชุมชนเป็นฐานการบริหารจัดการ หรือ "การท่องเที่ยวโดยชุมชน" เป็นที่รู้จักและใช้กันอย่างแพร่หลาย ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่จะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมการจัดการด้านโฮมสเตย์ ที่ต้องมี "ชุมชน" เป็นส่วนประกอบสำคัญ

ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์ (2560, น. 11-15) กล่าวว่า ชุมชนและนักท่องเที่ยวมีส่วนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การประสานความร่วมมือกันของภาครัฐและเอกชน การมีส่วนร่วมรับผิดชอบในกิจกรรมต่างๆ อย่างมีจิตสำนึกต่อการท่องเที่ยว

กล่าวโดยสรุป การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน มีความหลากหลายของกิจกรรมตามศักยภาพของชุมชน

โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ตลอดจนเกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน ซึ่งมีกระบวนการจัดการท่องเที่ยว เริ่มจากการศึกษาบริบทและการเตรียมความพร้อมของชุมชน การสำรวจศักยภาพของชุมชน กำหนดวัตถุประสงค์ การบริหารจัดการโดยชุมชน จัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยว ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทดลองดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว และการติดตามและประเมินผล

2.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

1) ความหมายการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนานั้น ประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน โดยมีนักพัฒนาหรือนักวิชาการจากภายนอกเป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น ข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยี เป็นต้น การมีส่วนร่วมตามขั้นตอนในการพัฒนา ซึ่งเป็นวัดเชิงคุณภาพออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้ (พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์, 2553)

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่มีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชนและมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญความต้องการด้วย

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการ และแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงานประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลประโยชน์จากการพัฒนาเป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนา หรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม Participatory Action Research : PAR เป็นแนวทางวิจัยที่ต่างจากการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ หรือทางสังคมศาสตร์ที่ยึดถือปฏิบัติกันมา เพราะเน้นการยอมรับหรือความเห็นพ้องจากฝ่ายชาวบ้าน ในการวิจัยชนิดนี้ สิ่งที่นักวิจัยต้องคำนึงถึงคือ การประเมินความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยกับชาวบ้านตลอดเวลา และการทบทวนวัตถุประสงค์ของ

การวิจัยเป็นครั้งคราว เพื่อสอดคล้องกับความคิดเห็นของชาวบ้าน อันจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และเกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชน การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่ผู้คนจำนวนหนึ่งในองค์กรหรือชุมชน เข้ามาร่วมศึกษาปัญหาโดยกระทำร่วมกันกับนักวิจัย ผ่านกระบวนการวิจัยตั้งแต่ต้นจนกระทั่งเสร็จสิ้นการเสนอผลและการอภิปรายผลการวิจัย เป็นการเริ่มต้นของผู้คนที่อยู่กับปัญหาค้นหาปัญหาของตนเองที่มีอยู่ร่วมกับนักวิชาการ (Whyte, 1991) จึงเป็นกระบวนการที่ผู้คนในองค์กรหรือชุมชนมิใช่ผู้ถูกระงับ แต่เป็นผู้กระทำการที่มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีอำนาจร่วมกันในการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับ Sumayao (1999) ได้เสนอองค์ประกอบและลักษณะที่สำคัญของการมีส่วนร่วมในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ปัญหาของการวิจัยที่เกิดขึ้นในชุมชนเป้าหมาย จำต้องเกิดจากการทำความเข้าใจการวิเคราะห์ปัญหา และการพยายามแก้ไขโดยคนในชุมชนเอง โดยที่นักวิจัยภายนอกชุมชนวิเคราะห์สถานการณ์ สภาพปัญหาตามแนวความคิด และวิธีการของนักวิจัยเป้าหมายสุดท้ายในการวิจัย คือ การเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างถอนรากถอนโคน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น เพราะฉะนั้นผู้ที่ได้รับผลประโยชน์โดยตรง คือประชาชนในเป้าหมายของการวิจัย การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเรียกร้องการมีส่วนร่วมอย่างเข้มข้นและเต็มที่ของชุมชนตลอดกระบวนการของการวิจัย ตั้งแต่ต้นจนจบโดยการทำมาเข้าใจและนิยามปัญหาของการวิจัย และเลือกวิธีการแก้ไขปัญหา การวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ และดำเนินงานตามกิจกรรมที่จะตามมาจากผลการวิจัย ในกระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมต้องให้กลุ่มคนไร้อำนาจต่อรอง เข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย เช่น คนที่ถูกเอารัดเอาเปรียบ คนยากไร้ เป็นต้น ซึ่งจะก่อให้เกิดจิตสำนึกในหมู่ประชาชน เกิดความหวงแหนทรัพยากรต่างๆ ของตนและมุ่งสู่การพึ่งพาตนเอง เป็นกระบวนการที่ทำให้การวิเคราะห์ความเป็นจริงในสังคมได้แม่นยำขึ้น นักวิจัยภายนอกเป็นเพียงส่วนหนึ่งผู้มีส่วนทุ่มเท เป็นผู้อำนวยการความสะดวกและเป็นผู้ร่วมเรียนรู้ตลอดกระบวนการวิจัย

2) ขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

กระบวนการดำเนินงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart (1988 : 11) ประกอบด้วยกิจกรรมการวิจัยที่สำคัญ 4 ขั้นตอนหลัก คือ 1) การวางแผนเพื่อไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น (planning) 2) ลงมือปฏิบัติการตามแผน (action) 3) สังเกตการณ์ (observation) และ 4) สะท้อนกลับ (reflection) กระบวนการ และผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและปรับปรุงแผนการปฏิบัติงาน (re - planning) โดยดำเนินการเช่นนี้ต่อไปเรื่อยๆ การดำเนินการมี 4 ขั้นตอน (Coghlan & Brannick, 2001 : 19; วีระยุทธ ชาตะกาญจน์, 2558) โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. ขั้นที่ 1 การวินิจฉัย (Diagnosis) เริ่มต้นจากการวินิจฉัยสภาวะการณ์ของปัญหาที่จำเป็นต้องแก้ไข รวมทั้งการระบุนกรอบแนวคิดทฤษฎีและหลักการพื้นฐานสำหรับการใช้รองรับการปฏิบัติงาน
2. ขั้นที่ 2 การวางแผนปฏิบัติการ (planning) การวางแผนปฏิบัติการตามจุดมุ่งหมายของการแก้ปัญหาหรือโครงการพัฒนาที่กำหนดไว้ โดยอาศัยข้อมูลจากผลการวินิจฉัยในขั้นตอนแรก
3. ขั้นที่ 3 การลงมือปฏิบัติการ (taking action) ลงมือปฏิบัติการตามแผนการที่วางไว้ที่ละขั้นตอน
4. ขั้นที่ 4 การประเมินผลการปฏิบัติการ (evaluation action) การประเมินผลการปฏิบัติงานทั้งที่เกิดขึ้นโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ เพื่อตรวจสอบดูความถูกต้องและความเหมาะสมของการวินิจฉัยและการปฏิบัติการตามแผน สารสนเทศที่ได้จากการประเมินผลในขั้นตอนนี้จะนำไปสู่การดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการในวงจรรอบต่อไป

องอาจ นัยวัฒน์ (2548 : 343) กล่าวว่า กิจกรรมการวิจัยแบบมีส่วนร่วมมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การวางแผน (Planning) เป็นการกำหนดแนวทางปฏิบัติการไว้ก่อนล่วงหน้าโดยอาศัยการคาดคะเนแนวโน้มของผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ประกอบกับการระลึกถึงเหตุการณ์หรือเรื่องราวในอดีตที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่ต้องการแก้ไข ตามประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมของผู้วางแผน ภายใต้การไตร่ตรองถึงปัจจัยสนับสนุนขัดขวางความสำเร็จในการแก้ไข ปัญหาการต่อต้าน รวมทั้งสภาวะการณ์เงื่อนไขอื่นๆ ที่แวดล้อมปัญหาอยู่ในเวลานั้น โดยทั่วไปการวางแผนจะต้องคำนึงถึงความยืดหยุ่น ทั้งนี้เพื่อจะสามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอนาคต
2. การปฏิบัติการ (Action) เป็นการลงมือดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ อย่างระมัดระวังและควบคุมการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามที่ระบุไว้ในแผน อย่างไรก็ตามในความเป็นจริงการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้มีโอกาสแปรเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขและข้อจำกัดของสภาวะการณ์เวลานั้นได้ ด้วยเหตุนี้แผนปฏิบัติการที่ดีจะต้องมีลักษณะเป็นเพียงแผนชั่วคราว ซึ่งเปิดช่องให้ผู้ปฏิบัติการสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามเงื่อนไขและปัจจัยที่เป็นอยู่ในขณะนั้น การปฏิบัติการที่ดีจะต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่องเป็นพลวัตรภายใต้การใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจ
3. การสังเกตการณ์ (Observation) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการและผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานที่ได้ลงมือกระทำลงไป รวมทั้งสังเกตการณ์ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยอุปสรรคการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ ตลอดจนประเด็นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างปฏิบัติการตามแผนว่ามีสภาพหรือลักษณะเป็นอย่างไร การสังเกตการณ์ที่ดีจะต้องมีการ

วางแผนไว้ก่อนล่วงหน้าอย่างคร่าวๆ โดยจะต้องมีขอบเขตไม่แคบหรือจำกัดจนเกินไป เพื่อจะได้เป็นแนวทางสำหรับการสะท้อนกลับกระบวนการและผลการปฏิบัติที่จะเกิดขึ้นตามมา

4. การสะท้อนกลับ (Reflection) เป็นการให้ข้อมูลถึงการกระทำตามที่บันทึกข้อมูลไว้จากการสังเกตในเชิงวิพากษ์กระบวนการและผลการปฏิบัติงานตามที่วางแผนไว้ตลอดจนการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยอุปสรรคการพัฒนา รวมทั้งประเด็นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ การสะท้อนกลับโดยอาศัยกระบวนการกลุ่มในลักษณะวิพากษ์วิจารณ์ หรือประเมินผลการปฏิบัติงานระหว่างบุคคลที่มีส่วนร่วมในการวิจัย จะเป็นวิธีการปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานตามแนวทางดั้งเดิมไปเป็นการปฏิบัติงานตามวิธีการใหม่ ซึ่งใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการทบทวนและปรับปรุงวางแผนปฏิบัติการในวงจรกระบวนการวิจัยในรอบหรือเกลียวต่อไป

จากความหมายและขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยที่เน้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนของสมาชิกในชุมชนเพื่อศึกษาหาสาเหตุ ปัญหาของชุมชน ผ่านการวิเคราะห์ วางแผน ดำเนินการแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน โดยมีผู้วิจัยเป็นผู้ประสานงานให้เทคนิคการวิจัยต่างๆ แก่ชุมชน ซึ่งมีความเหมาะสมกับการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง ที่เน้นส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนร่วมมือกันและ รวมตัวกันในลักษณะเป็นกลุ่มความร่วมมือในการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยนำทรัพยากรเกษตรและทรัพยากรอื่นๆ ที่มีอยู่ภายในชุมชนมาใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน

1. ขั้นที่ 1 การวินิจฉัย (Diagnosis) การศึกษาผลกระทบปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนมีการนำเทคนิค SWOT Analysis มาใช้เพื่อให้คนในชุมชนได้มองสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และมองหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน

2. ขั้นที่ 2 การปฏิบัติการ (Action) การเปิดเวทีชาวบ้าน การประชุมเชิงปฏิบัติการถูกจัดขึ้นเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้ส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน มีการนำเทคนิคมาวิเคราะห์ต้นไม้แห่งปัญหา (Problem Tree) มาใช้ในการประชุมการดำเนินการจะถูกเรียงลำดับเพื่อให้เกิดการแสดงความคิดเห็นร่วมกันอย่างเป็นขั้นเป็นตอนและผลลัพธ์ที่ได้ คือ การแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน และดำเนินการออกแบบพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี ตามกระบวนการ 4Ds เป็นขั้นตอนในการวางแผนแบบมีส่วนร่วมด้วยความชื่นชมและการนำสู่การปฏิบัติการจากนั้นจึงนำแผนไปสู่การปฏิบัติมีการจัดการท่องเที่ยวรองรับนักท่องเที่ยว ชาวบ้านร่วมกันต้อนรับนักท่องเที่ยวพัก

ค้างคืนในรูปแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (Homestay) จัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้แหล่งอาชีพ และภูมิปัญญา ชาวบ้าน เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น

3. ขั้นที่ 3 การวัดผล (Measurement) เป็นการวัดและประเมินผลการปฏิบัติงานตาม แผนพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตามที่ได้วางไว้ว่าได้ผลตามวัตถุประสงค์อย่างไร

4. ขั้นที่ 4 ผลสะท้อนที่เกิดขึ้น (Reflection) เป็นภาพสะท้อนที่เกิดขึ้นจากการติดตาม กำกับ ตรวจสอบแผนการดำเนินงานและประเมินผลการทำงาน

3) การเปิดเวทีชาวบ้าน

กระบวนการดำเนินการเวทีชาวบ้านซึ่งในการดำเนินการ “เวทีชาวบ้าน” แต่ละกระบวนการมีสาระ/องค์ประกอบที่สำคัญ (สำนักส่งเสริมและประสานมวลชน กรมทรัพยากรน้ำ, 2559) ดังนี้

(1) การประชุมหารือทีมงาน

1.1 การระดมความเห็น ศึกษา วิเคราะห์ เป็นขั้นตอนแรกและมีความสำคัญมากที่จะทำให้การดำเนินงานสู่ความสำเร็จได้ ทั้งนี้นอกจากศึกษา วิเคราะห์ เหตุผลความจำเป็นแล้วต้องนำประสบการณ์ ข้อสังเกตจากการดำเนินงานมาเป็นข้อสังเกต ปรับปรุง/ แก้ไขตลอดจนการนำสิ่งที่ดี/ที่ประสบผลสำเร็จมา ประยุกต์ประกอบการวางแผน กำหนดประเด็นกลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และสถานที่ ต้องชัดเจน สำหรับวัตถุประสงค์ต้องชัดเจนว่าจัดเพื่ออะไร จัดไปทำไม ทำแล้วได้รับอะไร ตลอดจนความคิดเห็นของประชาชนจะนำไปทำอะไร ซึ่งควรแจ้งให้ที่ประชุมทราบก่อนเป็นลำดับแรก หรืออาจมีการแจ้งประชาสัมพันธ์ล่วงหน้า (หากเป็นการมีส่วนร่วมในระดับสูง)

1.2 ข้อมูลต้องชัดเจน ครบถ้วน ถูกต้อง เพียงพอ และเข้าใจง่าย สามารถกำหนดประเด็นหลัก ประเด็นย่อย เป้าหมาย และแนวทางได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้ควรลองซักซ้อมคำถาม คำตอบ ทำความเข้าใจระหว่างทีมงานด้วย

1.3 การกำหนดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องชัดเจน เพราะระดับการมีส่วนร่วมจะเป็น ประโยชน์ในการวางแผนการดำเนินงานว่าจะมีความซับซ้อน ยากหรือง่ายต่างกันตามระดับการมีส่วนร่วม

1.4 การกำหนดทีมงาน กระบวนการหลัก กระบวนการรอง และการสร้าง ความเข้าใจร่วมกัน ต้องมีทัศนคติเป็นบวก หน้าที่ของวิทยากรกระบวนการหลัก คือผู้ขับเคลื่อนการประชุม ต้องสามารถนำชุมชน นำขบวนการงานได้ (คุณสมบัติที่สำคัญ คือมีความเป็นกลางหรือเป็นอิสระ มีความรู้ความสามารถ เป็นที่ยอมรับของชุมชน เป็นต้น) กระบวนการรอง ทำหน้าที่ผู้ช่วยกระบวนการหลัก เช่น ผู้จดบันทึก มีหน้าที่เติมคำถาม เพื่อให้ประเด็นต่าง ๆ มีความสมบูรณ์ตลอดจนคอยระวังไม่ให้เกิดการเบี่ยงเบนประเด็น ทีมงานเสริม เช่น ถ่ายภาพ การช่วยอำนวยความสะดวก

สะดวกต่าง ๆ ทั้งนี้ ต้องมีการวางแผนงาน ขั้นตอน รายละเอียดกิจกรรม และผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน และหากมีผู้ร่วมงานใหม่หรือประเด็นปัญหาใหม่ ๆ ควรมีการซักซ้อมขั้นตอนกระบวนการก่อน เพื่อความมั่นใจและลด ความผิดพลาด

1.5 การกำหนดสื่อ อุปกรณ์ การสื่อสารฯ ต้องจัดเตรียมสื่อต่าง ๆ ทั้งสื่อบุคคล สื่อวีดิทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ ให้เหมาะสมกับเนื้อหา และสถานที่ เพื่อให้ประชาชนเข้าใจ ทั้งนี้ ควรมีการตรวจสอบสภาพสื่อ อุปกรณ์ต่าง ๆ ก่อนวันจริง

1.6 การประสานงานเบื้องต้น ควรมีการประสานงานเบื้องต้นเพื่อ ตรวจสอบความพร้อมของสถานที่ กลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนประธานในการประชุม

(2) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis)

การวิเคราะห์สภาพ เพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคที่อาจ ส่งผลต่อการดำเนินงาน ซึ่งคิดค้นขึ้นโดย อัลเบิร์ต ฮัมฟรี (Albert Humphrey) ได้นำเทคนิคนี้มา แสดงในช่วงทศวรรษที่ 1960 – 1970 (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม, 2560.) หลักการสำคัญของ SWOT Analysis คือ การวิเคราะห์โดยการสำรวจจาก สภาพการณ์ ภายในและ สภาพการณ์ภายนอก เพื่อให้รู้จักตนเองและรู้จักสภาพแวดล้อมในการทำธุรกิจ ดังนี้

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน ได้แก่

1. จุดแข็ง (Strength) คือ ผลกระทบทางด้านบวกที่เกิดขึ้นจาก สิ่งแวดล้อมภายในขององค์กร หรือเป็นข้อได้เปรียบในการดำเนินธุรกิจ หรือ อาจหมายถึงการ ดำเนินงานภายในองค์กรที่สามารถกระทำได้ดี เพื่อวิเคราะห์หาจุดแข็งมากำหนดเป็นกลยุทธ์หรือ แนวทางในการดำเนินงานต่างๆ ให้มีความโดดเด่น หรือสร้างภาพลักษณ์ที่แตกต่างไปจากคู่แข่ง

2. จุดอ่อน (Weakness) คือ ผลกระทบทางด้านลบที่เกิดขึ้นจาก สิ่งแวดล้อมภายในขององค์กร หรือข้อเสียเปรียบในการดำเนินธุรกิจ หรืออาจหมายถึงการดำเนินงาน ภายในองค์กรที่ไม่สามารถกระทำได้ดี และส่งผลให้องค์กรเกิดความเสียเปรียบในการดำเนินธุรกิจได้

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่

1. โอกาส (Opportunity) หมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็น ประโยชน์ต่อการดำเนินงานขององค์กรหรืออาจหมายถึงผลกระทบที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายนอกของ ธุรกิจที่ส่งผลทางด้านบวกต่อการดำเนินธุรกิจ ผู้บริหารจะต้องมีการตรวจสอบสิ่งแวดล้อมภายนอกอยู่ เสมอเพื่อปรับปรุงกลยุทธ์ต่างๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2. อุปสรรค (Threat) หมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอกที่คุกคาม หรือมีผลเสียต่อการดำเนินงานขององค์กร หรืออาจหมายถึงผลกระทบด้านลบของสภาพแวดล้อม และในการศึกษาศักยภาพและข้อจำกัดของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยใช้วิธี การศึกษาที่ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม การสร้างเงื่อนไขให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อการเรียนรู้ การทำงานร่วมกัน

และรู้สึกเป็นเจ้าของผลการศึกษานั้นผ่านการวิเคราะห์ศักยภาพ ข้อจำกัด โอกาสและความเสี่ยงของชุมชน ที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการตัดสินใจเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน (พจนานุกรม, 2546)

(3) แนวคิดด้านการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว

แนวคิดด้านการสร้างเครือข่ายประกอบด้วยความหมาย หลักการทำงาน ประเภทของเครือข่าย องค์ประกอบในการสร้างเครือข่าย และเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์เครือข่าย (Network) คือ การประสานความร่วมมือระหว่างกันโดยมีข้อตกลงร่วมกันกว้างๆ ไม่มีลักษณะการบังคับบัญชา แต่เป็นไปในลักษณะพันธะสัญญา (Commitment) องค์กร สมาชิกสามารถดำเนินการได้โดยอิสระ หากแต่การรวมตัวกันเป็นเครือข่ายสามารถทำให้องค์กรเครือข่ายมีพลัง สร้างการยอมรับ และสร้างการต่อยอดกับหน่วยงานภายนอกได้ นอกจากนี้ระหว่างเครือข่ายด้วยกันยังสามารถพูดคุย-แลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ทำงานได้ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2550)

องค์ประกอบสำคัญของการสร้างเครือข่าย ได้แก่ การมีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดความรู้ ข้อมูลข่าวสาร การมีความร่วมมือ สมาชิกในเครือข่ายจะร่วมมือกัน โดยมีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน รวมทั้งกลยุทธ์ในการทำงาน และการเกิดประสิทธิภาพโดยรวมมีการเชื่อมโยงที่เป็นระบบ การแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ตลอดจนทรัพยากรต่างๆ จะทำให้เกิดประสิทธิภาพโดยรวม เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อสร้างเครือข่ายนั้นไม่มีสูตรสำเร็จว่าเครื่องมือใดดีและ มีความเหมาะสม ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของเครือข่ายและความถนัดในการใช้เครื่องมือของผู้ดำเนินการประชุม เครื่องมือที่นำมาใช้ ได้แก่ เทคนิคการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อม (SWOT analysis) การสนทนากลุ่ม (Focus group) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เทคนิคการระดมความคิดเห็นเชิงสร้างสรรค์ (AIC) และการสัมมนาระดมความคิดเห็นเชิงเปรียบเทียบ (Brain storming) (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2550)

ทั้งนี้ แนวทางการทำงานเพื่อสร้างเครือข่าย แนวทางการสร้างเครือข่ายในระดับชุมชน เครือข่ายระหว่างชุมชน มีดังนี้ (พจนานุกรม, 2546)

1.1 แนวทางการสร้างเครือข่ายในระดับชุมชน

1. การเปิดเวทีแลกเปลี่ยนพูดคุยระหว่างกลุ่มต่างๆ เพื่อหาจุดรวมในการทำงาน และสร้างการยอมรับว่าการท่องเที่ยวชุมชน คือ กิจกรรมส่วนหนึ่งของชุมชนที่ชาวบ้านและกลุ่มต่างๆ สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม

2. มีกิจกรรมเพื่อสร้างความร่วมมือ เช่น การเปิดโอกาสให้กลุ่มต่างๆ ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การเป็นวิทยากรนำชม กลุ่มกิจกรรมการขายของที่ระลึก หรือผลิตภัณฑ์ชุมชน

3. มีการสรุปบทเรียนและพัฒนาสู่กิจกรรมร่วมที่ยากขึ้น เช่น การจัดความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างกลุ่ม/องค์กรต่างๆ ในชุมชน การกระจายบทบาทผู้นำ

การวางแผนกิจกรรมร่วมกัน การจัดสรรผลประโยชน์ และการสร้างความสามัคคีเพื่อผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหาร่วมของชุมชน

1.2 แนวทางการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชน โดยการจัดเวทีการแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชน การศึกษา-ดูงานระหว่างกัน การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรร่วมกัน และการสร้างกิจกรรมที่ทำร่วมกันเพื่อสร้างพลังของเครือข่าย และให้ผลประโยชน์ตกแก่กลุ่มสมาชิก

(4) เทคนิคการวิเคราะห์ต้นไม้แห่งปัญหา

เทคนิคการวิเคราะห์ต้นไม้แห่งปัญหา (Problem tree analysis technique) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้ในการดำเนินงานในชุมชนเพื่อหาคำอธิบายหรือสืบสวนหาสาเหตุ และผลที่เกิดขึ้นจากปัญหาที่พบทำให้ชุมชนมองเห็นความสำคัญของ ปัญหาและสาเหตุที่เกิดขึ้น รวมถึงสร้างความเข้าใจระหว่างผู้เกี่ยวข้องและสร้างการมีส่วนร่วมใน การวิเคราะห์ปัญหา (Overseas Development Institute, 2005) หลักการดำเนินการวิเคราะห์ต้นไม้แห่งปัญหา มีดังนี้

1. เริ่มต้นด้วยการเปรียบเทียบเรื่องราวเป็นราก ลำต้น กิ่ง ก้าน ใบ ดอกและผลของต้นไม้ จากเหตุไปสู่ผลโดยการประชุมกลุ่มกัน แล้วช่วยกันวาดภาพต้นไม้ต้นนั้น โดยผู้ดำเนินรายการแจกกระดาษการ์ด (การ์ดเทคนิค) และปากกาเมจิกให้สมาชิกผู้เข้าร่วมแต่ละกลุ่ม โดยสมาชิกกลุ่มทุกคนช่วยกันวาดภาพต้นไม้ 1 ต้น ลงบนกระดาษโดยให้ส่วนประกอบของต้นไม้ ได้แก่ รากแก้ว รากฝอย ลำต้น กิ่ง ก้าน ใบ และผล

2. ผู้วิจัยอธิบายให้ผู้เข้าร่วมเห็นส่วนประกอบที่สำคัญของต้นไม้ โดยกำหนดให้ รากแก้ว คือ ปัญหา รากฝอย คือ สาเหตุของปัญหา ลำต้น คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง/บุคคลที่จะมาช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ใบและผล คือ สิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมาในกระบวนการวิเคราะห์ โดยใบ คือ กิจกรรม/โครงการ ผล คือ ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการแก้ไข ปัญหา

3. จากนั้นให้สมาชิกระดมสมอง วิเคราะห์ถึงปัญหา สาเหตุ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง/บุคคลที่จะมาช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น กิจกรรม/โครงการ ที่สามารถนำมาใช้แก้ไขปัญหา และผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการแก้ไขปัญห โดยกระทำตามลำดับตามส่วนประกอบของของต้นไม้ พร้อมเขียนข้อความที่ได้วิเคราะห์ลงในการ์ดเทคนิคแล้วนำไปติดตามส่วนประกอบของต้นไม้ทีละส่วน

4. ทบทวนดูผล ตรวจสอบความสมเหตุสมผลของสาเหตุและผลที่เกิดขึ้น และปรับตามความจำเป็น

5. เชื่อมโยงทางตั้งเพื่อแสดงถึงเหตุและผล และเชื่อมโยงทางนอน เพื่อแสดงถึงสาเหตุร่วมและผลร่วมที่เกิดขึ้น จากนั้นให้สมาชิกกลุ่มส่งตัวแทนเพื่อนำเสนอต้นไม้แห่งปัญหา เมื่อได้แผนภาพต้นไม้ที่มีการอธิบายถึงสาเหตุของปัญหา หน่วยงานที่จะมีส่วนช่วยในการแก้ไข

ปัญหา ไม่ว่าจะ เป็นภาครัฐบาล ภาคเอกชน หรือภาคประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน และมีกิจกรรมที่จะช่วยในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งทราบผลที่คาดว่าจะเกิดจากการปฏิบัติกิจกรรมแล้วนั้นทำให้มองเห็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยในลำดับต่อไป ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผนจัดการแก้ไขปัญหาให้นำประเด็นเหล่านั้นมาเขียนโครงการ โดยมีการกำหนด วัตถุประสงค์และกิจกรรมหน่วยงานที่รับผิดชอบ และผลที่ได้รับโดยนำไปจัดทำแผนปฏิบัติงาน ของหน่วยงานต่อไป

(5) เทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วมด้วยความชื่นชมและการนำสู่การปฏิบัติการ (Appreciative Participatory Planning and Action: APPA) หรือทฤษฎีสุนทรียสาธก เทคนิคนี้ได้รับการพัฒนาโดย The Mountain Institute (2000) จากประสบการณ์ภาคสนามของจำนวนพนักงาน TMI องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (NGOs) APPA มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสริมสร้างความเข้มแข็ง ความประสบผลสำเร็จและทัศนคติด้านบวกของชุมชนในการวางแผนและพัฒนาการจัดการและการอนุรักษ์เป็นวิธีการพื้นฐานในการวางแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชนในหลากหลายบริบทและผู้มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางจากผู้มีส่วนร่วมในชุมชนที่ไม่รู้หนังสือหรืออ่านออกเขียนได้น้อย ตลอดจนการวางแผนในระดับท้องถิ่น หรือตำบลกับผู้นำชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ ความสำคัญของ APPA อยู่ที่การเป็นกระบวนการของการมีส่วนร่วมแบบยั่งยืน จากการสนทนาระหว่างผู้มีส่วนได้เสีย วิธีการดังกล่าวนี้ยังถูกนำมาใช้เพื่อช่วยเหลือองค์กรในการพัฒนาองค์กร การอนุรักษ์ของชุมชน APPA มี 4 ขั้นตอน เรียกว่า "4Ds" ได้แก่

5.1 การค้นพบ (Discovery)

5.2 ความฝัน (Dream)

5.3 การออกแบบ (Design)

5.4 การส่งมอบ (Delivery)

ขั้นตอนเหล่านี้ก่อให้เกิดเป็นกระบวนการวางแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะสร้างสินทรัพย์ทางการท่องเที่ยวของท้องถิ่นในการพัฒนาวิสัยทัศน์ และแผนการทรัพยากรและความเชื่อมั่นในการที่จะบรรลุวิสัยทัศน์ หรือความฝัน และเสริมสร้างศักยภาพให้ชุมชน ด้วยการมีทักษะความชำนาญและแผนการที่จะบรรลุวิสัยทัศน์ หรือความฝันนั้นการค้นพบด้วยการกระทำอย่างเห็นคุณค่า (Discovery, the act of appreciating) เพื่อค้นหาว่าอะไรคือสิ่งที่ดีที่สุดที่ช่วยให้ชุมชนมีชีวิตชีวา การวาดภาพฝันถึงผลกระทบ (Dream, envisioning an impact) ถึงสิ่งที่จะทำให้เกิดการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี ดังอนาคตที่ชุมชนปรารถนา การออกแบบร่วมสร้างอนาคตที่ปรารถนา (Design, co-constructing the desired future) ถึงแนวคิดที่ควรจะเป็น คืออะไร กระบวนการในการสนทนา ฉันทามติและสิ่งที่ต้องการเพิ่มเติม และการส่งมอบความยั่งยืน (Delivery, sustaining) ซึ่งเป็นวิธีที่จะช่วยเสริมสร้างให้เกิดการเรียนรู้ การปรับปรุงแก้ไข และความยั่งยืน

ทั้งนี้ กระบวนการของสุนทรียสาธกเริ่มต้นที่การเลือกหัวข้อที่ต้องการศึกษาอย่างสร้างสรรค์ (Affirmative Topic choice) ซึ่งมีความสำคัญมากจึงต้องไตร่ตรองอย่างดีจากนั้นจึงเข้าสู่วงจร 4 ขั้นตอนของสุนทรียสาธก หรือที่เรียกว่าแบบจำลอง 4D (Cooperrider et al., 2008 : 5) ดังนี้

1. การค้นหา (Discovery) คือ การค้นหาประสบการณ์ด้านบวกที่ดีที่สุด เป็นการร่วมมือกันค้นหาอย่างกว้างขวางเพื่อจะเห็นว่า “อะไรดีที่สุด” และ “อะไรได้เกิดขึ้นมาแล้ว” การค้นหาสามารถค้นหาได้ดังนี้

- การพรรณนาหรือการวาดฝันแก่แนวทางด้านบวกขององค์กร
- การแบ่งปันเรื่องราวดีๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติที่ดีที่สุดและการกระทำที่น่าเอาเป็นตัวอย่าง
- ความรู้เกี่ยวกับองค์กรที่ทำให้มีชีวิตชีวาขึ้นและมีปรัชญาอันร่วมกัน
- การเปลี่ยนแปลงที่ไม่ได้คาดฝัน ก่อนที่จะดำเนินการตามขั้นตอนอื่น ๆ ของวงจร

2. การวาดฝัน (Dream) คือ การนำประสบการณ์ด้านบวกที่ค้นพบมาขยายผลเป็นความฝันหรือวิสัยทัศน์ขององค์กร เป็นการสำรวจอย่างกระตือรือร้นว่า “จะเป็นอะไรได้บ้าง” ในขั้นตอนนี้ทุกคนช่วยกันสำรวจค้นหา ความหวังและความฝันในงาน ในการทำงาน ในความสัมพันธ์ในองค์กรและในโลก มันเป็นเวลาของการสร้างภาพนิมิตแห่งความเป็นไปได้ที่ยิ่งใหญ่และฟื้นชีวิตจำกัดที่เคยมีมาในอดีต

3. การออกแบบ (Design) คือ การออกแบบหรือวางแผนการปฏิบัติหรือแผนการดำเนินงานว่าต้องทำอะไรจึงจะประสบผลสำเร็จดังที่ตั้งใจไว้เป็นคำประกาศที่กระตุ้นความสนใจ และบรรยายถึงองค์กรในอุดมคติหรือ “สิ่งที่ควรจะเป็น” ที่ทุกคนช่วยกันเลือกองค์ประกอบ

4. การดำเนินการ (Destiny) คือ การนำแผนการดำเนินการที่ได้ออกแบบไว้ดำเนินการสร้างกิจกรรมที่ปรากฏขึ้นมาในความคิดให้เป็นจริง สนับสนุนการเรียนรู้และนวัตกรรม หรือ “มันจะเป็นอะไร” ในขั้นตอนนี้จะเน้นไปที่ความทุ่มเทของบุคลากรและองค์กร และหนทางที่จะเดินไปข้างหน้า

คูเปอร์ไรเดอร์ และวิทนีย์ Cooperrider and Whitney (2005: 15-16)

องค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการสุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry) ประกอบด้วยหลักการ 4D ได้แก่

1. Discovery คือ การค้นหาสิ่งที่ดีที่สุดของประสบการณ์ด้านบวก จากหลายแหล่งเป็นการค้นหาว่าช่วงเวลาแห่งความดีเลิศหรือการเกิดความสำเร็จนั้นเกิดขึ้นเมื่อไหร่ สิ่งสำคัญคืออะไร เกิดขึ้นได้อย่างไร ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่เกี่ยวข้องก็จะได้รับการบอกเล่าออกมา ในทางธุรกิจ อาจประยุกต์ในการหาโอกาส จุดแข็ง ศักยภาพ พรสวรรค์อุปสงค์ที่ซ่อนเร้น ซึ่งการค้นหาที่นี้อาจมาจากความเป็นผู้นำ ความสัมพันธ์เทคโนโลยีกระบวนการ โครงสร้างคุณค่าการเรียนรู้ การเชื่อมโยงภายนอก

2. Dream คือ การสร้างแรงบันดาลใจเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ด้วยการตั้งคำถามถึงความฝันต่อองค์กร เป็นการจินตนาการถึงภาพฝันในอนาคตที่จะเกิดขึ้นบนพื้นฐานของประวัติศาสตร์และถูกนำเสนอใหม่อย่างท้าทายความเป็นไปได้

3. Design คือ การออกแบบกลยุทธ์โครงสร้างและกระบวนการที่จะทำให้วิสัยทัศน์เป็นจริงด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่ค้นพบและเลือกหนทางที่ดีที่สุด เพื่อให้ความฝันนั้นเกิดเป็นจริงได้ทั้งเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาว

4. Destiny คือการไปให้ถึงยังเป้าหมาย เป็นขั้นที่ต้องนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติลงมือทำตามแผนกำหนดการ มีการตั้งแผนปฏิบัติการเชื่อมโยงและระดมทรัพยากรเพื่อทำให้ความฝันนั้นบังเกิดเป็นจริง

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากองค์กร หรือ หน่วยงานภายใน และภายนอกชุมชน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ ความช่วยเหลือและการกำหนดบทบาทหน้าที่ในการทำงานระหว่างกัน และสร้างความเข้มแข็งให้กับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นการใช้เทคนิคต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง โดยการเปิดเวทีชาวบ้าน ส่งเสริมการสร้างเครือข่าย ทั้งในระดับชุมชนพื้นที่ปฏิบัติการและเครือข่ายนอกพื้นที่ การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และความร่วมมือในการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรีร่วมกัน

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

เทพกร ณ สงขลา (2554) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการใช้ทรัพยากรเกษตรของชุมชน กรณีศึกษาท่องเที่ยวเชิงเกษตรข้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช สรุปได้ว่า สามารถจำแนกรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ สาธิตขั้นตอนการผลิต ให้ความรู้การเกษตร จำหน่ายสินค้าชุมชน และแนะนำธุรกิจการเกษตร รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเหล่านี้ส่งผลต่อ การอนุรักษ์ทรัพยากรเกษตร การขยายตัวกิจกรรมการเกษตร และการสร้างมูลค่าทรัพยากรเกษตร อย่างไรก็ตาม การใช้ทรัพยากรเกษตรดังกล่าวนอกจากจะส่งผลต่ออาชีพการเกษตรแล้ว ยังกลายเป็น สิ่งดึงดูดการท่องเที่ยวที่อาจมีแนวโน้มว่าทรัพยากรเกษตรถูกใช้เพื่อการท่องเที่ยวมากกว่าใช้เพื่ออาชีพการเกษตรของชุมชน

นาฏสุตา เชนนะสิริ (2556) ศึกษาการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน: กรณีจังหวัดภูเก็ตและจังหวัดชลบุรี พบว่า เกษตรกรและแม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการความรู้ในการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการที่ศูนย์เรียนรู้การเกษตร และผลจากการทดลองบริการนักท่องเที่ยวทดลองทั้ง 2 แห่ง ผู้เข้าเยี่ยมชมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด เรื่องความเหมาะสมและความพร้อมของสถานที่ การสาธิต การอธิบายของวิทยากรและความรู้ที่ได้รับ ทั้งนี้ การพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนนั้นต้องได้รับความร่วมมือจากผู้นำท้องถิ่นและจากสมาชิกชุมชน ต้องมีการติดตามและพัฒนาศักยภาพชุมชนอย่างต่อเนื่อง และสิ่งสำคัญคือชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยุติธรรมและทั่วถึง

นงเยาว์ พรหมประสิทธิ์ (2556) ศึกษาเรื่องปัญหาของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอ อำเภอมือ จังหวัดสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาคือ เพื่อศึกษาปัญหาการของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอ อำเภอมือ จังหวัดสงขลา ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) โดยผู้วิจัยเดินทางเข้าไปในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) โดยกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอ จำนวน 20 คนและนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรจำนวน 20 คน เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) และใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์บริบทเชิงเนื้อหา (Content analysis) จากการศึกษาพบปัญหาของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอ คือ 1) ขาดระบบโครงสร้างพื้นฐานยังไม่พัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยว 2) ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย 3) มัคคุเทศก์นำเที่ยวมีจำนวนน้อย 4) ขาดการประชาสัมพันธ์

รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร (2558) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อความยั่งยืน: โครงการหลวงปางตะ พบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อความยั่งยืน มีดังนี้ 1) ต้องจัดในรูปแบบของกิจกรรมที่ชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและมีพี่เลี้ยงในการ

ดำเนินงาน มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ มีกฎเกณฑ์ ระเบียบที่ยอมรับและรับรู้กันโดยทั่ว มีการกำหนดวาระผู้บริหารเพื่อไม่ให้เกิดการผูกขาด 2) พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนให้เหมาะสม โดยส่งเสริมให้มีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่หลากหลาย ค้นหาเอกลักษณ์หรือจุดเด่นของชุมชน พัฒนาเป็นรูปแบบเชิงเกษตรเฉพาะตัวให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เชื่อมโยงการท่องเที่ยวเข้าไปผสมผสานกับการเกษตรให้เกิดการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ เพื่อสร้างความแตกต่างกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอื่น 3) แสวงหาโอกาสในการขยายตลาดเพื่อเพิ่มรายได้ โดยเฉพาะตลาดในประเทศและขยายเครือข่ายการตลาดจากพื้นที่อื่นๆ เพื่อนำไปสู่การรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชนทั้งปัจจุบันและอนาคต

ครรชิต มาระโกชน์ และทักษิณาภรณ์ สมบูรณ์ (2559) ศึกษาการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้: กรณีศึกษาตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ในพื้นที่ตำบลคลองเขื่อนที่เกิดจากความร่วมมือของหน่วยงานท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และสมาชิกในชุมชนทำให้เกิดการรวมกลุ่มเป็นองค์กรภายในชุมชนเพื่อร่วมทำงานด้านการท่องเที่ยวระหว่างชาวบ้านกับองค์การบริหารส่วนตำบลคลองเขื่อนในรูปแบบของคณะทำงานขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนิเวศน์และวัฒนธรรมของตำบลคลองเขื่อนเพื่อร่วมดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชน และผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการ พบว่า ที่พักแรมมีความเหมาะสมมากที่สุดรองลงมาคือความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ของเจ้าของสถานที่และความเหมาะสมของแหล่งเรียนรู้สวนเกษตร

มณีนรัตน์ สุขเกษม (2559) ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมืองจังหวัดปราจีนบุรี อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว และอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการบริการ ด้านการบริหารจัดการ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับผลการพิจารณาข้อดีมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มากที่สุด ได้แก่ บุคลากรมีอัธยาศัยไมตรีจิต และการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ความมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับ มัคคุเทศก์และวิทยากรมีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์และการเที่ยวชมสวนผลไม้ สวนไม้ดอกไม้ประดับ สวนสมุนไพร และมีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่นักท่องเที่ยว

นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ (2560) พบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านดงเย็น จากการศึกษาสภาพการณ์ ศักยภาพและความต้องการในการพัฒนาพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ การจัดเวทีอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้เกิดรูปแบบ “DONG-YEN Model” มืองค์ประกอบ คือ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม เน้นการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่โดดเด่นและ

หลากหลาย ซึ่งมีปัจจัยเอื้อเป็นทุนทางสังคมจากการรวมกลุ่มแกนนำ และปัจจัยสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผ่านการรับรองรูปแบบ การนำไปใช้โดยการอบรม การศึกษาดูงานและการถอดบทเรียนมากำหนดเป็นกิจกรรม ได้แก่ การกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวโดยจักรยาน การจัดทำป้ายแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และแผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์และจัดทำคู่มือการเกษตรอินทรีย์บ้านดงเย็น ทั้งนี้ ความเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีต่อรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเกษตรอินทรีย์บ้านดงเย็นอยู่ในระดับมากและถอดบทเรียนผลที่เป็นผลสำเร็จมีนักท่องเที่ยวมากขึ้น จากผลการดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ชัยฤทธิ์ ทองรอด (2561) ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม พบว่า การจัดการภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีการรวมตัวกันโดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน ประชาสัมพันธ์ เลขานุการ ซึ่งกรรมการแต่ละคนจะเป็นสมาชิกในแต่ละกิจกรรม มีการแบ่งหน้าที่กันเป็นกลุ่ม เช่น กลุ่มพาชมสวนกล้วยไม้ กลุ่มพาชมนาบัว กลุ่มแม่บ้านมหาสวัสดิ์ กลุ่มสวนผลไม้ ซึ่งการบริหารงานในแต่ละกลุ่มจะมีผู้นำกลุ่มที่ประสานงานกันภายในกลุ่มเดียวกันและกลุ่มอื่น ๆ โดยจะมีการประชุมกันทุกๆ เดือน เพื่อวางแผน จัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การจัดสรรผลประโยชน์ และร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และผลจากการศึกษาพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามค่าเฉลี่ย ได้แก่ ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านอัตราค่าบริการ/การเงิน ด้านการบริการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ และด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

นำขวัญ วงศ์ประทุม และคณะ (2561) ศึกษาการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหมู่บ้านวาวี จังหวัดเชียงราย พบว่า ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านวาวีทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านศักยภาพในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร รองลงมาได้แก่ศักยภาพด้านการจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ศักยภาพการบริการ การท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามลำดับ ทั้งนี้ หมู่บ้านวาวีควรมีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้มีความเด่นชัดเนื่องจากชุมชนยังมีกิจกรรมไม่หลากหลาย โดยกำหนดอัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยวให้ชัดเจนและเร่งดำเนินการพัฒนาด้านมาตรฐานการให้บริการการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว เช่น ที่พัก ร้านอาหารของที่ระลึก และกิจกรรมการนำเที่ยวในชุมชน ควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพของมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือนักสื่อความหมายเพื่อถ่ายทอดข้อมูลการท่องเที่ยวและแนะนำกิจกรรมการท่องเที่ยวให้แก่ผู้มาเยือน

พิทักษ์ ศิริวงศ์ และคณะ (2561) พบว่า การบริหารจัดการเพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมเพื่อจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามอัตลักษณ์ท้องถิ่นชุมชนมุสลิมด้วยการถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานวิจัยให้กับประชาชน ซึ่งชาวบ้านต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อให้ชุมชน

เข้มแข็งเกิดความสามัคคี พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรผ่านการทำงานในรูปคณะกรรมการการท่องเที่ยวด้วยการตั้งวิสาหกิจชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวขึ้นตลอดจนการจัดกิจกรรมสร้างสัมพันธ์กับประชาชนในชุมชน และเพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนและแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับประชาชนได้มีการพัฒนาแผนธุรกิจสำหรับบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีอัตลักษณ์ในพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านมุสลิม

วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ (2561) ศึกษาารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเขตสายไหม พบว่า ชุมชนมีความต้องการที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว แหล่งเรียนรู้แต่ความพร้อมของพื้นที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับลักษณะของพื้นที่ อาชีพ เอกลักษณะ ความชำนาญของแต่ละแห่ง การบริหารจัดการที่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จ คือ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกำหนดจากเอกลักษณ์หรือจุดเด่นของชุมชนด้านเกษตรกรรมที่หลากหลายทั้งด้านการผลิต การให้ความรู้ การเกษตร วิถีชีวิต โดยนักท่องเที่ยวร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกิจกรรมทางการเกษตรที่สนับสนุนให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่ม ปัจจัยและข้อจำกัดในการพัฒนาการท่องเที่ยว คือการบริหารจัดการ การประสานงาน การประชาสัมพันธ์ การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน การปรับปรุงพื้นที่ให้สะดวก สะอาดปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว การให้ความรู้ และการที่ชุมชนมีผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรตลอดฤดูกาล

Srithong et al. (2019) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนบางปลากด จังหวัดนครนายก พบว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนทำให้เกิด 1) โครงการอบรมมัคคุเทศก์ 2) โครงการพัฒนาฐานการเรียนรู้เชิงเกษตรโดยชุมชน 3) โครงการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว 4) โครงการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว และ 5) โครงการพัฒนาที่พักของชุมชน นำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวนำร่องเชิงเกษตรของชุมชนบางปลากดตามโปรแกรมการท่องเที่ยวที่สนับสนุนการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวและประสบการณ์ในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรซึ่งได้ร่วมกันพัฒนาขึ้น

ผลสะท้อนที่เกิดขึ้นนักท่องเที่ยวนำร่องมีความพึงพอใจต่อการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนบางปลากดในระดับมาก มีความประทับใจในการให้บริการด้วยความเป็นมิตร และได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้กับกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน เสนอให้จัดโปรแกรมนำเที่ยวที่ยืดหยุ่น โดยเฉพาะให้เวลากับกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้ นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังแนะนำว่าชุมชนควรมีร้านขายของที่ระลึกที่เน้นผลิตภัณฑ์ชุมชนและผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของชุมชน

2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

สเตอร์เรนและไอแซค (Sterren and Isaac, 2004) ได้ให้ข้อเสนอแนะหลักการดำเนินงานการท่องเที่ยวชุมชนดังต่อไปนี้

1. จะต้องดำเนินการด้วยความร่วมมือและได้รับความยินยอมจากชุมชนท้องถิ่น ประชาชนควรจะได้มีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการท่องเที่ยว

2. มีการแบ่งปันผลประโยชน์กลับสู่ชุมชนท้องถิ่น เช่น มีโครงการที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ โรงเรียน หรือโครงการอื่นๆ ที่ส่งเสริมให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน
3. คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนบุคคล เนื่องจากการทำงานเพื่อส่วนตนจะทำให้สังคมเกิดความแตกแยก
4. ตระหนักถึงการรักษาสีงแวดล้อมอย่างยั่งยืน ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องให้ความร่วมมือในโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
5. จะต้องให้ความเคารพวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น
6. มีกลวิธีที่จะช่วยให้ชุมชนรับมือหรือจัดการกับผลกระทบทางลบที่จะเกิดขึ้น
7. ดูแลรักษาวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยมิให้สูญหาย หรือส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
8. ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวก่อนที่จะออกเดินทางโดยเฉพาะพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว
9. ไม่ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นกระทำการกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม
10. ควรให้ชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจหากพวกเขาไม่ต้องการการท่องเที่ยว ประชาชนควรมีสิทธิ์ที่จะไม่ต้องการการท่องเที่ยว

รัฐชิตา สังขดวง และธนิษฐ์ สังขดวง (2559) ศึกษาความตั้งใจในการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวมาเลเซียภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบพื้นที่ด้านชายแดนไทย อำเภอเบตง จังหวัดยะลา พบว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวมาเลเซีย มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3 ข้อ คือความต้องการเติมเต็มความฝันของตนเองในการออกไปเที่ยวนอกประเทศเป็นสถานที่เยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์และเป็นสถานที่จับจ่ายซื้อหาผลไม้ที่มีชื่อเสียงของประเทศไทยคะแนนเฉลี่ยสูงสุดรองลงมาคือเป็นสถานที่ที่สามารถเพลิดเพลินไปกับความหลากหลายของอาหารท้องถิ่นสอดคล้องกับข้อมูลด้านความพึงพอใจ ที่คะแนนเฉลี่ยสูงสุด 2 อันดับแรกประกอบไปด้วย คุณภาพและความหลากหลายของอาหารที่มีให้บริการในพื้นที่ โดยชี้ให้เห็นว่า นอกจากความพร้อมในด้านการบริการต่างๆ สำหรับนักท่องเที่ยวแล้ว ภาพลักษณ์สถานที่ท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่น มีความเป็นอัตลักษณ์ทั้งในด้านแหล่งทางธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตยังถือเป็นปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลต่อแนวโน้มในการตัดสินใจเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวอีกด้วย

ณัฐธินี ทองดี และกนก บุญศักดิ์ (2560) ศึกษาการจัดการตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม ลุ่มน้ำโขง ชี มูล เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวประเทศไทย ลาว และเวียดนามพบว่า ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวที่สูงขึ้น และเกิดการพัฒนาเครือข่ายใน 2 มิติ คือ มิติกลไกเครือข่ายการจัดการตลาดที่เกิดเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนภาค

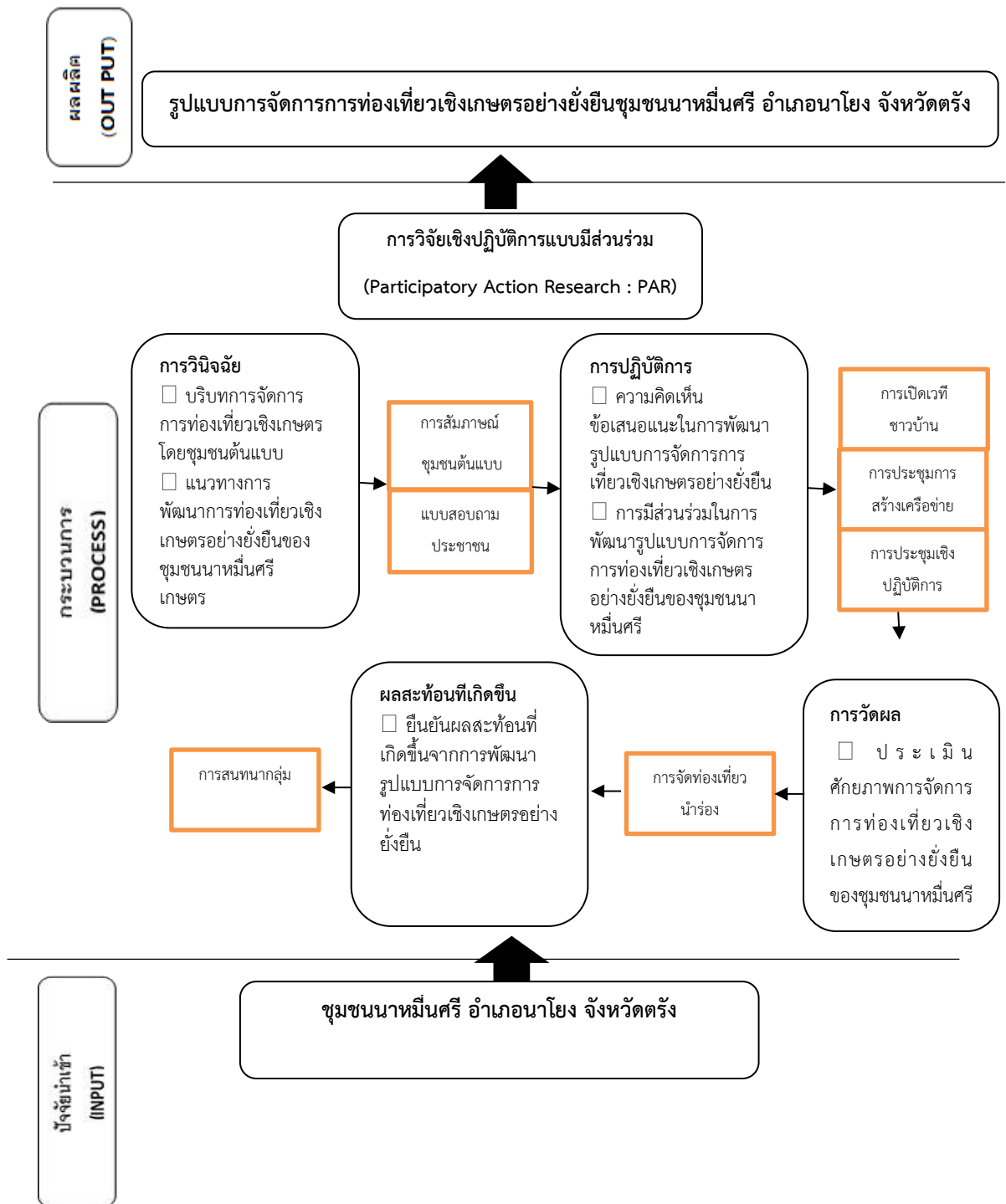
ตะวันออกเฉียงเหนือ และมีแผนการดำเนินงานของเครือข่าย และในมิติของการพัฒนาศักยภาพด้าน การตลาด มีการกำหนดวิสัยทัศน์ทางการตลาดร่วมกันของเครือข่าย นอกจากนี้ผลจากการวิจัยยังสามารถสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในลักษณะของเครือข่ายการตลาดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยกระบวนการวิจัยที่ใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน คือ การจัดเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างชุมชนและผู้วิจัย การแชร์ข้อมูล การอบรมเพิ่มเติมโดยผู้รู้และมีประสบการณ์ในการจัดการ ท้องเที่ยว รวมถึงการทำงานในลักษณะของเครือข่ายมาเป็นแนวทางในการพัฒนาที่สำคัญ

ปวีรบรรต สมนึก (2561) ศึกษาการพัฒนาารูปแบบเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ระหว่างชุมชนบ้านทรายมูล และชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การพัฒนารูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมของสองชุมชนการท่องเที่ยวเกิดจาก การศึกษาชุมชนและสภาพการณ์ภายในชุมชน การแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ และร่วมมือกัน เพื่อวางแผนใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวร่วมกันหรือเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกันโดยชุมชน สามารถนำทรัพยากรที่มีจุดเด่นแตกต่างตามอัตลักษณ์ วิถีชีวิต ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวของแต่ละ พื้นที่ในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวมาจัดเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้าง ความหลากหลายของรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยว ทำการตลาดร่วมกันเพื่อลดต้นทุนอันเป็น ประโยชน์ในด้านสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ชุมชนและกระจายผลตอบแทนอย่างทั่วถึง

ธรรมจักร เล็กบรรจง (2562) ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเกาะสุกร จังหวัดตรัง พบว่า การจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเกาะสุกรตามแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวชุมชน การจัดอบรมเชิง ปฏิบัติการและจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ก่อให้เกิดการร่วมสร้างสรรค์โปรแกรมนำเที่ยวแบบ Slow Tourism มีการกำหนดกลไกในการทำงาน มีกฎ กติกาในการมาท่องเที่ยวยังชุมชน ซึ่งนำไปสู่การ รวมกลุ่มการท่องเที่ยวในชุมชนขึ้น โดยมีการแบ่งการบริหารจัดการเป็นฝ่ายต้อนรับและมัคคุเทศก์ ฝ่ายการจัดการที่พักและการให้บริการ ฝ่ายอาหารเครื่องดื่มและสินค้าของที่ระลึก ฝ่ายประชาสัมพันธ์ และการตลาด ฝ่ายการจัดการแสดงและยานพาหนะ และเกิดการพัฒนารูปแบบการจัดการ การท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเกาะสุกรอย่างเป็นรูปธรรม

รัตติยา พรหมกัลป์ (2562) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิง สร้างสรรค์ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ คือ 1) การมีส่วนร่วม เป็นสิ่งที่ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมที่เป็นอิสระโดยความสมัครใจ เพื่อนำไปสู่กระบวนการ วางแผนและการตัดสินใจ ประกอบการร่วมทำ รับผิดชอบ ประโยชน์ และวางแผน 2) ทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นสิ่งดึงดูดใจที่มีอยู่ในพื้นที่ ประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรม สิ่งดึงดูดใจ และความเป็นอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ 3) การตลาด เป็นการกระทำกิจกรรมที่มีผลให้เกิดการดึงดูดใจ ประกอบด้วย ช่องทางการสื่อสาร เครือข่าย และการประชาสัมพันธ์ และ 4) การจัดการท่องเที่ยวโดย

ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ เป็นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เมืองค์ประกอบของการมีส่วนร่วม และ
ทรัพยากรการท่องเที่ยวผ่านกระบวนการบริหารจัดการประกอบด้วย การเรียนรู้ และลงมือทำ



ภาพที่ 1 กระบวนการวิจัย

2.5 กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย



ภาพที่ 2 กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง การวิจัยเป็นแบบผสมผสาน (Mixed Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนชุมชนนาหมื่นศรีร่วมกับชุมชน โดยมีวิธีดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการวินิจฉัย (Diagnosis) ข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการปฏิบัติการ (Action) โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนนาหมื่นศรี ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการวัดผล (Measurement) ของรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนนาหมื่นศรีอย่างยั่งยืน และขั้นตอนที่ 4 ขั้นการศึกษาผลสะท้อนที่เกิดขึ้น (Reflection) ของรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนนาหมื่นศรีอย่างยั่งยืน

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยมีการกำหนดแนวทางและขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการวินิจฉัย

ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยในข้อที่ 1 ศึกษาบริบทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบทั้ง 3 แห่ง ในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้านการส่งเสริมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการให้บริการการท่องเที่ยว และด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมของชุมชน และศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง ในด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มุมมองการพัฒนาอย่างยั่งยืน ความคิดเห็นและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 ศึกษาบริบทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ

1) ประชากร ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่ประกอบด้วย ผู้นำกลุ่มการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน ประชาชน ชุมชน เกษตรกรและประชาชนในพื้นที่ชุมชนต้นแบบทั้ง 3 แห่ง กรมส่งเสริมการเกษตร (ม.ป.ป.) ได้แก่

1. ประชาชน ตำบลอ่าวลึกเหนือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่
2. ประชาชน ตำบลทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง
3. ประชาชน ตำบลวังอ่าง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช

2) กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างชุมชนต้นแบบ ที่มีการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่

1. วิสาหกิจชุมชนเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนอ่าวลึก ตำบลอ่าวลึกเหนือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่
2. ศูนย์ประสานงานเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลวังอ่าง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทะเลน้อย บ้านคลองปากประ ตำบลทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง

การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างข้างต้นนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ในการเลือกพื้นที่ชุมชนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อศึกษาบริบทในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของพื้นที่ และพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมให้เป็นต้นแบบแก่พื้นที่ชุมชนนาหมื่นศรีและชุมชนอื่นต่อไป

ผู้วิจัยกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาตามความเหมาะสมที่จะได้รับข้อมูลอย่างเพียงพอที่จะตอบปัญหาการวิจัยได้อย่างครบถ้วนและชัดเจน โดยผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างชุมชนต้นแบบ ทั้ง 3 แห่ง โดยมีเกณฑ์ในการเลือกผู้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้นำกลุ่มการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน เกษตรกรและประชาชนในพื้นที่มาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี ทั้งเพศชาย-หญิง อายุ 20 ปีขึ้นไปที่มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน และเป็นปราชญ์ชุมชนซึ่งเป็นผู้มีความรู้ดั้งเดิมในด้านการเกษตรของชุมชนและประกอบอาชีพเกษตรกรรม มาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี โดยแบ่งเป็นแต่ละ 10 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 30 คน (สมชาย วรกิจเกษมสกุล, 2553)

3) เกณฑ์ในการเลือกพื้นที่การวิจัย มีดังนี้

1. เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนที่มีระบบการบริหารจัดการที่ดี ดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี และผ่านการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

2. เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนที่เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้านการส่งเสริมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการให้บริการการท่องเที่ยว และด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมของชุมชน

3. เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีทำเลที่ตั้งตามภูมิศาสตร์ติดกับพื้นที่ปฏิบัติการ คือจังหวัดตรัง มีความพร้อมด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว และมีที่พักในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยได้รับความนิยมนักท่องเที่ยว

4) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน เกษตรกรและประชาชนในพื้นที่ชุมชนต้นแบบ แบบสัมภาษณ์ดังกล่าวเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เกี่ยวกับบริบทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ ทั้ง 3 แห่ง ในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้านการส่งเสริมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการให้บริการการท่องเที่ยว และด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมของชุมชน เพื่อศึกษารูปแบบในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน

5) การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน (โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ, 2540; วีระพล ทองมา, 2547; พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์, 2553) เพื่อกำหนดขอบเขตเนื้อหาของเครื่องมือและความชัดเจนตามความมุ่งหมายของการวิจัย จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างขึ้น

2. นำแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไข

3. นำแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างที่แก้ไขแล้ว ยื่นขอพิจารณาจริยธรรมจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบันชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อได้รับการอนุมัติจึงนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ในการวิจัยครั้งนี้

6) การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างกับชุมชนต้นแบบทั้ง 3 แห่ง โดยผู้วิจัยประสานงานกับผู้นำชุมชนในพื้นที่วิจัยเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลโดยทำหนังสือราชการ เรื่องขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัยต่อผู้นำชุมชนทั้ง 3 แห่ง การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ตามวันเวลาที่ได้ทำการนัดหมาย และมีคณะผู้ร่วมวิจัย 2 คน ซึ่งเป็นอาจารย์สาขาการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย และมีประสบการณ์การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (เป็นผู้คอยจับบันทึก และสรุปผล) การสัมภาษณ์ด้วยเครื่องบันทึกเทป เพื่อค้นหาข้อมูลในการศึกษาบริบทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้รับไปทำการวิเคราะห์ผลและมีการทำลายข้อมูลการบันทึกเสียงเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ

7) การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง จากผู้นำ ประชาชน ชุมชน เกษตรกร และประชาชนในพื้นที่ชุมชนต้นแบบ โดยนำข้อมูลที่ได้จับบันทึกและข้อมูลจากการถอดเทป การสัมภาษณ์มาตรวจสอบข้อมูลทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของข้อความที่ได้จากการถอดบันทึกไว้อย่างเป็นระบบ (ชาย โพธิ์สิตา, 2556) ดังนี้

1.1 การอ่านข้อความที่บันทึกเพื่อตรวจสอบเนื้อหาว่ามีสาระตรงกับที่ต้องการเก็บมาวิเคราะห์หรือไม่

1.2 การระบุประเด็นหลัก (Themes/Categories) และนำไปสร้างระบบรหัสเพื่อจำแนกข้อความที่บันทึกไว้โดยกำหนดนิยามของรหัส (Code Definition)

1.3 การจัดแสดงข้อมูล (Data Display) เพื่อจัดกลุ่มข้อมูลตามรหัสเดียวกัน ซึ่งจะช่วยให้ผู้วิจัยมองเห็นความหลากหลาย/ความสัมพันธ์/ความซับซ้อน/องค์ประกอบต่างๆ ของปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษาตามประเด็นหลักต่างๆ (Themes)

1.4 การรวบรวมข้อมูล เป็นบทสรุปของข้อมูลและนำเสนอข้อมูลในรูปการพรรณนา

3.1.2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

การสำรวจพื้นที่ปฏิบัติการเพื่อศึกษาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ซึ่งมีความเป็นไปได้และโอกาสในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ชุมชนนาหมื่นศรี

อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง เหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกสำรวจพื้นที่ปฏิบัติการแห่งนี้เนื่องจากชุมชนนาหมื่นศรี มีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

1. ชุมชนนาหมื่นศรีมีศักยภาพของพื้นที่ที่จะสามารถทำการวิจัยในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ทั้งในด้านวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เป็นต้น แต่ในแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนยังไม่เพียงพอ ตลอดจนยังไม่มีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนนาหมื่นศรีที่เป็นรูปธรรมชัดเจน

2. ชุมชนมีการรวมกลุ่มท่องเที่ยวหรือกลุ่มองค์กรด้านการเกษตรอย่างเป็นรูปธรรม สามารถสร้างความร่วมมือพัฒนาเกิดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วม ประกอบด้วย (1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาอาชีพ บ้านไผ่ใหญ่ (2) วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรไผ่ยางสามัคคี บ้านวังถ้ำ (3) วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรไผ่เดียว บ้านไผ่เดียว (4) ศูนย์กลางจำหน่ายสินค้าพื้นบ้านและสินค้าชุมชน บ้านหัวเขา (5) ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนาหมื่นศรี บ้านควนสวรรค์

3. เป็นพื้นที่สามารถพัฒนาให้ครอบคลุมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 ด้านได้ คือ 1. ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) มีความหลากหลายของพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว 2. ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) สามารถเดินทางได้สะดวกทั้งทางขนส่งมวลชนและการเดินทางส่วนตัว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) มีการอำนวยความสะดวก การบริการในด้านต่างๆ มีเพียงพอและสามารถนำมาพัฒนาศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน 4. ด้านกิจกรรม (Activity) มีการดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น การจัดกิจกรรมงานลูกกลม กิจกรรมการเรียนรู้ด้านการเกษตรที่ เป็นต้น 5. ด้านที่พัก (Accommodation) มีที่พักเป็นของคนในชุมชนเอง

1) ประชากร

ประชาชนในพื้นที่ชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง ที่มีการรวมกลุ่มท่องเที่ยวหรือกลุ่มองค์กรด้านการเกษตรอย่างเป็นรูปธรรม จำนวน 5 หมู่บ้าน ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำและสมาชิกกลุ่ม ราษฎรชุมชน เกษตรกรและประชาชนในพื้นที่ชุมชนนาหมื่นศรี

ขนาดประชากร ได้จากข้อมูลสถิติจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนนาหมื่นศรี 5 หมู่บ้าน จากองค์การบริหารส่วนตำบลนาหมื่นศรี (2559) รวมทั้งสิ้นจำนวน 4,739 คน ได้แก่

1. ประชาชน บ้านไผ่ใหญ่ จำนวน 1,022 คน

2. ประชาชน บ้านวังถ้ำ จำนวน 1,016 คน
3. ประชาชน บ้านไสเดียว จำนวน 1,512 คน
4. ประชาชน บ้านหัวเขา จำนวน 180 คน
5. ประชาชน บ้านควนสวรรค์ จำนวน 1,009 คน

2) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างประชาชน คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนนาหมื่นศรีทั้ง 5 หมู่บ้าน การคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่าง มีวิธีการหากกลุ่มตัวอย่างโดยอ้างอิงตามการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของยามาเน่ (Yamane, 1973) โดยมีประชาชน (N) จำนวน 4,739 คน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ร้อยละ 5 (ค่า $P = .05$, ค่า $Z = 1.96$ และ ค่า $e = .05$) จากการคำนวณหาจำนวน ขนาดกลุ่มตัวอย่างได้ค่า 399.98 เพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากประชาชน จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบทราบความน่าจะเป็น (Probability sampling) และใช้การเลือกการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster sampling) โดยเก็บข้อมูลหมู่บ้านละ 80 คน แบ่งเป็น 4 หมู่บ้าน รวม 400 คน จากนั้นจึงเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามประชาชนในพื้นที่ชุมชนนาหมื่นศรี จังหวัดตรังที่ยินดีตอบแบบสอบถาม (อัศวิน แสงพิบูล, 2556: 164-165)

2. กลุ่มตัวอย่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำและสมาชิกกลุ่ม ปราชญ์ชุมชน เกษตรกรและประชาชน ที่มีการรวมกลุ่มท่องเที่ยวหรือกลุ่มองค์กรด้านการเกษตร ดังนี้

1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาอาชีพ บ้านไสใหญ่
2. วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรไสยางสามัคคี บ้านวังถ้ำ
3. วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรไสเดียว บ้านไสเดียว
4. ศูนย์กลางจำหน่ายสินค้าพื้นบ้านและสินค้าชุมชน บ้านหัวเขา
5. ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนาหมื่นศรี บ้านควนสวรรค์

การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างข้างต้นนั้น ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามวัตถุประสงค์ (Stratified Purposeful Sampling) เพื่อให้ได้ความหลากหลายของข้อมูลที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และวัตถุประสงค์การวิจัย (ประไพพิมพ์ สุธีวสินนทร์ และประสพชัย พสุนนท์, 2559)

ผู้วิจัยกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาตามความเหมาะสมที่จะได้รับข้อมูลอย่างเพียงพอที่จะตอบปัญหาการวิจัยได้อย่างครบถ้วนและชัดเจน ซึ่งถือเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ทั้ง 5 หมู่บ้าน โดยมีเกณฑ์ในการเลือกผู้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้นำและสมาชิกกลุ่ม เกษตรกรและประชาชนในพื้นที่ มาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี ทั้งเพศชาย-หญิง อายุ 20 ปีขึ้นไปที่มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน และเป็นราษฎรชุมชนซึ่งเป็นผู้มีความรู้ดั้งเดิมในด้านการเกษตรของชุมชนและประกอบอาชีพเกษตรกรรม มาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี ที่มีความยินดีและเต็มใจเข้าร่วมงานวิจัย โดยแบ่งเป็นแห่งละ 5 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 25 คน (สมชาย วรกิจเกษมสกุล, 2553)

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

แบบสอบถาม (Questionnaire) ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับเกี่ยวกับศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง เพื่อการหาข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์บริบทในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน แบ่งเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของประชาชนในพื้นที่ชุมชนนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนใน 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ (2) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (4) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และ (5) ด้านที่พักในการรองรับนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นในด้านมุมมองการพัฒนาอย่างยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชุมชนนาหมื่นศรีใน 5 ด้าน ได้แก่ (1) การจัดการแหล่งท่องเที่ยว (2) แหล่งเรียนรู้ทางการเกษตร (3) การมีส่วนร่วมของชุมชน (4) ความมีเมตริจิต และ (5) ความปลอดภัย

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน

โดยแบบสอบถามตอนที่ 1 และตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด (Close-Ended response Questionnaire) คำถามมีหลายคำตอบให้เลือก (Multiple Choices Questionnaire) และตอนที่ 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

เกณฑ์การประเมินค่าคะแนนที่ได้จากการวัดข้อมูลประเภทอันตรภาคชั้น
ผู้วิจัยใช้สูตรการคำนวณหาความกว้างของชั้น (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2544)

$$\text{การกำหนดความกว้างของชั้นคะแนน} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้นคะแนน}}$$

$$\text{ความกว้างของชั้นคะแนน} = \frac{5 - 1}{5} = 0.80$$

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21–5.00 มีความคิดเห็นมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41–4.20 มีความคิดเห็นมาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61–3.40 มีความคิดเห็นปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81–2.60 มีความคิดเห็นน้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00–1.80 มีความคิดเห็นน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการ
พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi Structured Interview) คือ
แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง
จังหวัดตรัง ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการการ
ท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน โดยมีคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิง
เกษตร การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ผลกระทบทางบวกและทางลบในด้านเศรษฐกิจ สังคม
วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม และความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดย
ชุมชน

4) การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

1. แบบสอบถามประชาชนในชุมชนนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง ศึกษาจาก
รายงานการวิจัยที่ เกี่ยวข้อง ทฤษฎีและแนวคิดการจัดการท่องเที่ยว และการจัดการท่องเที่ยวเชิง
เกษตร (Buhalis, 2000; Tourism Western Australia, 2008) และการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2557) ในประเด็นการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มุมมองการ

พัฒนาอย่างยั่งยืน และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นทำการตรวจสอบความถูกต้อง และรับฟังข้อเสนอแนะ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตรงตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence: IOC) เพื่อนำมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขความถูกต้องชัดเจน และความเหมาะสมในเนื้อหาโดยค่าที่ได้ต้องมีค่าใกล้เคียง 1 มากที่สุด ผู้วิจัยกำหนดค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.6 ขึ้นไป เพราะถือว่าค่าที่ได้เพียงพอและเป็นที่ยอมรับทางสถิติ (สิทธิ์ ธีรสรณ์, 2552) โดยเกณฑ์ในการตรวจพิจารณาข้อคำถามมีดังนี้ ให้คะแนน +1 หากแน่ใจว่าข้อคำถามตรงกับวัตถุประสงค์ ให้คะแนน 0 หากไม่แน่ใจว่าข้อคำถามตรงกับวัตถุประสงค์หรือไม่ และให้คะแนน -1 หากแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ ซึ่งค่าความตรงเฉลี่ยที่ได้คือ 0.79

3. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มประชากร คือ หมู่บ้านนาง จังหวัดตรัง จำนวน 30 คน และนำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์ของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าครอนบาคแอลฟา เท่ากับ 0.86 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

4. นำเครื่องมือที่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ยื่นขอพิจารณาจริยธรรมจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบันชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อได้รับการอนุมัติจึงนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ในการวิจัยครั้งนี้

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ, 2540; วีระพล ทองมา, 2547; พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจด์, 2553) เพื่อกำหนดขอบเขตเนื้อหาของเครื่องมือและความชัดเจนตามความมุ่งหมายของการวิจัย จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง

2. นำแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างให้ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไข

3. นำแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างไปยื่นขอพิจารณาจริยธรรมจาก คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบันชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ ได้รับการอนุมัติจึงนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ในการวิจัยครั้งนี้

5) การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

การเก็บข้อมูลจากจากประชาชน จำนวน 400 คน จากพื้นที่วิจัย 5 แห่ง โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ประชาชนในแต่ละแห่ง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างการเลือกการสุ่ม ตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster sampling) ผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง และมีคณะผู้ร่วมวิจัย 2 คน ซึ่งเป็นอาจารย์สาขาการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย และมีประสบการณ์การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (เป็นผู้ช่วยเก็บรวบรวมแบบสอบถาม) ทั้งนี้ให้ผู้ตอบแบบสอบถามอ่านและตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง และคณะผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามหลังจาก ผู้ตอบแบบสอบถามได้ตอบแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยวางแผนลงพื้นที่ในชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรังด้วยตนเอง โดยทำการนัดหมายและทำหนังสือเรียนเชิญกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ประกอบไปด้วย ผู้นำและสมาชิกกลุ่ม ประชาชนชุมชน เกษตรกรและประชาชน ทั้ง 5 พื้นที่ ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาอาชีพ บ้านไสใหญ่ วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรไสยางสามัคคี บ้านวังถ้ำ วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรไสเดือย บ้านไสเดือย ศูนย์กลางจำหน่ายสินค้าพื้นบ้านและสินค้าชุมชน บ้านหัวเขา และชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนาหมื่นศรี บ้านควนสวรรค์ และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่สนใจเข้าร่วม พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน เกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มุมมองการพัฒนาอย่างยั่งยืน และความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน และบูรณาการตัวนักวิจัยเข้ากับชุมชน โดยการทำความคุ้นเคยกับคนในชุมชน บันทึกเสียงการสัมภาษณ์ และมีคณะผู้ร่วมวิจัย 2 คน ซึ่งเป็นอาจารย์สาขาการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย และมีประสบการณ์การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (เป็นผู้คอยจดบันทึก และสรุปผลและจะนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกและการถอดเทปการสัมภาษณ์มาตรวจสอบข้อมูลร่วมกัน) โดยการตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Triangulation) ประเภทการตรวจสอบสามเส้า และมีการทำลายข้อมูลการบันทึกเสียงเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ

6) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือวิจัยแบบสอบถามประชาชนจะใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS ดังนี้

1.1 แบบสอบถาม ตอนที่ 1 และตอนที่ 2 เป็นข้อมูลมาตรฐาน บัญญัติ และมาตราเรียงอันดับ จึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละของข้อมูล (Percentage) จากนั้นนำเสนอเป็นความเรียง

1.2 แบบสอบถาม ตอนที่ 3 เป็นข้อมูลมาตรฐานอัตรา นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) จากนั้นนำมาสรุป เสนอในรูปความเรียง และส่วนของความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนจะมีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open-Ended Questionnaire) นำมาแจกแจงความถี่ (Frequency) แล้วนำเสนอเป็นความเรียง

การวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากผู้นำและสมาชิกกลุ่ม ประชาชนชุมชน และเกษตรกรในพื้นที่ชุมชนนาหมื่นศรี โดยนำข้อมูลที่ได้จัดบันทึกและจากการถอดเทปการสัมภาษณ์มาตรวจสอบข้อมูล โดยการตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Triangulation) โดยการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งต่างๆ ได้แก่ ข้อมูลจากผู้นำและสมาชิกกลุ่ม ประชาชนชุมชนและเกษตรกรมีความเหมือนกันหรือไม่ ซึ่งถ้าพบว่าทุกแหล่งข้อมูลได้ข้อค้นพบมาเหมือนกันแสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นมีความถูกต้อง และหากพบว่าข้อมูลแต่ละแหล่งไม่เหมือนกัน ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลแล้วจะต้องมีการลดทอนขนาดและปริมาณข้อมูล (Data Reduction) โดยการเลือกเฟ้นหาข้อมูลที่น่าสนใจเพื่อแสดงเป็นหลักฐาน (Data Display) ที่เข้าใจง่ายนำไปสู่ข้อสรุปชั่วคราว และต้องผ่านการตรวจสอบยืนยันผล จนได้ข้อสรุปที่ชัดเจนมั่นคงในช่วงท้ายสุด (Conclusion and Verification) (Milles and Huberman, 1984) จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของข้อความที่ได้จากการถูกจัดบันทึกไว้อย่างเป็นระบบ

3.2 ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติการ

ในขั้นตอนการปฏิบัติการผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง เป็นการระดมความคิดเห็นและรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน จัดให้มีการเปิดเวทีชาวบ้าน การประชุมการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism Network) และการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้วิจัย และเกิดแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน จากนั้นจึงนำรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนและแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนไปใช้ในการจัดท่องเที่ยวสำรอง เพื่อทดลองรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนในขั้นตอนการวัดผลต่อไป ดังนี้

3.2.1 การเปิดเวทีชาวบ้าน การประชุมการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนนาหมื่นศรี และการประชุมเชิงปฏิบัติการ

1) ประชากร

ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง ได้แก่ แกนนำและสมาชิกกลุ่ม 5 หมู่บ้าน ประชาชน เกษตรกร ปราชญ์ชุมชน ผู้ประกอบการ ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน มีการรวมกลุ่มท่องเที่ยวหรือกลุ่มองค์กรด้านการเกษตรในชุมชนทั้ง 5 แห่ง ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาอาชีพ บ้านไสใหญ่ วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตร ไสยางสามัคคี บ้านวังถ้ำ วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรไสเดียว บ้านไสเดียว ศูนย์กลางจำหน่ายสินค้าพื้นบ้านและสินค้าชุมชน บ้านหัวเขา และชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนาหมื่นศรี บ้านควนสวรรค์

2) กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง ในพื้นที่จำนวน 30 คน โดยมีเกณฑ์คัดเลือก คือ ต้องเป็นแกนนำและสมาชิกกลุ่มทั้ง 5 หมู่บ้าน ประชาชน เกษตรกร ปราชญ์ชุมชน ผู้ประกอบการ ผู้นำชุมชน บุคลากรในหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ที่มีความต้องการจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ชุมชนนาหมื่นศรี ทั้งเพศชาย-หญิง อายุ 20 ปีขึ้นไป และมีส่วนร่วมในการ

จัดการท่องเที่ยวในชุมชน ที่มีความยินดีและเต็มใจเข้าร่วมงานวิจัย โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้มีส่วนร่วม ร่วมในการเปิดเวทีชาวบ้าน การประชุมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการประชุมเชิงปฏิบัติการนั้นเป็นคนกลุ่มเดียวกัน

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การเปิดเวทีชาวบ้านเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ และขั้นตอนการเข้ามาศึกษา เรื่องการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง และรับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยชุมชน รวมทั้งเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่โดยมีวัตถุประสงค์การเปิดเวทีชาวบ้าน ดังนี้

1.1 เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดเวทีชาวบ้าน และการเข้ามาศึกษาการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ชุมชนนาหมื่นศรี ในครั้งนี้

1.2 เพื่อนำเสนอข้อมูลความสำคัญ ประโยชน์และผลกระทบของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน

1.3 เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน

1.4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่เพื่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน

2. การประชุมการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง โดยวัตถุประสงค์ ดังนี้

2.1 เพื่อนำเสนอภาพรวมข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 การวินิจฉัย ศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ และภาพรวมบริบทการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนนาหมื่นศรี

2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนนาหมื่นศรีโดยการกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการและผู้รับผิดชอบในส่วนต่างๆ

2.3 เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยชุมชน และเสริมสร้างประสบการณ์ตรงแก่ชุมชนโดยดำเนินการไปลงพื้นที่ปฏิบัติการทั้ง 5 หมู่บ้าน ได้แก่ 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาอาชีพ บ้านไสใหญ่ 2) วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรไสยางสามัคคี

บ้านวังถ้ำ 3) วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรไผ่เดี่ยว บ้านไผ่เดี่ยว 4) ศูนย์กลางจำหน่ายสินค้าพื้นบ้าน และสินค้าชุมชน บ้านหัวเขา 5) ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนาหมื่นศรี บ้านควนสวรรค์

3. การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้วิจัย และจัดทำแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์การประชุม ดังนี้

3.1 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน และเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างสมาชิกกับผู้วิจัยในการทำงานร่วมกัน

3.2 เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมแสดงความคิดเห็นให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการท่องเที่ยวชุมชน และร่วมตัดสินใจในการวางแผนดำเนินงานการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน

3.3 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้วิจัย เสริมสร้างทักษะด้านการเป็นผู้นำให้แก่สมาชิก การทำงานเป็นทีมระหว่างสมาชิกในชุมชน และจัดทำแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน

4) การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือดังกล่าวจากการศึกษาตำรา วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างชาติ และวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและนำมาสร้างเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1. ผู้วิจัยกำหนดประเด็นการสนทนาในการเปิดเวทีชาวบ้าน เช่น ภาพรวมข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ ความสำคัญ ประโยชน์และผลกระทบของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน (สำนักส่งเสริมและประสานมวลชน กรมทรัพยากรน้ำ, 2559: 9) ผู้วิจัยจะกำหนดพื้นที่และนัดหมายวันเวลาในการเปิดเวทีชาวบ้าน จัดทำกำหนดการและแผนการดำเนินกิจกรรมการเปิดเวทีชาวบ้าน

2. การประชุมการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง เพื่อให้ประธานและสมาชิกกลุ่มทั้ง 5 หมู่บ้าน เกษตรกร ผู้นำชุมชน ผู้เข้าร่วมประชุมได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์จัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรระหว่างกันได้ ศึกษารณีตัวอย่างการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จทั้ง 3 ชุมชน คือ วิสาหกิจชุมชนเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนอ่าวลึก ตำบลอ่าวลึกเหนือ อำเภออ่าวลึก จังหวัด

กระบี่ ศูนย์ประสานงานเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลวังอ่าง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทะเลน้อย บ้านคลองปากประ ตำบลทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง โดยผู้วิจัยจะทำการนัดหมายชุมชน จัดทำกำหนดการและแผนการดำเนินกิจกรรมการประชุมการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2550)

3. การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้วิจัย และจัดทำแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน โดยมีประธานและสมาชิกกลุ่มทั้ง 5 หมู่บ้าน เกษตรกร ผู้นำชุมชน และตัวแทนชาวบ้านที่สมัครใจเข้าร่วมประชุม ผู้วิจัยจะใช้กระบวนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) ได้แก่ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และใช้เทคนิคต้นไม้แห่งปัญหา (Problem tree) (Overseas Development Institute, 2005) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้เพื่อหาคำอธิบาย หรือ สืบสวนหาสาเหตุ และผลที่เกิดขึ้นจากปัญหาที่พบ ทำให้ชุมชนมองเห็นความสำคัญของปัญหาและสาเหตุที่เกิดขึ้น โดยจะให้ผู้เข้าร่วมประชุมแบ่งกลุ่มร่วมกัน สืบสวนหาสาเหตุ และผลที่เกิดขึ้นจากปัญหาที่พบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนนาหมื่นศรี และใช้กระบวนการ 4 Ds ซึ่งเป็นขั้นตอนในการวางแผนแบบมีส่วนร่วมความชื่นชมและการนำสู่การปฏิบัติการ (Appreciative Participatory Planning and Action: APPA) ในการออกแบบพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนที่มีองค์ประกอบในเรื่องการค้นพบ (Discovery) ความฝัน (Dream) การออกแบบ (Design) และการส่งมอบ (Delivery) ขั้นตอนเหล่านี้ก่อให้เกิดเป็นกระบวนการวางแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง และเสริมสร้างศักยภาพให้ชุมชนด้วยการมีทักษะความชำนาญและแผนการจัดการท่องเที่ยว (The mountain institute, 2000)

4. ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้น ได้แก่ กำหนดการและแผนการดำเนินกิจกรรมผ่านผู้ทรงวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญงานวิจัยรับฟังข้อเสนอแนะ และปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้มีความถูกต้องในการเก็บข้อมูล

5. ผู้วิจัยนำรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ที่ได้พัฒนาร่วมกันกับชุมชนมาตรวจสอบคุณภาพโดยให้ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความถูกต้องความเป็นไปได้ และไปยื่นขอพิจารณาจริยธรรมจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบันชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อได้รับการอนุมัติจึงนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งนำไปทดลองใช้โดยดำเนินการจัดท่องเที่ยววันรุ่งต่อไป

5) การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเปิดเวทีชาวบ้านเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน รวมทั้งเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ โดยผู้วิจัยดำเนินการจัดการเวทีชาวบ้านด้วยตนเองและมีผู้ร่วมวิจัยจำนวน 2 ท่าน ซึ่งเป็นอาจารย์ด้านการท่องเที่ยว มีประสบการณ์ในการทำวิจัยด้านการท่องเที่ยว ผู้วิจัยจัดทำกำหนดการประชุม โดยเลือกสถานที่ราชการที่เป็นศูนย์กลางในชุมชนเพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมเดินทางได้สะดวก ทำการนัดหมายโดยทำหนังสือเชิญเป็นรายบุคคล และประกาศเสียงตามสายของชุมชนเพื่อเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมในการรับรู้อย่างแท้จริง การประชุมจะสร้างบรรยากาศแห่งมิตรภาพเป็นกันเองจัดช่วงเวลาที่เหมาะสม คนมีเวลาว่างจากการทำงานสามารถเข้าร่วมได้ โดยสะดวกจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการประชุม เช่น ไมโครโฟน เครื่องบันทึกเสียง กระดาษจดบันทึกอุปกรณ์เครื่องเขียน และจัดเตรียมอาหารว่าง เครื่องดื่มสำหรับผู้เข้าประชุม และเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัยผู้วิจัยจะลบทำลายเทปเสียง ภาพถ่ายและวิดีโอที่ได้บันทึกไว้ตามข้อตกลงไว้

2. การประชุมการสร้างเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนซึ่งเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ตรงแก่ชุมชนโดยดำเนินการไปลงพื้นที่ปฏิบัติการทั้ง 5 หมู่บ้านในชุมชนนาหมื่นศรีที่มีการรวมกลุ่มขึ้น และข้อมูลจากการศึกษาชุมชนต้นแบบ ผู้วิจัยดำเนินการประชุมการสร้างเครือข่ายด้วยตนเองและมีผู้ร่วมวิจัยวิจัยจำนวน 2 ท่าน ซึ่งอาจารย์ด้านการจัดการการท่องเที่ยวมีประสบการณ์ในการทำวิจัยด้านการท่องเที่ยว ผู้วิจัยจัดทำกำหนดการประชุมการสร้างเครือข่ายโดยใช้สถานศาลาเอนกประสงค์ชุมชนนาหมื่นศรีที่สะดวกในการเดินทางและเป็นสถานที่กว้างขวางเหมาะสม

3. การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ผู้วิจัยดำเนินการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการด้วยตนเอง และมีผู้ช่วยวิจัยจำนวน 2 ท่าน ซึ่งอาจารย์ด้านการจัดการการท่องเที่ยวมีประสบการณ์ในการทำวิจัยด้านการท่องเที่ยว ผู้วิจัยจัดทำกำหนดการประชุมโดยเลือกสถานที่ราชการที่เป็นศูนย์กลางในชุมชน เพื่อให้คนเข้าประชุมเดินทางได้สะดวก เพื่อดำเนินการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้วิจัย และจัดทำแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนนาหมื่นศรีที่นำไปปฏิบัติได้จริง เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนศึกษาวิเคราะห์ชุมชนด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) ได้แก่ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และใช้เทคนิคต้นไม้แห่ง

ปัญหาทำให้ชุมชนมองเห็นความสำคัญของปัญหาและสาเหตุที่เกิดขึ้น และการนำสู่การปฏิบัติการ (Appreciative Participatory Planning and Action: APPA) ในการออกแบบพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนใช้กระบวนการ 4Ds เพื่อกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีเครื่องบันทึกเสียง สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น กระจาดคิลิปซาร์จ อุปกรณ์เครื่องเขียน ปากกาเมจิก และกระดาษการ์ด เพื่อใช้ในการจัดการประชุมและจะทำการทำลายข้อมูลการบันทึกภาพและเสียงเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ

6) การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การเปิดเวทีชาวบ้าน เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ผู้วิจัยทำการถอดเทปเครื่องบันทึกเสียงและการจดบันทึกเพื่อรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาเสนอในรูปแบบความเรียง

2. การประชุมการสร้างเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนนาหมื่นศรี โดยนำข้อมูลที่ได้ทั้งจากการถอดเทปเครื่องบันทึกเสียงและการจดบันทึก และผลงานการทำกิจกรรมกลุ่มมารวบรวมข้อมูลและนำเสนอในรูปแบบความเรียง

3. การประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ของชุมชน การใช้เทคนิคต้นไม้แห่งปัญหา และข้อมูลที่ได้จากกระบวนการ 4Ds ในการวางแผนแบบมีส่วนร่วม และการนำสู่การปฏิบัติการ ทั้งจากการถอดเทปเครื่องบันทึกเสียงและการจดบันทึก และผลงานการทำกิจกรรมกลุ่มมารวบรวมข้อมูลและนำเสนอในรูปแบบความเรียง เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน และสรุปจัดทำแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน

3.3 ขั้นตอนที่ 3 การวัดผล

ขั้นตอนการวัดผลเป็นขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อตรวจสอบรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตามวัตถุประสงค์การวิจัยในการวิจัยข้อที่ 3 ประเมินและยืนยันรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง โดยทดลองใช้รูปแบบการจดนำเที่ยวনার่อง และประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี โดยผู้วิจัยใช้แบบประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวনার่อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การจัดห้องเที่ยวนำร่อง ตามแผนปฏิบัติการโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการบริหารจัดการที่ได้วางไว้จากชั้นปฏิบัติการ เพื่อติดตามและประเมินรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี ที่กำหนดไว้ว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่

2. การประเมินผลการจัดห้องเที่ยวนำร่องโดยใช้แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจากการจัดห้องเที่ยวนำร่อง โดยศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎีและแนวคิดการจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Buhalis, 2000) มุมมองด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2557)

3.3.1 การจัดห้องเที่ยวนำร่องเพื่อประเมินรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี

1) ประชากร

นักท่องเที่ยวที่สนใจการท่องเที่ยวเชิงเกษตร นักวิชาการ และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยว และชุมชนผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

2) กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างซึ่งใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยใช้ดุลยพินิจของผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างตรงตามประเด็นวิจัย (Intensity Sampling) คือ กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยสนใจ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร สามารถให้ข้อมูลในประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ และจะพิจารณาถึงความอึดตัวของข้อมูลเป็นสำคัญ ได้จำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่างออกมาเป็นทั้งหมด 30 คน ซึ่งมีความยินดีและเต็มใจในการเข้าร่วมให้ข้อมูล โดยกลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่ม (ประไพพิมพ์ สุธีวสินนธ์ และประสพชัย พสุ นนท์, 2559: 46) ประกอบด้วย

1. นักท่องเที่ยวที่สนใจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและนักวิชาการ ได้แก่ คณาจารย์สาขาการท่องเที่ยวจากสถาบันการศึกษาในจังหวัดตรัง จำนวน 5 คน และบุคคลทั่วไปที่สนใจเข้าร่วมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำนวน 10 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 15 คน เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการประชาสัมพันธ์และรับสมัครผ่านสื่อออนไลน์แก่ผู้ที่ยินดีและเต็มใจเข้าร่วมในการวิจัยในครั้งนี้ ทั้งเพศชายและหญิง ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป และไม่เคยมาท่องเที่ยวในชุมชนนาหมื่นศรีมาก่อน

2. ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยว ชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง ได้แก่ ตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ อาทิ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานตรัง จำนวน 2 คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลนาหมื่นศรี จำนวน 2 คน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 คน นักวิชาการสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอนาโยง จำนวน 1 คน ครูและเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ใกล้เคียง จำนวน 2 คน เกษตรกร จำนวน 2 คน ผู้ประกอบการและชาวบ้านในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมและเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวนำร่อง 4 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 15 คน เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการทำหนังสือเรียนเชิญไปยังหน่วยงานภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและยินดีเข้าร่วมในงานวิจัยครั้งนี้

ดังนั้น รวมจำนวนนักท่องเที่ยวนำร่องทั้งสิ้น 30 คน

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเชิงเขตรนำร่อง ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (Closed-Ended Questionnaire) และคำถามปลายเปิด (Open-Ended Questionnaire) โดยสร้างขึ้นมาจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยเนื้อหาของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด (Close-Ended Response Questionnaire) คำถามมีหลายคำตอบให้เลือก (Multiple Choices Questionnaire)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน และด้านการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน จะมีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open-Ended Questionnaire)

4) การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถาม จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดขอบเขตเนื้อหาของเครื่องมือและความชัดเจนตามความมุ่งหมายของการวิจัย จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาสร้างเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นทำการตรวจสอบความถูกต้อง และรับฟังข้อเสนอแนะ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตรงตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence: IOC) เพื่อนำมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขความถูกต้องชัดเจน และความเหมาะสมในเนื้อหาโดยค่าที่ได้ต้องมีค่าใกล้เคียง 1 มากที่สุดโดยผู้วิจัยกำหนดค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.6 ขึ้นไป เพราะถือว่าค่าที่ได้เพียงพอและเป็นที่ยอมรับทางสถิติ (สิทธิ์ ธีรสรณ์, 2552) โดยเกณฑ์ในการตรวจพิจารณาข้อคำถามมีดังนี้ ให้คะแนน +1 หากแน่ใจว่าข้อคำถามตรงกับวัตถุประสงค์ ให้คะแนน 0 หากไม่แน่ใจว่าข้อคำถามตรงกับวัตถุประสงค์หรือไม่ และให้คะแนน -1 หากแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ ซึ่งค่าความตรงเฉลี่ยที่ได้คือ 0.88

3. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มประชากร คือ หมู่บ้านนาง จังหวัดตรัง จำนวน 30 คน และนำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์ของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าครอนบาคแอลฟา เท่ากับ 0.86 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

4. จากนั้นนำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้ว ยื่นขอพิจารณาจริยธรรมจาก คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบันชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อได้รับการอนุมัติจึงนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวนาร์่อง

5) การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนาร์่องตามรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนชุมชนนาหมื่น และแผนการปฏิบัติงานตามที่ได้กำหนดไว้ เป็นระยะเวลา 2 วัน 1 คืน ณ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนนาหมื่นศรี

2. ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเองและมีผู้ร่วมวิจัย จำนวน 2 คน โดยเป็นอาจารย์สาขาการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย โดยแจกแบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนาร์่อง

ของชุมชน ทั้งนี้ให้ผู้ตอบแบบสอบถามอ่านและตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง และคณะผู้วิจัยจะเก็บแบบสอบถามหลังจากผู้ตอบแบบสอบถามได้ตอบแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว ในกรณีที่ผู้สูงอายุที่ไม่สะดวกอ่านและเขียนตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง คณะผู้วิจัยจะทำการอ่านคำถามและใส่คำตอบตามที่ผู้สูงอายุได้ตอบคำถาม

6) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือวิจัยแบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวนาร่อง โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ

แบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นข้อมูลมาตรฐานบัญญัติ และมาตรเรียงอันดับจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละของข้อมูล (Percentage) จากนั้นนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

แบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นข้อมูลมาตรอันตรภาค จึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูล (SD) จากนั้นนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

แบบสอบถามตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนมีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด นำมาแจกแจงความถี่ จากนั้นนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

3.4 ขั้นตอนที่ 4 ผลสะท้อนที่เกิดขึ้น

ผลสะท้อนที่เกิดขึ้นจากการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนชุมชนนาหมื่น และประเมินผลการทำงานในภาพรวมทั้ง 4 ขั้นตอน เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยในการวิจัยข้อที่ 3 ประเมินและยืนยันรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง จากขั้นตอนที่ 1 การวินิจฉัย ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติการ ขั้นตอนที่ 3 การวัดผล และในขั้นตอนที่ 4 การศึกษาผลสะท้อนที่เกิดขึ้นของรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน เป็นขั้นตอนการนำเสนอส่งคืนข้อมูลสู่ชุมชน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทั้งด้านความสำเร็จและปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำงาน ระหว่างชุมชนนาหมื่นศรี และผู้ที่เกี่ยวข้องจากภาคส่วนต่างๆ มีรายละเอียดดังนี้

3.4.1 ผลสะท้อนที่เกิดขึ้นเพื่อยืนยันรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี

1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย

ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจากบุคคลที่เป็นผู้นำชุมชน ได้แก่ ประธานกลุ่มทั้ง 5 หมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่มนักท่องเที่ยวนาร่อง ตัวแทนประชาชน ตัวแทนผู้ประกอบการ ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลนาหมื่นศรี และนักวิชาการหรือผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน (Patton, 2002) ดังนี้

1. ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาอาชีพ บ้านไสใหญ่ จำนวน 1 คน
2. ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรไสยางสามัคคี บ้านวังถ้ำ
จำนวน 1 คน
3. ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรไสเดียว บ้านไสเดียว จำนวน
1 คน
4. ประธานกลุ่มศูนย์กลางจำหน่ายสินค้าพื้นบ้านและสินค้าชุมชน บ้านหัว
เขา จำนวน 1 คน
5. ประธานกลุ่มชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนาหมื่นศรี บ้านควนสวรรค์
จำนวน 1 คน
6. ตัวแทนกลุ่มนักท่องเที่ยวนาร่อง (จากการคัดเลือกในช่วงจัดกิจกรรม)
จำนวน 1 คน
7. ตัวแทนประชาชนในพื้นที่ (อยู่ในพื้นที่ อย่างน้อย 10 ปี) จำนวน 1 คน
8. ตัวแทนผู้ประกอบการในพื้นที่ (อาศัยอยู่ในพื้นที่ อย่างน้อย 10 ปี)
จำนวน 1 คน
9. ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลนาหมื่นศรี จำนวน 1 คน
10. นักวิชาการหรือผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่ จำนวน 1 คน

โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างตรงตามประเด็นวิจัย (Intensity Sampling) ผู้วิจัยจะคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถและสามารถให้ข้อมูลในประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างต้องมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนการให้ข้อมูลขั้นตอนที่ 1 ขั้นการวินิจฉัย การเข้าร่วมในกิจกรรม

ในขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติการ และมีส่วนร่วมในการจัดท่องเที่ยวในขั้นตอนที่ 3 การวัดผล โดยผู้วิจัยใช้วิธีการทำหนังสือเรียนเชิญไปยังสถานที่ หรือหน่วยงานภาคส่วนที่ได้กำหนดไว้ที่ยินดีเข้าร่วมในงานวิจัยครั้งนี้

2) เครื่องมือในการวิจัย

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาผลสะท้อนที่เกิดขึ้นของรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน โดยมีประเด็นคำถาม ดังนี้

1) สิ่งที่ได้รับจากการวิจัยในขั้นการวินิจฉัย การปฏิบัติการ และการวัดผลคืออะไร

2) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงที่เหนือกว่าความคาดหมายคืออะไร

3) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงที่ต่ำกว่าความคาดหมายคืออะไร

4) สิ่งที่เหมาะสมแก่การเรียนรู้และได้ประโยชน์จากการประเมินด้วยมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรคืออะไร

5) สิ่งที่คุณคิดว่าควรมีการปรับปรุงเมื่อเทียบกับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรคืออะไร และมีวิธีการแก้ไข/ป้องกันอย่างไร

6) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนนาหมื่นศรี

3) การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย

การสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาผลสะท้อนที่เกิดขึ้นของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน โดยประเด็นในแบบประเมินได้มาจากการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎีและแนวคิดการมีส่วนร่วม (Coghlan & Brannick, 2001; Greenwood et al., 1993) การวางแผนในการทำให้เกิดการมีส่วนร่วม (Timothy & Tosun, 2003) และแนวคิดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยว องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว องค์ประกอบที่ 3 ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว และองค์ประกอบที่ 4 ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ที่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปวีร์วรรต สมนึก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธนินทร์ สังขดวง และ ดร.ดุสิตพร ฮกทา ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของเนื้อหา ด้วยวิธีวิเคราะห์ทางกายภาพ เป็นภาษาที่เข้าใจง่ายและชัดเจนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นจึงยื่นขอพิจารณาจริยธรรมจากคณะกรรมการ

พิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบันชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อได้รับการอนุมัติจึงนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสนทนาผู้วิจัยจัดการสนทนากลุ่มด้วยตนเอง โดยทำการศึกษาถึงผลสะท้อนที่เกิดขึ้นเป็นประเมนรูปแบบจากกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้นำชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 1 ครั้ง ใช้ระยะเวลา 1 -2 ชั่วโมง ณ ห้องศาลาเอกประสงค์ ชุมนานาหมื่นศรี และมีผู้ร่วมวิจัย จำนวน 2 คน โดยเป็นอาจารย์สาขาการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย และมีประสบการณ์การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยจะทำการบันทึกเสียงและบันทึกภาพในระหว่างเก็บรวบรวมข้อมูลและจะเก็บรักษาไฟล์เสียงที่บันทึกไว้ระหว่างการประชุมกลุ่มเป็นความลับ และเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัยจะทำลายภาพพร้อมกับเสียงเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัยทันที

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

การสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาผลสะท้อนที่เกิดขึ้นของรูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนชุมชนนาหมื่นศรี ผู้วิจัยถอดเทป และวิเคราะห์และสรุปเนื้อหาแยกตามประเด็นตามแบบประเมนผลที่ใช้การสนทนากลุ่ม และสรุปเป็นภาพรวมนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบของตารางและความเรียง

การดำเนินงานตามขั้นตอนวิจัยเชิงปฏิบัติการตามที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เพื่อให้เห็นภาพการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง” สรุปขั้นตอนการวิจัย ดังแสดงในตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 วิธีดำเนินการวิจัยที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย

ขั้นตอน	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
1. การวินิจฉัย ศึกษาบริบทการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดย ชุมชนต้นแบบ และศึกษา แนวทางการพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่าง ยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี	1. ผู้นำ ประชาชนชุมชนและ เกษตรกร ในชุมชนต้นแบบ จำนวน 30 คน 2. ประชาชน ในพื้นที่ชุมชนนา หมื่นศรี จำนวน 400 คน 3. ประชาชน เกษตรกร และ ผู้นำชุมชนนาหมื่นศรี จำนวน 25 คน	1.แบบสัมภาษณ์กึ่งมี โครงสร้าง 2. แบบสอบถาม 3. แบบสัมภาษณ์กึ่งมี โครงสร้าง	1. การวิเคราะห์ เนื้อหา 2. ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน 3. การวิเคราะห์ เนื้อหา

ขั้นตอน	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
2. การปฏิบัติการ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี	แกนนำและสมาชิกกลุ่มทั้ง 5 หมู่บ้าน ประชาชน เกษตรกร เจ้าของสวนเกษตร เจ้าของธุรกิจและผู้ประกอบการ ผู้นำชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน จำนวน 30 คน	1. การเปิดเวทีชาวบ้าน 2. การประชุม การสร้างเครือข่าย 3. การประชุมเชิงปฏิบัติการ	วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา
3. การวัดผล เพื่อประเมินผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จากการทดลองใช้รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน	นักท่องเที่ยวที่สนใจการท่องเที่ยวเชิงเกษตร นักวิชาการ และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวของชุมชนนาหมื่นศรี จำนวน 30 คน	การจัดท่องเที่ยว นำร่อง และ ใช้แบบประเมินความพึงพอใจ ต่อศักยภาพรูปแบบการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน	ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. ผลสะท้อนที่เกิดขึ้น เพื่อแสดงผลสะท้อนที่เกิดขึ้นจากการยืนยันผลการดำเนินการร่วมกันกับชุมชน	ประธานกลุ่มวิสาหกิจทั้ง 5 หมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่มนักท่องเที่ยวร้อง ประชาชน ผู้ประกอบการ ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบล และนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน	การสนทนากลุ่ม ผลการดำเนินการที่ได้รับในขั้นตอนวิจัย ปฏิบัติการ และขั้นตอนวัดผล มาสรุปและแสดงถึงผลสะท้อนที่เกิดขึ้น	วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเป็นการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนชุมชนนาหมื่นศรี โดยเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยกับคนในชุมชน ผู้วิจัยได้จำแนกผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ข้อ ดังนี้

4.1 วัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ และศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

4.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนที่ 1 การวินิจฉัย มีขั้นตอนดังนี้

- 1) ผลการศึกษาบริบทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ
- 2) ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี

4.2 วัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 2 เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

4.2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติการ มีขั้นตอนดังนี้

- 1) ผลการเปิดเวทีชาวบ้านเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี
- 2) ผลการประชุมการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนนาหมื่นศรี
- 3) ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี

4.3 วัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 3 ประเมินและยืนยันรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

4.3.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนที่ 3 การวัดผล และ 4 ผลสะท้อน มีขั้นตอนดังนี้

- 1) ผลการจัดท่องเที่ยวนำร่องเพื่อประเมินรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี
- 2) ผลสะท้อนที่เกิดขึ้นเพื่อยืนยันรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี

4.1 วัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ และศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

4.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนที่ 1 การวินิจฉัย

1) ผลการศึกษาบริบทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ

การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่ประกอบด้วยผู้นำกลุ่มการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน เกษตรกรและประชาชนในพื้นที่ชุมชนต้นแบบทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนอ่าวลึก ตำบลอ่าวลึกเหนือ อำเภอ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ศูนย์ประสานงานเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลวังอ่าง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทะเลน้อย บ้านคลองปากประ ตำบลทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลบริบทชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบทั้ง 3 แห่งที่ประสบความสำเร็จ ในด้านบริบทชุมชนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้านการส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการให้บริการการท่องเที่ยว และด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม มีรายละเอียดดังนี้

(1) ศูนย์ประสานงานเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลวังอ่าง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.1 ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ศูนย์ประสานงานเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลวังอ่าง เป็นแหล่งท่องเที่ยวเกษตรประเภทหมู่บ้านท่องเที่ยวการเกษตร เกิดจากสมาชิกในชุมชนมีการรวมกลุ่มและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยผู้นำและปราชญ์ชุมชนเป็นผู้ริเริ่มชักชวนสมาชิกในชุมชนให้รวมกลุ่มจัดการท่องเที่ยว ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มที่พักชุมชน โดยการสอบถามความคิดเห็นและความสมัครใจของสมาชิกในชุมชน สร้างความเข้าใจในด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนและอธิบายถึงผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากการทำการท่องเที่ยว โดยมีปราชญ์ชุมชนเป็นผู้นำทดลองทำการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและโฮมสเตย์จนประสบความสำเร็จ เมื่อสมาชิกในชุมชนเห็นว่ามีความมั่นใจและเข้าร่วมกลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงเกิดเป็นฐานการเรียนรู้เชิงเกษตร โดยในแต่ละกลุ่มจะมีการแบ่งหน้าที่ดูแลรับผิดชอบตามความสามารถและความสนใจของสมาชิก ได้แก่ ปราชญ์ชุมชนและเกษตรกรทำหน้าที่

เป็นวิทยากรประจำฐานการเรียนรู้ในแต่ละฐาน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดูแลรับผิดชอบด้านอาหารและเครื่องดื่ม กลุ่มที่พื้กชุมชนดูแลรับผิดชอบด้านที่พัก สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์ของชุมชน และส่งต่อกันท่องเที่ยวระหว่างกัน ในด้านปัจจัยสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลวังอ่าง คอยให้การส่งเสริมการพัฒนาระบบไฟฟ้า การพัฒนาเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ดูแลทัศนียภาพให้สวยงาม และสนับสนุนงบประมาณสร้างป้ายสื่อความหมายเพื่อให้บริการนักท่องเที่ยวและผู้มาศึกษาดูงาน หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ ได้แก่ สำนักงานเกษตร สำนักงานพัฒนาชุมชน และสถาบันการศึกษาต่างๆ ได้ให้ความช่วยเหลือในการส่งเสริมการอบรมด้านการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมและอาชีพท้องถิ่น การสนับสนุนองค์ความรู้ด้านการทำเกษตรวิถีพอเพียง และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นหน่วยงานหลักที่ให้การสนับสนุนชุมชนในด้านการเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศ การประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว และการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการบริการการท่องเที่ยว เช่น ความรู้ด้านมาตรฐานที่พักแบบโฮมสเตย์ การต้อนรับและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี เป็นต้น

1.2 ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน

การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์ประสานงานเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลวังอ่าง มีการนำองค์ความรู้และภูมิปัญญาพื้นบ้านในการจัดการแบบองค์รวมโดยเน้นวิถีธรรมชาติลดต้นทุนในการผลิตที่รักษาสิ่งแวดล้อม และเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว การเผยแพร่องค์ความรู้ และภูมิปัญญาของชุมชน โดยมีปราชญ์ชุมชน เป็นวิทยากรในการบรรยาย สาธิต และให้นักท่องเที่ยวได้ลงมือปฏิบัติ ได้แก่ การเลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา ปลูกผัก และทำการเกษตรแบบหมุนเวียน นอกจากนี้ทางกลุ่มได้มีนโยบายการส่งเสริมและสร้างภาพลักษณ์ทางตลาดที่โดดเด่นและประสบความสำเร็จ คือ การเลี้ยงปูดำคอนโตในสวนยางพารา และการทำปศุสัตว์จันกระทั่งเป็นที่มาของคำว่า “ในประเทศไทยหากจะรับประทานปลานิลตัวละสามร้อยบาทและไก่ตัวละหนึ่งพันบาทต้องมาที่นี่” เนื่องจากทางกลุ่มฯ มีวิธีการในการเลี้ยงแบบวิถีธรรมชาติ และใช้เทคโนโลยีเกษตรสมัยใหม่เข้ามาช่วยทำให้คุณภาพต่างจากที่อื่นๆ นอกจากนี้มีการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรใน 2 ระดับ คือ เครือข่ายในระดับชุมชนโดยมีการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มต่างๆ ภายในชุมชน และเครือข่ายระหว่างชุมชนโดยมีการขยายผลการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปสู่ชุมชนท่องเที่ยวอื่นๆ ในอำเภอชะอวด เช่น วิสาหกิจชุมชนบ้านวังหอน ณ ล่องแพบ้านวังหอน กลุ่มสมุนไพรแม่บ้านวังหอน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแพตำบลวังอ่าง และกลุ่มผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอื่นๆ ในอำเภอและจังหวัด เป็นต้น

จากกระบวนการจัดการเกษตรแบบองค์รวมส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลวังอ่าง ได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวต้องชม 1 ใน 5 แหล่งของภาคใต้มีฐานการเรียนรู้ด้านการเกษตร ด้านธรรมชาติและประวัติศาสตร์ที่หลากหลาย ครอบคลุมและเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวทั้งอำเภอชะอวด นักท่องเที่ยวสามารถเลือกเมนูการท่องเที่ยวได้ตามความสนใจ และสามารถนำกลับไปประยุกต์ใช้ได้จริงในปัจจุบัน โดยสามารถอธิบายลักษณะกิจกรรม ได้ดังนี้

1.1.1 การแสดงสินค้าหรือสาธิต ได้แก่ การร่วมกิจกรรมในฐานการเรียนรู้ต่างๆ โดยมีปราชญ์ชุมชนเป็นวิทยากรในการบรรยาย แนะนำ สาธิต ให้นักท่องเที่ยวได้เกิดความรู้ ความเข้าใจในการทำเกษตร เช่น การเลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา ปลูกผัก การเกษตรแบบหมุนเวียน และวิธีการใช้อุปกรณ์ทางการเกษตร เป็นต้น

1.1.2 กิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวพักผ่อนในหมู่บ้าน ได้แก่ การพักผ่อนในที่พักผ่อน เรียนรู้วิถีชีวิต วิธีการเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ร่วมกับชุมชนแบบวิถีท้องถิ่น การรับประทานอาหารปลอดภัยโดยเฉพาะพืชเฉพาะถิ่นที่หาทานได้ยาก

1.1.3 กิจกรรมการอบรมให้ความรู้การเกษตรแผนใหม่ และความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น การเลี้ยงปูดำคอนโดในสวนยางพารา การเลี้ยงปลานิลและไก่โดยใช้เทคโนโลยีเกษตรสมัยใหม่ การขยายพันธุ์พืช สัตว์ ประมง การทำปุ๋ยชีวภาพ เป็นต้น

1.1.4 กิจกรรมการจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์เกษตร คือ การจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรในท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์แปรรูปต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว เช่น ผักและผลไม้ปลอดสารพิษ พริกไทยดำ เป็นต้น

1.3 ด้านการส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการให้บริการการท่องเที่ยว

ด้านการส่งเสริมศักยภาพโดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว และส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มฯ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เน้นการสัมผัสวิถีชีวิต ความสวยงามของสวนเกษตร วิถีเกษตรกร การเรียนรู้และทดลองทำการเกษตร และการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเป็นอาหารพื้นถิ่น นักท่องเที่ยวจึงได้รับประสบการณ์ตรงและความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร นอกเหนือจากได้รับความพึงพอใจเพียงอย่างเดียว และด้านการให้บริการกลุ่มฯ ได้รับการรับรองมาตรฐานในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยแสดงให้เห็นถึงการมีคุณภาพด้านการบริการที่เป็นที่ยอมรับในระดับชาติ ทำให้กลุ่มฯ เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ในด้านผลตอบแทนมีการแบ่งรายได้ที่เกิดจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการขายผลผลิตแปรรูปให้แก่สมาชิกที่

รับผิดชอบให้แล้วเสร็จในวันเดียว และมีเงินบางส่วนเป็นเงินกองกลางเพื่อใช้ในการบริหารจัดการกลุ่ม และการศึกษาดูงานของกลุ่มสมาชิก

1.4 ด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์ประสานงานเครือข่าย เศรษฐกิจพอเพียงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลวังอ่าง ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม โดยทำให้เกษตรกรและคนในท้องถิ่น เกิดความภาคภูมิใจในตนเองและ ชุมชนท้องถิ่น จากการรวมกลุ่มทำให้ชุมชนมีอาชีพเสริม ได้แก่ การทำที่พักรวมชน การขายผลผลิตทาง การเกษตรที่เกษตรกรสามารถตั้งราคาขายเองได้โดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง การมีส่วนร่วมในการ จัดการการท่องเที่ยวและเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน ในด้านสังคมสมาชิกในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ ดี จากการที่เกษตรกรหันมาทำเกษตรพอเพียงทำให้พื้นที่ชุมชนเป็นพื้นที่เกษตรปลอดภัย และทำ ให้คนในท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อรองรับการท่องเที่ยว เช่น ระบบไฟฟ้า การคมนาคม เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญา ท้องถิ่น ด้านการเกษตรให้แก่เกษตรกรที่สนใจได้เรียนรู้และนำไปปฏิบัติต่อไป ด้านสิ่งแวดล้อม เกิดผลผลิตที่ยั่งยืน จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่ภูมิปัญญา องค์ความรู้ด้านการเกษตร และ วิธีชีวิตเกษตรกรของสมาชิกในชุมชน ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรของชุมชนมีคุณภาพและได้ราคา ที่เหมาะสม จากการทำเกษตรพอเพียง การสร้างมูลค่าเพิ่มโดยการแปรรูปผลผลิตที่ได้มาตรฐาน และ การขายผลผลิตและผลิตภัณฑ์อื่นๆ ของชุมชน

หมายเหตุ: การติดต่อประสานงาน

นายนิยม คงเมฆ ประธานศูนย์เรียนรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริระดับอำเภอ ตำบล วังอ่าง ที่ตั้ง 191/1 หมู่ที่ 1 ตำบลวังอ่าง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช 80180 ต.วังอ่าง อ. ชะอวด จ.นครศรีธรรมราช 80180

(2) วิสาหกิจชุมชนเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนอ่าวลึก ตำบลอ่าวลึกเหนือ อำเภ่อ่าวลึก จังหวัดกระบี่

2.1 ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในรูปแบบของคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน จากการริเริ่มการรวมกลุ่มเกษตรกรปลูกยางพารา ปาล์มน้ำมัน แต่มักประสบปัญหา ราคาตกต่ำ จึงมีแนวคิดในการปลูกปลูกพืช ไม้ผล พืชสมุนไพร พืชผัก และผักพื้นบ้าน เป็นรายได้เสริม จึงเกิดเป็นกลุ่มวิสาหกิจขึ้น โดยการแปรรูปผลไม้ พืชสมุนไพร และได้ร่วมมือกับกลุ่มชาวบ้านที่ ประกอบอาชีพทำปศุสัตว์ เช่น เลี้ยงไก่พื้นบ้าน แพะ โค และทำประมงชายฝั่ง ขยายผลสู่การจัดการ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้านปัจจัยการสนับสนุนการปฏิบัติงานในระดับชุมชนมีการแบ่งความ รับผิดชอบโดยกลุ่มเกษตรกรดูแลรับผิดชอบเรื่องการนำชมสวนต่างๆ และถ่ายทอดองค์ความรู้ด้าน การปลูกพันธุ์ผลไม้และพืช กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดูแลรับผิดชอบเรื่องการสาธิตและถ่ายทอดองค์ความรู้ ด้านการแปรรูปผลไม้ต่างๆ การบริการอาหารและการทำโฮมสเตย์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว กลุ่มปศุ สัตว์ ดูแลรับผิดชอบเรื่อง การนำชมและถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการดูแล และการขยายพันธุ์สัตว์ เลี้ยง เครือข่ายในระดับระหว่างชุมชน ได้แก่ หน่วยงานในท้องถิ่นเทศบาลตำบลอ่าวลึกเหนือ ในการ ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและการอำนวยความสะดวกด้านการจัดหาพาหนะในการเดินทาง สำนักงานเกษตรในพื้นที่ได้เข้ามาถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการรับรองมาตรฐานแหล่งเชิงเกษตร และการสนับสนุนงบประมาณในระยะเริ่มต้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดกระบี่ ส่งเสริมในการอบรมความรู้ด้านการบริการการท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิง เกษตรของชุมชน รวมทั้งการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในด้านการงานวิจัยท้องถิ่นกับ สถาบันการศึกษาในพื้นที่ ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคกระบี่ ในการส่งเสริมเครื่องมือในการทำเกษตร สมัยใหม่ เครือข่ายในระดับประเทศโดยกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานหลักที่ให้การสนับสนุน ชุมชนในด้านการเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศ การประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว และการพัฒนาองค์ ความรู้ด้านการท่องเที่ยว เช่น การรับรองคุณภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ให้การสนับสนุนการวิจัยและการส่งเสริมการบริการวิชาการในการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

2.2 ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน

การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของของวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนอ่าวลึก โดยการสร้างสรรค์กิจกรรมท่องเที่ยวตามทรัพยากรและวิถี

ชีวิตที่ชุมชนมีและเป็นอยู่โดยมีปราชญ์ชุมชน ซึ่งเป็นเกษตรกรและแม่บ้านเกษตรกรเป็นวิทยากรในการบรรยาย สาธิต และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยสามารถอธิบายลักษณะกิจกรรม ได้ดังนี้

2.2.1 กิจกรรมการนำชมและสาธิต ได้แก่ การเยี่ยมชม การปลูกพืช ไม้ผล พืชสมุนไพร พืชผัก และผักพื้นบ้านโดยไม่ใช้สารเคมี การสาธิตการทำผ้าบาติก ผ้าปาเต๊ะ รูปหนังตะลุง และบริการนำเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร (เศรษฐกิจพอเพียง) และจัดค่ายกิจกรรม

2.2.2 กิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวร่วมทำกิจกรรมระยะสั้น ได้แก่ การร่วมกิจกรรมโดยมีปราชญ์ชุมชนเป็นวิทยากรในการบรรยาย แนะนำ สาธิต และสอนนักท่องเที่ยวให้ได้ลงมือทำน้ำผลไม้จากสวน แปรรูปผลไม้ตามฤดูกาล และผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหารทะเล เป็นต้น

2.2.3 กิจกรรมการจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์เกษตร คือ การจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์แปรรูปต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ผลไม้ท้องถิ่น เช่น ทูเรียน มังคุด และผลิตภัณฑ์แปรรูปจากอาหารทะเล เช่น ปลาเค็ม กะปิ ข้าวเกรียบปลา เป็นต้น

2.2.4 กิจกรรมการส่งเสริมด้านธุรกิจเกษตร ได้แก่ การเลี้ยงไก่พื้นบ้าน แพะ โค โดยใช้วิธีการเลี้ยงแบบอุตสาหกรรมโรงเรือน ทำให้ลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มผลผลิตได้มากขึ้น เป็นต้น

2.3 ด้านการส่งเสริมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการให้บริการการท่องเที่ยว

ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว โดยการส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ มีการสอนและสาธิตจากเกษตรกรและกลุ่มอาชีพชุมชนให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสลงมือทำจริง เช่น การปลูกและดูแลพืชผลไม้แบบเกษตรอินทรีย์ การแปรรูปผลไม้และการแปรรูปอาหารทะเล โดยส่งเสริมศักยภาพการให้บริการการท่องเที่ยวในการนำความสวยงามของธรรมชาติมาเชื่อมโยงสัมพันธ์กับวิถีชีวิต และการประกอบอาชีพการเกษตรทำให้ชุมชนได้รับการรับรองคุณภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีคุณภาพดี จากการได้รับรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ผลงานที่ได้รับรางวัลดีเด่น ประเภทองค์กรสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว ปี 2556 และได้รับรางวัลดีเด่นประเภทองค์กรภาคเอกชน ปี 2558 นอกจากนี้ทางกลุ่มได้มี

ส่วนร่วมในงานวิจัยด้านการพัฒนาท้องถิ่น ด้านการเกษตรและด้านการท่องเที่ยวในบทบาทของนักวิจัยชุมชนร่วมกับสถาบันการศึกษาในพื้นที่ โดยนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยมาใช้เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน ทำให้กลุ่มสมาชิกและชาวบ้านมีรายได้จากการขายผลผลิตและผลิตภัณฑ์แปรรูปต่างๆ และจากการเข้าร่วมกิจกรรมของนักท่องเที่ยว

2.4 ด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้านผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

สังคม และสิ่งแวดล้อม

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรทำให้ชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกพืชผลไม้ และกลุ่มปศุสัตว์ ได้รับผลกระทบด้านราคาผลผลิตทางการเกษตรในสภาวะที่มีราคาตกต่ำค่อนข้างน้อย เพราะสามารถนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่องในด้านสังคมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรส่งเสริมให้เกิดสัมพันธภาพและสันติภาพอันดีระหว่างชาวไทยพุทธและมุสลิม เกิดการร่วมมือร่วมใจช่วยเหลือกันในการจัดการการท่องเที่ยว รวมถึงมีการเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวและเส้นทางท่องเที่ยวอื่นๆ ในจังหวัดกระบี่ เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนตั้งอยู่ในทำเลที่ใกล้และเป็นทางผ่านไปยังแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม เกิดการส่งต่อนักท่องเที่ยวระหว่างกันทำให้วิสาหกิจชุมชนเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนอ่าวลึก มีนักท่องเที่ยวและคณะดูงานเข้ามาท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ ด้านผลผลิตที่ยั่งยืนมีการทำเกษตรปลอดภัย การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตทางการเกษตรจากการทำปุ๋ยชีวภาพจากเศษวัสดุเหลือทิ้ง เช่น เปลือกผลไม้ เศษพืชผัก รวมถึงชิ้นส่วนของกุ้ง ปู ปลา จากการทำประมง จากการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทำให้ชุมชนมีระบบการผลิตทางการเกษตรที่ปลอดภัยเหลือทิ้ง

หมายเหตุ: การติดต่อประสานงาน

นายันทพงษ์ นาคฤทธิ์ โทรศัพท์ 075 634072 086-6915151, 087-4706661

ที่อยู่ เลขที่ 9/3 หมู่ 2 ตำบลอ่าวลึกเหนือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ รหัสไปรษณีย์ 81110

(3) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทะเลน้อย บ้านคลองปากประ ตำบลทะเล

น้อย จังหวัดพัทลุง

3.1 ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การดำเนินการของกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทะเลน้อย บ้านคลองปากประ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภทชุมชน ที่มีลักษณะการดำเนินการร่วมกันของกลุ่มสมาชิกในชุมชน ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มประมงพื้นบ้าน และกลุ่มชาวนาที่ทำนาในทะเลสาบ โดยการทำเกษตรอินทรีย์ และการใช้เวลาว่างจากการทำนมาทำหัตถกรรมกระจูด และ

ทำโฮมสเตย์บริการนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นรายได้เสริม โดยมีการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในระดับชุมชนในการต้อนรับนักท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมท่องเที่ยว และการจัดเตรียมโฮมสเตย์ โดยมีปราชญ์ชุมชนและสมาชิกชุมชนเข้าร่วมเป็นวิทยากรในการบรรยาย สาธิต สอนนักท่องเที่ยวและช่วยเหลือดูแลต้อนรับนักท่องเที่ยว ด้านปัจจัยการสนับสนุนการปฏิบัติงาน เป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกลุ่มสมาชิกต่างๆ ในการรับผิดชอบดูแลต้อนรับนักท่องเที่ยว และสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพัทลุง ให้การอบรมและถ่ายทอดองค์ความรู้ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตร สำนักงานเกษตรในพื้นที่ให้การอบรมด้านการพัฒนาอาชีพเกษตรกรกรมสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด ให้การส่งเสริมนำผลิตภัณฑ์จักสานกระจูดและผลิตภัณฑ์แปรรูปผลผลิตจากสัตว์และสนับสนุนงบประมาณในการออกร้านของชุมชนในงานเทศกาลโอท็อป และสถาบันทางการศึกษาในพื้นที่ให้การพัฒนาองค์ความรู้ด้านการบริการการท่องเที่ยว เช่น การต้อนรับนักท่องเที่ยว และการรับรองคุณภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร นอกจากนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นหน่วยงานหลักที่ให้การสนับสนุนชุมชนในการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว

3.2 ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน

แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทะเลน้อย บ้านคลองปากประ ได้นำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบอาชีพมาสร้างสรรค์กิจกรรมท่องเที่ยวตามทรัพยากรและวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งเป็นการแสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชน โดยสามารถอธิบายลักษณะกิจกรรม ได้ดังนี้

3.2.1 กิจกรรมการนำชมและสาธิต ได้แก่ การชมการทำเกษตรแบบผสมผสาน การทำนาข้าวสังข์หยดอินทรีย์และการทำประมงพื้นบ้านในทะเลสาบ เป็นต้น

3.2.2 กิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวร่วมทำกิจกรรม ได้แก่ การร่วมกิจกรรมโดยมีปราชญ์ชุมชนเป็นวิทยากรในการบรรยาย แนะนำ พร้อมสาธิตให้นักท่องเที่ยวได้ลงมือการจักสานกระจูด และร่วมกิจกรรมยกยอักษ์จับฝูงปลา กุ้งในทะเลสาบ เป็นต้น

3.2.3 กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวพักผ่อนในชุมชน ได้แก่ การพักผ่อนในโฮมสเตย์ของชุมชน เรียนรู้วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับชุมชนภายใต้ชายคาเดียวกัน กินอาหารพื้นบ้านแบบวิถีท้องถิ่นร่วมกันกับชุมชน

3.2.4 กิจกรรมการจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์เกษตร คือ ข้าวสังข์หยดอินทรีย์ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปต่างๆ จากกระจูด ได้แก่ เสื่อ กระจเป่า รองเท้าหมวก และที่รองแก้ว และการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสัตว์น้ำ เช่น ปลาเค็ม มั่นกุ้ง ไตปลา ไข่ปลาทอด และ“ปลาตุกร้า” ซึ่งได้รับการรับรองเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) เป็นต้น

3.2.5 กิจกรรมการให้รู้ทางด้านธุรกิจเกษตร ได้แก่ การแนะนำวิธีการทำ “ไขปลาทอดสูตรทะเลน้อย” เป็นต้น

3.3 ด้านการส่งเสริมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการให้บริการการท่องเที่ยว

การส่งเสริมศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว โดยการส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้จากเกษตรกร ปรากฏชุมชนเป็นผู้สอนและสาธิตการจักสาน การทำนาในทะเลสาบ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายศูนย์ปฏิบัติการภาคประชาชนตำบลตำนาน ผลิตข้าวกล้องสังข์หยดในการเข้ามาแบ่งปันองค์ความรู้เป็นกลุ่มพี่เลี้ยงการทำนาข้าวสังข์หยดแก่ชุมชน และสาธิตการทำประมงพื้นบ้านเพื่อส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวร่วมทำกิจกรรมกับสมาชิกในชุมชน สัมผัสวิถีชีวิตของชุมชน เป็นต้น ด้านคุณภาพการบริการ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทะเลน้อย บ้านคลองปากประ เน้นการให้บริการที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน กลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการให้บริการโฮมสเตย์เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์เกี่ยวกับวิถีชุมชนและความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว โดยเน้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนเจ้าของบ้าน

3.4 ด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้านผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรทำให้ชุมชน เกษตรกรมีช่องทางรายได้ที่หลากหลาย คนในชุมชนส่วนใหญ่มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แสดงถึงความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ อีกทั้งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรช่วยส่งเสริมให้สมาชิกทุกช่วงวัยในท้องถิ่นได้ใช้เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกัน มีความสามัคคีและการได้รับการยอมรับและชื่นชมจากภายนอกและเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของภูมิปัญญา ส่งผลให้เกิดการการอนุรักษ์สืบสาน และพัฒนาภูมิปัญญาต่อไป ด้านผลผลิตที่ยั่งยืนชุมชนลดความเสี่ยงจากการทำนาข้าวสังข์หยดอินทรีย์เพียงอย่างเดียว ซึ่งต้องพึ่งพาปัจจัยธรรมชาติเป็นหลักและสถานการณ์ของราคาข้าวที่ไม่แน่นอน โดยการทำอาชีพเสริมจักสานกระจูด และผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสัตว์น้ำเมื่อว่างเว้นจากการทำนา หรือหมดฤดูกาลทำนา ซึ่งอาชีพเสริมนี้สามารถทำได้ตลอดทั้งปีเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงส่งจำหน่ายในพื้นที่ และการรวมกลุ่มประมงพื้นบ้านเมื่อเสร็จจากช่วงประกอบอาชีพประมงแล้ว สามารถนำเรือมาต้อนรับนักท่องเที่ยว ในการนำชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนทะเลน้อย ทำให้ชุมชนมีรายได้หลายทางก่อให้เกิดความยั่งยืนในอาชีพด้านทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ชุมชนมีอัตลักษณ์ของพื้นที่ในการเป็นแหล่งทำนาข้าวสังข์หยดอินทรีย์ และแหล่งปลูกกระจูดซึ่งสมาชิกในทุกครัวเรือนสืบสานภูมิปัญญาวิถีเกษตรอินทรีย์ในการ

จักสาน ส่งผลให้ผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ของชุมชนปลอดภัยและมีคุณภาพดี และไม่เป็นขยะเหลือทิ้ง อย่างไรก็ตาม ภูมิปัญญาการทำนาในทะเลสาบยังขาดการสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งบางโครงการของภาครัฐกระทบต่อการทำนาในทะเลสาบด้วย เช่น การวางแผนตัดถนน หรืออาจมีการใช้พื้นที่นาในชุมชนสร้างสาธารณูปโภคอื่นๆ ในอนาคต

จากผลการข้อมูลแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่คล้ายคลึงกันของบริบทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ ทั้ง 3 แห่ง ที่มีความสอดคล้องกันในแต่ละด้าน รายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับบริบทการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ

บริบทชุมชนต้นแบบ การท่องเที่ยวเชิง เกษตร	แหล่งท่องเที่ยวเชิง เกษตร วังอ่าง จ.นครศรีธรรมราช	วิ ส า ท กิจ ชุม ช น เครือข่ายท่องเที่ยว อ่าวลึก จ.กระบี่	แหล่งท่องเที่ยวเชิง เกษตรทะเลน้อย จ.พัทลุง
ด้านการบริหาร จัดการการท่องเที่ยว เชิงเกษตร	การรวมกลุ่มของ สมาชิกในชุมชน โดย ผู้นำและปราชญ์ชุมชน เป็นผู้ริเริ่มชักชวน สมาชิกในชุมชนให้ รวมกลุ่มจัดการ ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้าน และกลุ่ม ที่พักชุมชน	การรวมกลุ่มระดับ ชุมชนเป็นความร่วมมือ ระหว่างกลุ่มเกษตรกร และกลุ่มปศุสัตว์ เครือข่ายในระดับ ระหว่างชุมชน ได้แก่ หน่วยงานในท้องถิ่น เทศบาล สำนักงาน เกษตร และ สถาบันการศึกษา	การรวมกลุ่มการ ดำเนินการร่วมกันของ กลุ่มสมาชิกในชุมชน ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่ม ประมง และกลุ่ม ชาวนาในทะเลสาบ รวมถึงหน่วยงาน ภาครัฐ และเอกชนที่ เข้ามาสนับสนุน
ด้านทรัพยากรการ ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของชุมชน	กิจกรรมการเลี้ยงปศุ ค อ น โ ต ใน ส ว น ยางพารา การเลี้ยงปลา นิล และ ไก่ ผ่ า น เทคโนโลยีเกษตร การขยายพันธุ์พืช สัตว์ การทำปุ๋ยชีวภาพ และ การพักค้างแรมในที่พัก ชุมชน	เยี่ยมชมพืชไม้ผล พืช สมุนไพร พืชผัก และ ผักพื้นบ้านโดยไม่ใช้ สารเคมี กิจกรรมทำน้ำ ผลไม้จากสวน แปรรูป ผลไม้ตามฤดูกาล และ ผลิตภัณฑ์แปรรูป อาหารทะเล	การเกษตรทำนาใน ทะเลสาบข้าวสังข์ หยดอินทรีย์ และการ จักสานกระจูด การยก ยอยักษ์ และการพัก ค้างแรมในโฮมสเตย์ ชุมชน

<p>บริบทชุมชนต้นแบบ การท่องเที่ยวเชิง เกษตร</p>	<p>แหล่งท่องเที่ยวเชิง เกษตร วังอ่าง จ.นครศรีธรรมราช</p>	<p>วิสาหกิจชุมชน เครือข่ายท่องเที่ยว อ่าวลึก จ.กระบี่</p>	<p>แหล่งท่องเที่ยวเชิง เกษตรทะเลน้อย จ.พัทลุง</p>
<p>ด้านการส่งเสริม ศักยภาพด้านการ ท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการให้บริการ การท่องเที่ยว</p>	<p>การส่งเสริมศักยภาพ โดยเน้นการมีส่วนร่วม ของชุมชนและ นักท่องเที่ยว ส่งเสริม ให้นักท่องเที่ยวมีส่วน ร่วมในกิจกรรมของ กลุ่มฯ การให้บริการ กลุ่มฯ ได้รับการรับรอง มาตรฐานในการเป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิง เกษตร</p>	<p>การพัฒนาท้องถิ่นใน บทบาทของนักวิจัย ชุมชนร่วมกับ สถาบันการศึกษาใน พื้นที่ และนำองค์ ความรู้ที่ได้มาใช้เป็น ส่วนสำคัญในการ พัฒนาการท่องเที่ยว เชิงเกษตรในชุมชนจน ได้รับการรับรอง คุณภาพที่มีคุณภาพ ระดับดี</p>	<p>การส่งเสริมศักยภาพ ให้เกิดการท่องเที่ยว เพื่อการเรียนรู้ ซึ่ง ได้รับความร่วมมือ จากเครือข่ายศูนย์ ปฏิบัติการภาค ประชาชนที่เน้นการ ให้บริการเพื่อ เสริมสร้าง ประสบการณ์เกี่ยวกับ วิถีชุมชนและความ ประทับใจแก่นัก ท่องเที่ยว</p>
<p>ด้านการพัฒนาอย่าง ยั่งยืน ด้าน ผลกระทบด้าน เศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม</p>	<p>การท่องเที่ยวเป็นการ กระจายรายได้สู่ชุมชน สมาชิกในชุมชนมี คุณภาพชีวิตที่ดี จาก การที่เกษตรกรทำ เกษตรพอเพียงทำให้ พื้นที่ชุมชนเป็นพื้นที่ เกษตรปลอดสารพิษ เกิดผลผลิตที่ยั่งยืน จากการแลกเปลี่ยน เรียนรู้และเผยแพร่ภูมิ ปัญญา องค์ความรู้ด้าน การเกษตร</p>	<p>ราคาผลผลิตทาง การเกษตรมี เสถียรภาพ เพราะ สามารถนำไปแปรรูป เป็นผลิตภัณฑ์จำหน่าย แก่นักท่องเที่ยว เกิด สัมพันธภาพที่ดี ระหว่างชาวไทยพุทธ และมุสลิม ในการ ร่วมมือจัดการการ ท่องเที่ยว และผลิต ทางการเกษตรที่ปลอด วัสดุเหลือทิ้ง</p>	<p>การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทำให้ชุมชนเกษตรกร มีช่องทางรายได้ที่ หลากหลาย คนใน ชุมชนส่วนใหญ่มีชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และผลผลิตหรือ ผลิตภัณฑ์ของชุมชน ปลอดสารเคมี และไม่ เป็นขยะเหลือทิ้ง</p>

จากผลการศึกษาข้อมูลตารางที่ 2 แสดงให้เห็นถึงลักษณะที่คล้ายคลึงกันของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ ทั้ง 3 แห่ง ที่มีความสอดคล้องกันในแต่ละด้านโดย (1) ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีลักษณะแบบการรวมกลุ่มอาชีพในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มที่พักชุมชน และกลุ่มอาชีพท้องถิ่น เข้ามาร่วมมือกันจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชนท้องถิ่นมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบและสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในระดับชุมชน และระหว่างชุมชน (2) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน พบว่า ชุมชนทุกแห่งมีการจัดการที่เหมือนกัน คือ การนำทรัพยากรเกษตร และทรัพยากรที่มีอยู่มาสร้างสรรค์กิจกรรมท่องเที่ยว ที่มีลักษณะเฉพาะเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของพื้นที่เกษตร (3) ด้านการส่งเสริมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการให้บริการการท่องเที่ยวในด้านการส่งเสริมศักยภาพโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและนักท่องเที่ยวให้เกิดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ และสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว (4) ด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยใช้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นเครื่องมือของชุมชนในการแก้ไขปัญหาผลผลิตราคาตกต่ำ เป็นการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าให้ผลผลิตทางการเกษตรและวัตถุดิบที่เหลือใช้ ทำให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการขายผลผลิตทางการเกษตรได้ในราคาที่เหมาะสม และการมีรายได้เสริมจากการจัดการการท่องเที่ยว

2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

แบบสอบถามความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนนาหมื่นศรี มุมมองการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี และมีการใช้แบบสัมภาษณ์คิดเห็นและความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลมีรายละเอียด ดังนี้

(1) ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนนาหมื่นศรี

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมาแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ชุมชนนาหมื่นศรี ตัวแปรที่ใช้ศึกษาประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ดังนี้

ตารางที่ 3 จำนวน และค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (n)	ร้อยละ (%)
1. เพศ ได้แก่		
1.1 ชาย	158	39.50
1.2 หญิง	242	60.50
รวม	400	100.00
2. อายุ ได้แก่		
2.1 15-20 ปี	33	8.25
2.2 21-35 ปี	115	28.75
2.3 36-50 ปี	153	38.25
2.4 51-65 ปี	80	20.00
2.5 65 ปีขึ้นไป	19	4.75
รวม	400	100.00
3. ระดับการศึกษาสูงสุด		
3.1 ประถมศึกษา	104	26.00
3.2 มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	166	41.50
3.3 อนุปริญญา/ปวส.	86	21.50
3.4 ปริญญาตรี	42	10.50
3.5 สูงกว่าปริญญาตรี	2	0.50
รวม	400	100.00

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (n)	ร้อยละ (%)
4. อาชีพ		
4.1 นักเรียน/นักศึกษา	19	4.75
4.2 ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	24	6.00
4.3 พนักงานบริษัทเอกชน	33	8.25
4.4 ประกอบธุรกิจส่วนตัว	38	9.50
4.5 พ่อบ้าน/แม่บ้าน	57	14.25
4.6 เกษตรกร/ปศุสัตว์	163	40.75
4.7 อาชีพอิสระ	66	16.50
รวม	400	100.00
5. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน		
5.1 ต่ำกว่า 1 ปี	7	1.75
5.2 1 – 5 ปี	49	12.25
5.3 6 – 10 ปี	82	20.50
5.4 11 ปีขึ้นไป	262	65.50
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 242 คน คิดเป็นร้อยละ 60.50 รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 39.50 โดยมีอายุในช่วง 36 – 50 ปี มากที่สุด จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 38.25 รองลงมาคือ ช่วงอายุ 21-35 ปี จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 28.75 ช่วงอายุ 51 - 65 ปี จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 ช่วงอายุ 15-20 ปี จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8.25 และอายุ 65 ปีขึ้นไป จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 4.75

ในด้านระดับการศึกษาสูงสุด ส่วนใหญ่ คือ มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 41.50 รองลงมา คือ ประถมศึกษา จำนวน 104 คน คิด

เป็นร้อยละ 26.00 ระดับอนุปริญญา/ปวส. จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 21.50 ระดับปริญญาตรี จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 10.50 และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.50

ในด้านอาชีพ ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร/ปศุสัตว์ จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 40.75 รองลงมาคือ อาชีพอิสระ จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 16.50 พ่อบ้าน/แม่บ้าน จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 14.25 ประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 9.50 พนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8.25 ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6.00 และนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 4.75

ในด้านระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 11 ปีขึ้นไป จำนวน 262 คน คิดเป็นร้อยละ 65.50 รองลงมาคือ อยู่ในช่วง 6 – 10 ปี จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 20.50 อยู่ในช่วง 1 – 5 ปี จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 12.25 และต่ำกว่า 1 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.75

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนนาหมื่นศรี ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ค่าความถี่ และค่าร้อยละ เป็นรายด้าน ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ค่าความถี่ และค่าร้อยละ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนนาหมื่นศรี

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนนาหมื่นศรี (N=400)	จำนวน (n)	ร้อยละ (%)	ลำดับ
ด้านสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร			
1. ความสวยงามของสถานที่ทางการเกษตรในชุมชน	119	29.75	3*
2. ความเป็นเอกลักษณ์ ความโดดเด่นทางภูมิปัญญาท้องถิ่น	188	47.00	1***
3. ความเป็นเอกลักษณ์ของสินค้าที่ระลึก	61	15.25	5
4. ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน	31	7.75	7
5. ความมีชื่อเสียงด้านวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี	46	11.50	6
6. สถานที่ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์ เช่น มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติ เป็นต้น	91	22.75	4
7. ความโดดเด่นด้านหัตถกรรม เครื่องจักรสาร	22	5.50	8

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของชุมชนนาหมื่นศรี (N=400)	จำนวน (n)	ร้อยละ (%)	ลำดับ
8. ความโดดเด่นด้านการทอผ้า	138	34.50	2**
9. ความโดดเด่นด้านอาหารท้องถิ่น	16	4.00	9
10. ศูนย์การเรียนรู้ทางการเกษตร	16	4.00	9
รวม	400		
ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน			
1. การมีรถรับส่งจากที่พักถึงแหล่งท่องเที่ยว	47	11.75	5
2. ด้านถนนในชุมชน เส้นทางเดินรถ มีความสะดวก	188	47.00	3*
3. ด้านพื้นที่ภายในการเดินชมสถานที่ท่องเที่ยวมีความสะดวก	225	56.25	1***
4. มีรถขนส่งสาธารณะจากตัวเมืองมายังชุมชน	10	2.50	6
5. มีป้ายบอกทางตลอดเส้นทางและเข้าใจง่าย	206	51.50	2**
6. การให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	123	30.75	4
รวม	400	100	
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน			
1. มีร้านอาหาร เครื่องดื่ม บริการเพียงพอ	276	69.00	1***
2. ด้านร้านขายของที่ระลึกมีความหลากหลาย	154	38.50	2**
3. มีศูนย์ข้อมูลบริการนักท่องเที่ยวของชุมชน	25	6.25	6
4. มีห้องน้ำสาธารณะไว้บริการในจุดท่องเที่ยว	44	11.00	5
5. ความปลอดภัยในการเดินทาง	86	21.50	3*
6. บริการสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติม เช่น จุดบริการอินเทอร์เน็ต ชุมชน ร้านสะดวกซื้อ สถานพยาบาล เป็นต้น	54	13.50	4
รวม	400		
ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว			
1. การเลือกซื้อสินค้าหัตถกรรม ศึกษาวิธีการทอผ้านาหมื่นศรี	72	18.00	4
2. ศึกษาวัฒนธรรมและประเพณีชุมชนนาหมื่นศรี เช่น การทำลูกกลม การเกษตร	218	54.50	1***
3. ชมทัศนียภาพและพักผ่อน เช่น ทุ่งนาหมื่นศรี สวนเกษตรกร	42	10.50	6
4. การแสดงหรือสาธิต ทางการเกษตร	32	8.00	8

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของชุมชนนาหมื่นศรี (N=400)	จำนวน (n)	ร้อยละ (%)	ลำดับ
5. การทดลองทำการเกษตร กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง หรือเก็บผลผลิตทาง การเกษตรด้วยตนเอง	179	44.75	2**
6. การซื้อสินค้าทางการเกษตร ของฝาก หรือของที่ระลึก	112	28.00	3*
7. การพักผ่อนหย่อนใจในจุดชมวิวทุ่งนา หรือที่สำหรับพักผ่อน	38	9.50	7
8. งานเทศกาลลูกกลมของชุมชนนาหมื่นศรี	43	10.75	5
รวม	400		
ด้านที่พักในการรองรับนักท่องเที่ยว			
1. การมีที่พักของชาวบ้านในชุมชนไว้บริการนักท่องเที่ยว	91	22.75	6
2. ด้านช่องทางในการหาที่พักมีหลากหลาย เช่น ในเว็บไซต์ เอกสาร เผยแพร่/แผ่นพับ/ป้ายประกาศ	95	23.75	5
3. ด้านราคาที่พัก มีความเหมาะสม กับที่พักแต่ละประเภท	186	46.50	2**
4. สถานที่ตั้งของที่พักมีความสะอาด และปลอดภัย	156	39.00	4
5. มีการเรียนรู้วิถีชีวิตร่วมกันกับเจ้าของบ้าน	79	19.75	8
6. สิ่งอำนวยความสะดวกในห้องพัก/ที่พัก เช่น โทรทัศน์, ตู้เย็น และ อื่นๆ	85	21.25	7
7. บรรยากาศบริเวณที่พักมีความเหมาะสม เช่น อากาศดี เงียบสงบ	197	49.25	1***
8. จำนวนห้องพักเพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว	46	11.50	9
9. เจ้าของบ้านบริการด้วยความยิ้มแย้ม แจ่มใส สุภาพ และเป็นมิตร	177	44.25	3*
รวม	400		

***ลำดับที่ 1, **ลำดับที่ 2, *ลำดับที่ 3

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนนาหมื่นศรีซึ่งประชาชนส่วนใหญ่มีความคิด ดังนี้

1) ด้านสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าชุมชนมีความเป็นเอกลักษณ์ ความโดดเด่นทางภูมิปัญญาท้องถิ่น มากที่สุด ร้อยละ 27.00 รองลงมา คือ ความโดดเด่นด้านการทอผ้า ร้อยละ 16.50 ความสวยงามของสถานที่ทางการเกษตรในชุมชน ร้อยละ 14.50 สถานที่ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์ เช่น มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ร้อยละ 12.75 ความเป็นเอกลักษณ์ของสินค้าที่ระลึก ร้อยละ 7.75 ความมีชื่อเสียงด้านวิถีการ

ดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ร้อยละ 7.00 มีภูมิปัญญาและองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน ร้อยละ 5.25 ความโดดเด่นด้านหัตถกรรม เครื่องจักรสาร ร้อยละ 3.75 ความโดดเด่นด้านอาหารท้องถิ่น ร้อยละ 2.75 และศูนย์การเรียนรู้ทางด้านเกษตร ร้อยละ 2.75 ตามลำดับ

2) ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าชุมชนมีพื้นที่ภายในการเดินทางสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสะดวก มากที่สุด ร้อยละ 25.00 รองลงมา คือ มีป้ายบอกทางตลอดเส้นทางและเข้าใจง่าย ร้อยละ 23.50 ถนนในชุมชน เส้นทางเดินรถ มีความสะดวก ร้อยละ 23.25 การให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ร้อยละ 17.00 การมีรถรับส่งจากที่พักถึงแหล่งท่องเที่ยว ร้อยละ 8.75 และมีรถขนส่งสาธารณะจากตัวเมืองมายังชุมชน ร้อยละ 2.50 ตามลำดับ

3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าชุมชนมีร้านอาหาร เครื่องดื่ม บริการเพียงพอ มากที่สุด ร้อยละ 49.25 รองลงมา คือ ร้านขายของที่ระลึกมีความหลากหลาย ร้อยละ 26.00 มีความปลอดภัยในการเดินทาง ร้อยละ 11.50 การบริการสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติม เช่น จุดบริการอินเทอร์เน็ตชุมชน ร้านสะดวกซื้อ สถานพยาบาล เป็นต้น ร้อยละ 5.50 มีห้องน้ำสาธารณะไว้บริการในจุดท่องเที่ยว ร้อยละ 5.00 และมีศูนย์ข้อมูลบริการนักท่องเที่ยวของชุมชน ร้อยละ 2.75 ตามลำดับ

4) ความพร้อมด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าชุมชนมีกิจกรรมศึกษาวัฒนธรรมและประเพณีชุมชนนาหมื่นศรี เช่น การทำลูกกลม การเกษตร มากที่สุด ร้อยละ 29.50 รองลงมา คือ การทดลองทำการเกษตร กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง หรือเก็บผลผลิตทางการเกษตรด้วยตนเอง ร้อยละ 25.00 การซื้อสินค้าทางการเกษตร ของฝาก หรือของที่ระลึก ร้อยละ 14.25 การเลือกซื้อสินค้าหัตถกรรม พร้อมทั้งศึกษาวิธีการทอผ้านาหมื่น ร้อยละ 8.75 มิวเซียมเทศกาลลูกกลมของชุมชนนาหมื่นศรี ร้อยละ 8.25 ชมทัศนียภาพและพักผ่อน เช่น ทุ่งนาหมื่นศรี สวนเกษตรกร ร้อยละ 6.00 การพักผ่อนหย่อนใจในจุดชมวิวทุ่งนา หรือที่สำหรับพักผ่อน ร้อยละ 5.50 และมีการแสดงหรือสาธิต ทางด้านการเกษตร ร้อยละ 2.75 ตามลำดับ

5) ด้านความพร้อมด้านที่พักในการรองรับนักท่องเที่ยว ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าชุมชนมีบรรยากาศรอบบริเวณที่พักที่เหมาะสม เช่น อากาศดี เงียบสงบ มากที่สุด ร้อยละ 24.25 รองลงมา คือ ราคาที่พักมีความเหมาะสมกับที่พักแต่ละประเภท ร้อยละ 18.50 เจ้าของบ้านให้บริการด้วยความยิ้มแย้ม แจ่มใส สุภาพ และเป็นมิตร ร้อยละ 16.50 สถานที่ตั้งของที่พักมีความสะอาด และปลอดภัย ร้อยละ 14.00 ช่องทางในการหาที่พักมีหลากหลาย เช่น ในเว็บไซต์ เอกสารเผยแพร่/แผ่นพับ/ป้ายประกาศ ร้อยละ 7.8 การมีที่พักของชาวบ้านในชุมชนไว้บริการนักท่องเที่ยว ร้อยละ 6.8 สิ่งอำนวยความสะดวกในห้องพัก/ที่พัก เช่น โทรทัศน์, ตู้เย็น และอื่นๆ

ร้อยละ 5.50 มีการเรียนรู้วิถีชีวิตร่วมกันกับเจ้าของบ้าน ร้อยละ 3.75 และจำนวนห้องพักเพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว ร้อยละ 3.00 ตามลำดับ

1.3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นในด้านมุมมองการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับมุมมองการพัฒนาอย่างยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนนาหมื่นศรี โดยรวมและรายด้าน

มุมมองการพัฒนาอย่างยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	3.45	0.35	มาก	4
2. ด้านแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตร	3.53	0.57	มาก	1
3. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	3.32	0.60	ปานกลาง	5
4. ด้านความมีโมตรจิต	3.52	0.51	มาก	2
5. ด้านความปลอดภัย	3.47	0.37	มาก	3
โดยรวม	3.45	0.26	มาก	

ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. พัฒนาการจัดการสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น เทศกาล ประเพณี สินค้าเกษตร เป็นต้น	3.60	0.51	มาก
2. พัฒนาการจัดการด้านกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความสะอาดของสถานที่ท่องเที่ยว ห้องสุขา ร้านอาหารของชุมชน	3.49	0.51	มาก
3. พัฒนาการจัดการการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนนาหมื่นศรีแก่นักท่องเที่ยว	3.06	0.76	ปานกลาง
4. พัฒนาการให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทยพวน เช่น ศูนย์บริการข้อมูลทางการเกษตรศูนย์การแสดงสินค้าท้องถิ่น เป็นต้น	3.53	0.95	มาก
5. มีการจัดการการให้บริการอื่นๆ แก่นักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เช่น จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น	3.56	0.85	มาก
รวมเฉลี่ย	3.45	0.35	มาก

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ด้านแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตร	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. พัฒนาท่านให้มีการศึกษา หาความรู้ ทำความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง	3.59	0.79	มาก
2. พัฒนาท่านให้สามารถถ่ายทอดความรู้กับสมาชิกกลุ่มหรือองค์กรทางการเกษตร และนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนได้	3.61	0.80	มาก
3. พัฒนาให้มีการศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่อื่นๆ เช่น การศึกษาดูงานของชุมชนท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จ	3.48	0.76	มาก
4. พัฒนาเยาวชน คนในชุมชนให้ได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่ององค์ความรู้ด้านการเกษตร วิถีชีวิต ภูมิปัญญาประเพณี วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง	3.44	0.65	มาก
รวมเฉลี่ย	3.53	0.57	มาก
ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. ผู้นำชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคเอกชน ของท่านเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นด้วยความเต็มใจ	3.61	0.93	มาก
2. ผู้นำชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคเอกชน ของท่านมีวิธีการในการระดมความคิดเห็นจากคนในชุมชน เพื่อให้ได้ความคิดเห็นและข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่หลากหลาย	3.44	0.97	มาก
3. ผู้นำชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคเอกชน ของท่านมักจะสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนให้เสนอแนวคิดใหม่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน	3.13	0.57	ปานกลาง
4. ผู้นำชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคเอกชน มีการอบรม การจัดการความรู้ด้านการท่องเที่ยวให้แก่ท่านอย่างสม่ำเสมอ	3.09	0.73	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.32	0.60	ปานกลาง

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ด้านความมีมิติจิต	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง องค์กรหรือกลุ่มต่างๆในชุมชน สามารถให้บริการเฉพาะบุคคลแก่นักท่องเที่ยวได้	3.44	0.82	มาก
2. พัฒนาให้มีความเข้าใจความต้องการและสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม	3.38	0.61	ปานกลาง
3. สามารถปรับเปลี่ยนการบริการให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม	3.54	0.68	มาก
4. มีความสนใจนักท่องเที่ยวแต่ละคนเป็นอย่างดีและเท่าเทียม	3.72	0.87	มาก
รวมเฉลี่ย	3.52	0.51	มาก
ด้านความปลอดภัย	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. พัฒนาให้เป็นถนนมีความปลอดภัยต่อการเดินทางต่อนักท่องเที่ยว มีไฟฟ้าสว่างเพียงพอ	3.60	0.88	มาก
2. มีการจัดเตรียมยานพาหนะและอุปกรณ์ช่วยชีวิตเบื้องต้นที่เหมาะสม	3.40	0.66	มาก
3. การสร้างความเชื่อมั่นในความปลอดภัยด้านยานพาหนะผู้ให้บริการสาธารณะ	3.58	1.13	มาก
4. การจัดภูมิทัศน์รอบชุมชนให้มีความปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยว	3.87	0.78	มาก
5. การสนับสนุนการดำเนินการการฝึกอบรมทักษะการช่วยเหลือและการปฐมพยาบาลเบื้องต้น	3.19	0.63	ปานกลาง
6. มีข้อกำหนดในการทำประกันอุบัติเหตุให้แก่ นักท่องเที่ยวทุกคน	3.17	0.64	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.47	0.37	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ความคิดเห็นในด้านมุมมองการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.26) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก จำนวน 4 ด้าน คือ ด้านแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตร ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.57) ด้านความมีไมตรีจิต ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.51) ด้านความปลอดภัย ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.37) ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.35) ตามลำดับ และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ($\bar{X} = 3.32$, S.D. = 0.60) ตามลำดับ ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปรายละเอียดแต่ละด้านตามลำดับ ดังนี้

ด้านแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ พัฒนาท่านให้สามารถถ่ายทอดความรู้กับสมาชิกกลุ่มหรือองค์กรทางการเกษตร และนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนได้ ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.80) พัฒนาท่านให้มีการศึกษา หาความรู้ ทำความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.79) พัฒนาให้มีการศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่อื่นๆ เช่น การศึกษาดูงานของชุมชนท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จ ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.76) และพัฒนาเยาวชน คนในชุมชนให้ได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่ององค์ความรู้ด้านการเกษตร วิถีชีวิต ภูมิปัญญาประเพณี วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.65) ตามลำดับ

ด้านความมีไมตรีจิต โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก จำนวน 3 ข้อ คือ มีความสนใจนักท่องเที่ยวแต่ละคนเป็นอย่างดีและเท่าเทียม ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = 0.87) สามารถปรับเปลี่ยนการบริการให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 0.68) และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง องค์กรหรือกลุ่มต่างๆในชุมชน สามารถให้บริการเฉพาะบุคคลแก่นักท่องเที่ยวได้ ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.82) ตามลำดับ และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 1 ข้อ คือ พัฒนาให้มีความเข้าใจความต้องการและสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.61)

ด้านความปลอดภัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก จำนวน 4 ข้อ คือ การจัดภูมิทัศน์รอบชุมชนให้มีความปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.78) พัฒนาให้เป็นถนนมีความปลอดภัยต่อการเดินทางต่อนักท่องเที่ยว มีไฟฟ้าสว่างเพียงพอ ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.88) การสร้างความเชื่อมั่นในความปลอดภัยด้านยานพาหนะผู้ให้บริการสาธารณะ ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 1.13) มีการจัดเตรียมยานพาหนะและอุปกรณ์ช่วยชีวิตเบื้องต้นที่เหมาะสม ($\bar{X} = 3.40$, S.D. = 0.66) ตามลำดับ

และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 2 ข้อ คือ การสนับสนุนการดำเนินการการฝึกอบรมทักษะการช่วยเหลือและการปฐมพยาบาลเบื้องต้น ($\bar{X} = 3.19$, S.D. = 0.63) และมีข้อกำหนดในการทำประกันอุบัติเหตุให้แก่นักท่องเที่ยวทุกคน ($\bar{X} = 3.17$, S.D. = 0.64) ตามลำดับ

ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.35) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก จำนวน 4 ข้อ คือ พัฒนาการจัดการสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น เทศกาล ประเพณี สินค้าเกษตร เป็นต้น ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.51) มีการจัดการการให้บริการอื่นๆ แก่นักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เช่น จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร แก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.85) พัฒนาการให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทยพวน เช่น ศูนย์บริการข้อมูลทางการเกษตรศูนย์การแสดงสินค้าท้องถิ่น เป็นต้น ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.95) พัฒนาการจัดการด้านกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความสะอาดของสถานที่ท่องเที่ยว ห้องสุขา ร้านอาหารของชุมชน ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.51) ตามลำดับ และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 1 ข้อ คือ พัฒนาการจัดการการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนนาหมื่นศรีแก่นักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.06$, S.D. = 0.76)

ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก จำนวน 2 ข้อ คือ ผู้นำชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคเอกชน ของท่านเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นด้วยความเต็มใจ ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.93) และผู้นำชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคเอกชน ของท่านมีวิธีการในการระดมความคิดเห็นจากคนในชุมชนเพื่อให้ได้ความคิดเห็นและข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.97) ตามลำดับ และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 2 ข้อ คือ ผู้นำชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคเอกชน ของท่านมักจะสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนให้เสนอแนวคิดใหม่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน ($\bar{X} = 3.13$, S.D. = 0.57) และผู้นำชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคเอกชน มีการอบรม การจัดการความรู้ด้านการท่องเที่ยวให้แก่ท่านอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 3.09$, S.D. = 0.73) ตามลำดับ

1.4 ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นและความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี มีรายละเอียดดังนี้

ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นและความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนนาหมื่นศรีในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนชุมชนนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง ได้แก่ ผู้นำและสมาชิกกลุ่ม ประชาชน ชุมชน เกษตรกรและประชาชนในพื้นที่ จำนวน 25 คน สามารถสรุปประเด็น ได้ดังนี้

1. ประเด็นที่ 1 ทรัพยากรการท่องเที่ยว หรือ สิ่งดึงดูดใจ
ทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ชุมชนมีความเป็นเอกลักษณ์ ความโดดเด่นทางภูมิปัญญา
ท้องถิ่นโดยเฉพาะวิถีการทำนาที่นักท่องเที่ยวสามารถทำกิจกรรมร่วมกันกับชาวบ้าน การทอผ้าหมิ่น
ศรี การอนุรักษ์กลุ่มผลิตลูกกลม และในชุมชนมีการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรขึ้นเพื่อ
เป็นแหล่งสร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนและยังเป็นแหล่งดึงดูดใจที่ทำให้ผู้ที่สนใจและ
นักท่องเที่ยวเข้ามาศึกษาเรียนรู้ มีการสาธิตและจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรหลากหลายรูปแบบ
ได้แก่ การนำลูกหมิ่นมาทำเป็นสินค้าแปรรูป ฐานการเรียนรู้การเกษตร กลุ่มแม่บ้านเครื่องแกงตำมือ
เป็นต้น นอกจากนี้ชุมชนยังมีทรัพยากรทางด้านธรรมชาติ มีท้องทุ่งนาที่เขียวขจี บรรยากาศเงียบสงบ
เหมาะแก่การพักผ่อน มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญ คือ ถ้ำเขาช้างหาย แต่เนื่องจากชุมชน
ยังไม่ได้รวมกลุ่มบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรมจึงไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากนัก

2. ประเด็นที่ 2 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

การเดินทางมายังชุมชนมีป้ายบอกทางตลอดเส้นทาง
เข้าถึงง่ายเนื่องจากอยู่ห่างจากตัวเมืองเพียง 10 ก.ม. ถนนในชุมชนมีความสะดวกและปลอดภัย แต่
ชุมชนยังข้อจำกัดเรื่องรถรับส่งจากที่พักถึงแหล่งท่องเที่ยวไม่เพียงพอหากนักท่องเที่ยวมาเป็นหมู่คณะ
และยังไม่มีมีรถขนส่งสาธารณะจากตัวเมืองมายังชุมชน ด้านการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ของชุมชนมี
ช่องทางหลายวิธี เช่น สื่ออินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบลนาหมื่นศรี เว็บไซต์ของ
วิสาหกิจชุมชน รวมไปถึงสื่อวิทยุ และแผ่นพับต่างๆ และเสนอให้มีป้ายสื่อความหมายสถานที่
ท่องเที่ยวต่างๆ อย่างชัดเจน

3. ประเด็นที่ 3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่ง
ท่องเที่ยว

ชุมชนมีสิ่งอำนวยความสะดวกร้านอาหาร ร้านค้าชุมชน
และลานจอดรถ ไว้คอยให้บริการเพียงพอ มีร้านขายสินค้าระลึกมีความหลากหลาย จุดบริการ
อินเทอร์เน็ตชุมชน ร้านสะดวกซื้อ สถานพยาบาล ทั้งนี้ สิ่งที่ต้องพัฒนาคือห้องน้ำสาธารณะที่บริการ
นักท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอในวันหยุดเทศกาล และยังขาดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวการเกษตร
เป็นศูนย์เรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวของชุมชน

4. ประเด็นที่ 4 ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในแหล่ง
ท่องเที่ยวชุมชน

ชุมชนนาหมื่นศรีมีความพร้อมด้านกิจกรรมทางการ
ท่องเที่ยว ได้แก่ มีความพร้อมกิจกรรมดำนาปลูกข้าวในบริเวณนาหมิ่นศรี และรวมถึงงานกิจกรรม
ลูกกลมที่เป็นงานเทศกาลของชุมชนที่มีประจำทุกปีที่ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวยังชุมชน

นาหมื่นศรีการเลือกซื้อสินค้าหัตถกรรม พร้อมทั้งศึกษาวิธีการทอผ้านาหมื่น ชมทัศนียภาพและพักผ่อน เช่น ทุ่งนาหมื่นศรี สวนเกษตรกร เสนอให้ทางชุมชนมีการแสดงหรือสาธิต กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทดลองทำการเกษตรที่หลากหลายและต่อเนื่องสอดคล้องกับฤดูกาลหรือเทศกาลของชุมชน

5. ประเด็นที่ 5 ด้านที่พิกในการรองรับนักท่องเที่ยว

ชุมชนนาหมื่นศรีมีที่พักในการรองรับนักท่องเที่ยวในลักษณะของที่พักรวมกัน จำนวนทั้งสิ้น 4 หลัง และยังมีเต็นท์ไว้บริการซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 100 คน ที่พักมีความเหมาะสมบรรยากาศดี เป็นแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตร่วมกับชาวบ้าน และมีความปลอดภัย เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่คอยดูแลอำนวยความสะดวกและมีปราชญ์ชาวบ้านคอยให้ความรู้ในแหล่งเรียนรู้ต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว ปัจจุบันทางชุมชนเองมีแผนการที่จะจัดตั้งที่พักชุมชนในลักษณะของโฮมสเตย์ขึ้นให้มีจำนวนที่พักที่เพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นหมู่คณะ เพราะถือเป็นช่องทางในการสร้างรายได้เสริมให้กับคนในชุมชนอีกทางหนึ่ง

6. ประเด็นที่ 6 การบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ชุมชนนาหมื่นศรีกำลังริเริ่มจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่ยังไม่ได้รวมกลุ่มในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว จึงยังไม่ได้มีการวางแผนดำเนินการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนมีลักษณะต่างฝ่ายต่างบริหารจัดการเอง กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นรูปแบบให้นักท่องเที่ยวเข้าเที่ยวชมทุ่งนา สวนเกษตร ซื่อผลิตภัณฑ์ โดยมีผู้นำท้องถิ่นเป็นวิทยากรมีการท่องเที่ยววัดควนสวรรค์ ถ้าเขาช่างหาย และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลนาหมื่นศรีมีการบริการรถรับส่งนักท่องเที่ยว ชุมชนเพิ่งเริ่มสร้างอาคารตลาดสินค้าท้องถิ่นเพื่อเป็นแหล่งรวมสินค้าในชุมชนและรองรับนักท่องเที่ยว มีการจัดทำป้ายสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว การปรับปรุงทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสวยงามและเหมาะสมกับพื้นที่ การจัดงานเทศกาลลูกกลมเป็นประจำทุกปี และการส่งเสริมประสบการณ์ความรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน

7. ประเด็นที่ 7 กิจกรรมการการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และบริการท่องเที่ยวต่างๆ

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนที่สำคัญ ๆ ได้แก่ “วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกร” เช่น กลุ่มเครื่องแกงตำมือ และกลุ่มแปรรูปลูกหยี ซึ่งมีเพียงแห่งเดียวในจังหวัดตรัง มีการสาธิตกระบวนการตั้งแต่การหาวัตถุดิบ และขั้นตอนการทำงานได้เป็นผลิตภัณฑ์ “กลุ่มทอผ้าหมื่นศรี” มีการอนุรักษ์สืบทอดลวดลายผ้ามาตั้งแต่โบราณกว่า 400 ปี มีการจัดแสดง พิธีกรรมผ้าซึ่งแสดงความเป็นมาของผ้าหมื่นศรี การบริหารจัดการสินค้า และการประชาสัมพันธ์สินค้าของวิสาหกิจชุมชนปัจจุบันยังได้ส่งเสริมอาชีพการเกษตรการปลูกมัลเบอร์รี่

ให้แก่เกษตรกรและได้นำผลผลิตมาแปรรูปผลิตภัณฑ์ อาทิ มัลเบอร์รี่พร้อมดื่ม แยมมัลเบอร์รี่ ข้าวเกรียบมัลเบอร์รี่ สบู่มัลเบอร์รี่ “พรุลาเพ็ง” มีลักษณะเป็นสวนสาธารณะมีสระน้ำขนาดใหญ่ บริเวณโดยรอบจะมีสวนเกษตรผสมผสานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และยังเป็นสถานที่ในการจัดกิจกรรมลอยกระทงประจำปีของชุมชน ในชุมชนนาหมื่นศรี ยังมีวัดเก่าแก่ประจำตำบล คือ “วัดควนสวรรค์” ซึ่งถือเป็นศูนย์รวมใจของคนในชุมชนในชุมชน และยังเป็นสถานที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมอีกด้วย “บ้านโบราณ” ถือเป็นอีกหนึ่งจุดท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาเยี่ยมชมและเรียนรู้วิธีการทำลูกกลม ซึ่งถือเป็นการละเล่นพื้นบ้านที่มีการสืบทอดมายาวนาน จนเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในตำบลนาหมื่นศรี โดยมีลักษณะการทำงานเช่นเดียวกันกับหุ่นไล่กา คือใช้ไล่นกกาที่จะมากินข้าวในนาที่ชาวบ้านได้ปลูกไว้ มีของใช้พื้นบ้านโบราณต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ นอกจากชุมชนนาหมื่นศรีจะมีแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่หลากหลายแล้ว “อาหารพื้นถิ่น” อาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนนาหมื่นศรี ได้แก่ แกงขมิ้น, ยำยอดมะม่วงหิมพานต์, เคย หรือ กะปิจากปลาน้ำจืด ซึ่งวัตถุดิบในการทำอาหารสามารถหาได้จากในท้องถิ่น โดยนักท่องเที่ยวสามารถหาซื้อวัตถุดิบพื้นบ้าน เช่น ขนมหินพื้นบ้าน อาหารพื้นบ้าน ผัก ปลา กะปิ ฯลฯ ได้ที่ “ตลาดนัดสี่เตื่อย” ซึ่งเป็นอีกหนึ่งตลาดนัดขึ้นชื่อของชุมชนที่นักท่องเที่ยวจะได้เห็นวิถีชีวิตของชาวบ้านในการจับจ่ายซื้อของและขายของ โดยตลาดนัดแห่งนี้จะเปิดทุกวันจันทร์ – ศุกร์

8. ประเด็นที่ 8 สถานการณ์การท่องเที่ยวในชุมชน

8.1 ด้านวัน เวลาที่เปิดบริการ และด้านจำนวน

นักท่องเที่ยว

ชุมชนนาหมื่นศรี เปิดให้บริการทุกวัน โดยมีนักท่องเที่ยวหลากหลายกลุ่มเดินทางมาเยือนสลับกันไป การท่องเที่ยวภายในชุมชนเริ่มเป็นที่รู้จักและอยู่ในช่วงเริ่มดำเนินการซึ่งนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังชุมชนส่วนใหญ่สามารถแบ่งได้ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไป ที่แวะเวียนมาเพียงรับประทานอาหาร ถ่ายรูปและเช็คอิน ซึ่งส่วนใหญ่มักจะรู้จักชุมชนนาหมื่นศรีจากสื่อสังคมออนไลน์ 2) กลุ่มซื้อผลิตภัณฑ์ และ 3) กลุ่มศึกษาดูงาน ทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน

8.2 ความปลอดภัยในการท่องเที่ยว

ภายในชุมชนได้มีการจัดตั้งตำรวจชุมชนขึ้น โดยคนในชุมชนจะร่วมมือกันส่งเสริม สนับสนุน และร่วมกันแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความไม่เป็นระเบียบของชุมชน โดยเป็นการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน อีกทั้งยังมีรถกู้ภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลนาหมื่นศรีคอยให้บริการในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว

9. ประเด็นที่ 9 ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยว

เชิงเกษตรโดยชุมชน

9.1 ผลกระทบด้านบวกต่อชุมชนจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านความเป็นอยู่ของประชาชน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม

สำหรับผลกระทบด้านบวกจากการท่องเที่ยวที่มีชุมชน คือ จะทำให้ชุมชนสามารถมีรายได้เสริมมากยิ่งขึ้น และก่อให้เกิดการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น โดยในปัจจุบันรายได้ที่ได้จากอาชีพหลัก (การเกษตรกรรม) นับว่ามีจำนวนไม่เพียงพอต่อค่าครองชีพที่เพิ่มมากยิ่งขึ้น เป็นการส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มร่วมกันดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวสามารถสร้างกิจกรรมเสริมหรืออาชีพเสริมจากการท่องเที่ยวได้ ก็จะเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรเรื่อยมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังส่งผลให้คนในชุมชนเองร่วมมือกันในการพัฒนา อนุรักษ์ และรักษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ดั้งเดิมเอาไว้ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยือนได้ พร้อมกับกับรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนให้มีความสะอาดและสวยงาม พร้อมรองรับนักท่องเที่ยวอยู่เสมอ

9.2 ผลกระทบด้านลบต่อชุมชนจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านความเป็นอยู่ของประชาชน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม

ชุมชนมีความคิดเห็นว่าผลกระทบที่เห็นได้ชัดเจนจากการที่ชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เริ่มมีชื่อเสียงและสำคัญของจังหวัดตรัง นั่นคือ มีนักลงทุนจากภายนอกเข้ามากว้านซื้อที่ดินเป็นจำนวนมากเพื่อสร้างร้านอาหาร และที่พัก ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อการเพาะปลูก การทำเกษตรกรรม หรือการรุกกล้าที่ดิน จนเกิดความขัดแย้งกับคนในชุมชนเดิมได้ โดยขณะนี้ได้มีการรวมตัวกันของชุมชนในการออกนโยบายหรือข้อบังคับของชุมชนเกี่ยวกับการซื้อ-ขายที่ดินด้วย

10. ประเด็นที่ 10 ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งองค์กรที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานเข้ามาส่งเสริมด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม แต่หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนต่าง ๆ ถือว่าเป็นอีกหนึ่งช่องทางในการช่วยประชาสัมพันธ์ชุมชนให้เป็นที่รู้จัก เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานตรัง สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตรัง ตลอดจนองค์กรส่วนท้องถิ่น ที่ได้ทำการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เช่น การจัดเทศกาลงานลูกกลม ซึ่งถือเป็นเทศกาลสำคัญประจำปีของชุมชน การจัดเทศกาลงานวิ่งต่าง ๆ เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้น ปัจจุบันชุมชนนาหมื่นศรียัง

ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาผ้าทอจากกลุ่มเซ็นทรัล และมูลนิธิเตียง จิราธิวัฒน์ และร่วมฟื้นฟู อนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอผ้าลายโบราณและเพิ่มศักยภาพให้เกษตรกรบ้านนาหมื่นศรี สำนักงานพัฒนาชุมชน และสำนักงานเกษตร จังหวัดตรัง มีบทบาทในการเป็นผู้สนับสนุนจัดอบรมพัฒนาอาชีพของสมาชิกวิสาหกิจในชุมชน

11. ประเด็นที่ 11 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน

ชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนเพราะต้องการเห็นการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม โดยเห็นว่าคนในชุมชนมีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ จึงอยากเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน และตระหนักถึงประโยชน์ของการจัดการท่องเที่ยวที่จะทำให้คนในชุมชนมีความภาคภูมิใจและรักในท้องถิ่น สมาชิกในชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการเชิญชวนในชุมชนให้ร่วมกันดูแลต้อนรับนักท่องเที่ยว อำนวยความสะดวกในการเดินทาง จัดเตรียมอาหารและสถานที่พัก และเป็นวิทยากรบรรยายข้อมูลนำชมและสาธิตกิจกรรมต่างๆ และประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว

12. ประเด็นที่ 12 ข้อเสนอแนวคิดในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนและประเด็นที่ 13 – 15 การเข้าร่วมในการเสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะและวางแผนพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน

ชุมชนมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนโดยการรวมกลุ่มบริหารจัดการการท่องเที่ยว จากการริเริ่มของผู้นำชุมชนและผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในรูปแบบของคณะกรรมการกลุ่มการท่องเที่ยว และภาคประชาชนถือเป็นหัวใจสำคัญในการจะทำให้การท่องเที่ยวในรูปแบบดังกล่าวประสบความสำเร็จ ดังนั้น จึงควรเริ่มให้ความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนปลูกฝังแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้กับคนในพื้นที่ ให้มีความเข้าใจและมีความ “ต้องการ” ที่จะทำก่อน เพราะหากชุมชนไม่มีความสนใจ หรือไม่เห็นประโยชน์ของการท่องเที่ยว ก็จะไม่ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีประสิทธิภาพ โดยการประสานงานกับหน่วยงานภาควิชาการ ได้แก่ มหาวิทยาลัยต่างๆ ในการจัดทำหลักสูตรการอบรมเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้ชุมชนสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของตนเองต่อไปได้ในอนาคตอีกทั้งจำเป็นต้องให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเต็มความสามารถ ซึ่งชุมชนนาหมื่นศรีนั้นมีความพร้อมและมีความเป็นอัตลักษณ์ทางการเกษตรอย่างชัดเจน

โดยสมาชิกในชุมชนมีความสะดวกในการเข้าร่วมประชุมกลุ่มเพื่อเสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะและวางแผนพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนทั้งในวันจันทร์-ศุกร์ และวันหยุด หากแต่ต้องมีการนัดหมายล่วงหน้า

สรุปประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์ประชาชน เกษตรกร
 เจ้าของสวนเกษตร และผู้นำชุมชนนาหมื่นศรี พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ชุมชนมี
 ทรัพยากรการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นด้านการเกษตรที่หลากหลาย การเดินทางมีความสะดวกสบายมี
 ที่พักชุมชนไว้ให้บริการนักท่องเที่ยว ในด้านการบริหารจัดการชุมชนกำลังริเริ่มจัดการการท่องเที่ยว
 โดยชุมชนแต่ยังไม่ได้รวมกลุ่มผู้รับผิดชอบและวางแผนดำเนินการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้
 ชุมชนเห็นว่าการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนในชุมชน ควรเป็นการรวมกลุ่ม
 บริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยการริเริ่มของผู้นำชุมชนและผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และให้สมาชิกใน
 ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวที่ โดยพัฒนาเป็นเป็นฐานการเรียนรู้ จุดสาธิตการผลิต
 และทดลองทำการเกษตร เพื่อสร้างประสบการณ์เรียนรู้แก่นักท่องเที่ยว ทั้งนี้ ชุมชนมีความความ
 ต้องการมีส่วนร่วม และอยากเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนในการ
 ดูแลต้อนรับนักท่องเที่ยว มีความตระหนักถึงประโยชน์ของการจัดการท่องเที่ยวที่จะทำให้คนในชุมชน
 มีโอกาสสร้างรายได้มากขึ้น และเสนอให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาสนับสนุนการ
 พัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างต่อเนื่อง



ภาพที่ 3 การสัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชนนาหมื่นศรี

4.2 วัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 2 เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการ จัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

4.2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติการ มีขั้นตอนดังนี้

เมื่อเสร็จสิ้นขั้นตอนวินิจฉัย ทำให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลบริบทการจัดการการท่องเที่ยว
 เชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนา

หมื่นศรี เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับจากขั้นตอนการวินิจฉัยมาพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนร่วมกันต่อไป มีรายละเอียดดังนี้

1) ผลการเปิดเวทีชาวบ้านเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ และขั้นตอนการเข้ามาศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี และรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชน ณ ศาลา เอกประสงค์ชุมชนนาหมื่นศรี โดยมีผู้เข้าร่วมจำนวน 45 คน ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเปิดเวทีชาวบ้าน ด้วยตนเองและมีผู้ร่วมวิจัย จำนวน 2 ท่าน ซึ่งเป็นอาจารย์ด้านการท่องเที่ยว นำเสนอภาพรวมข้อมูล เกี่ยวกับบริบทการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี และปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยว จากการรวบรวมข้อมูลขั้นที่ 1 การวินิจฉัย รวมทั้งเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ในพื้นที่ โดยประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่มีความต้องการให้จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่าง ยั่งยืน แต่ด้วยสถานที่บางแห่งยังไม่พร้อมให้บริการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการ และชุมชน ยังไม่มีประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยว ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ยังมีไม่มาก โดยเสนอแนวทางให้ ผู้นำชุมชน ประชาชนในชุมชนร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยวตามบริบทพื้นที่ สร้างโอกาสในการ ฝึกอบรมพัฒนาความรู้ด้านการท่องเที่ยว โดยหาผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งและริเริ่มกิจกรรมร่วมกัน ผลการ จัดเวทีชาวบ้าน ทำให้ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจากแกนนำและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 5 หมู่บ้าน ประชาชน เกษตรกร ผู้ประกอบการ ผู้นำชุมชนหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ผู้ที่สนใจ เข้าร่วมในงานวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่น ศรีต่อไป

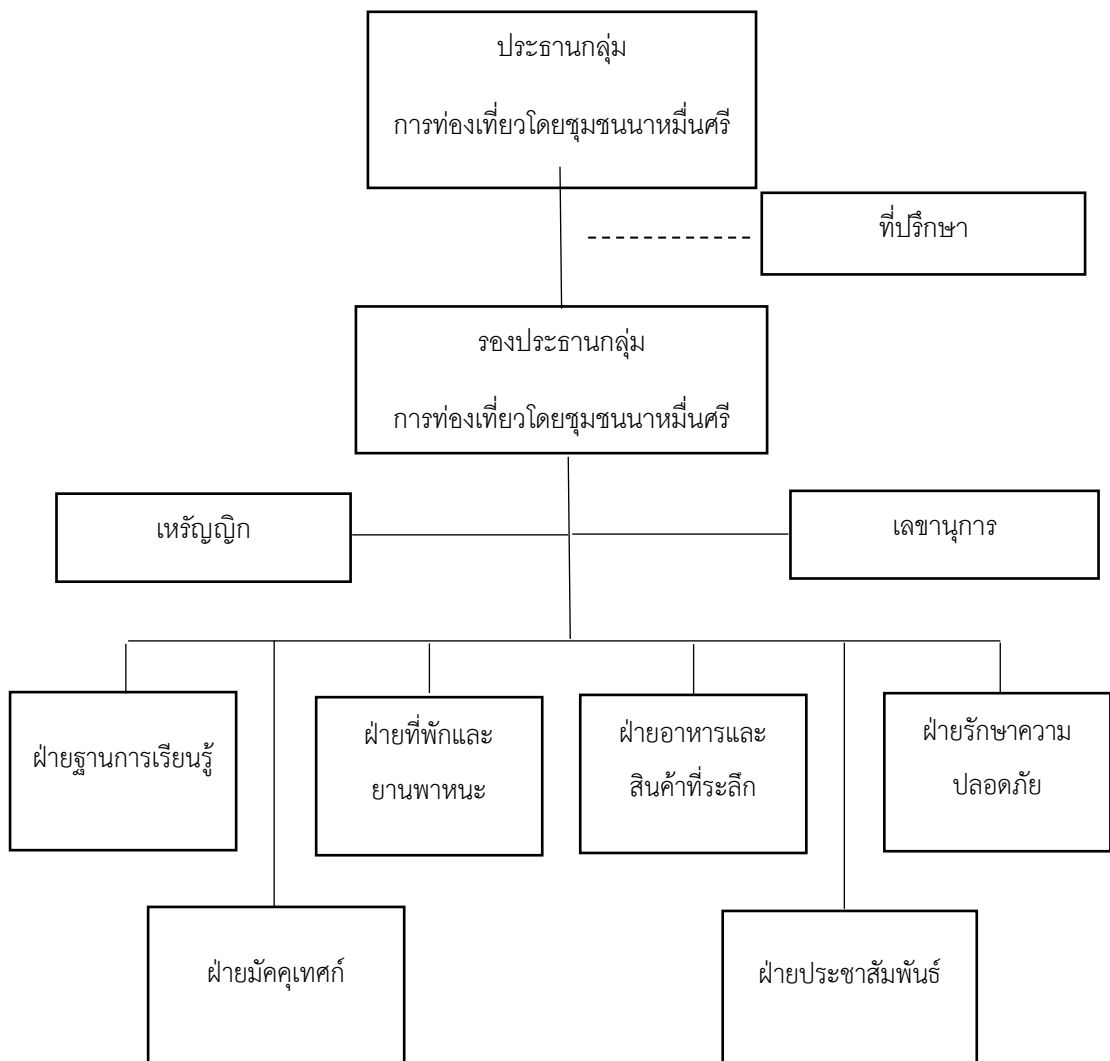
2) ผลการประชุมการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนนาหมื่นศรี โดยมี วัตถุประสงค์ศึกษาแนวทางการจัดหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อการพัฒนาศักยภาพแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี การจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์แลกเปลี่ยน ประสบการณ์การเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน และเสริมสร้างประสบการณ์ตรงแก่ชุมชน โดยการนำผู้เข้าร่วมไปลงพื้นที่ปฏิบัติการทั้ง 5 หมู่บ้าน ได้แก่ 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาอาชีพ บ้านไสใหญ่ 2) วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรไสยางสามัคคี บ้านวังถ้ำ 3) วิสาหกิจชุมชนแม่บ้าน เกษตรไสเดือย บ้านไสเดือย 4) ศูนย์กลางจำหน่ายสินค้าพื้นบ้านและสินค้าชุมชน บ้านหัวเขา 5) ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนาหมื่นศรี บ้านควนสวรรค์ นอกจากนี้ในกระบวนการประชุมการสร้าง เครือข่ายนั้นผู้วิจัยมีการนำเสนอองค์ความรู้เรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ ที่ประสบความสำเร็จจากการท่องเที่ยวและการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

อย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรีแก่ชุมชน จากนั้นเป็นการประชุมระดมความคิดเห็นแลกเปลี่ยนทัศนะ และประสบการณ์ช่วยกันหา ข้อดี--ข้อจำกัดและผลกระทบจากการท่องเที่ยว การนำแนวคิดที่ได้มา ประยุกต์ใช้ในท้องถิ่นของตนเอง โดยพบว่า

จุดเด่น ชุมชนนาหมื่นศรีมีการรวมกลุ่มของวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรที่เข้มแข็ง มีทรัพยากรที่สามารถนำมาจัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของชุมชน เช่น 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาอาชีพ บ้านไสใหญ่ มีกลุ่มเครื่องแกงของหมู่บ้านที่เป็นแหล่งเรียนรู้และดึงดูดใจทำให้มีผู้สนใจและนักท่องเที่ยวเข้ามาศึกษาเรียนรู้ 2) วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรไสยสามัคคี บ้านวังถ้ำ มีการแปรรูปผลผลิตการเกษตร เช่น ลูกหยีฉาบน้ำตาล 3) วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรไสเดียว บ้านไสเดียว มีการทำเกษตรอินทรีย์แบบผสมผสาน และผลิตเครื่องแกงคั่วกลิ้ง 4) ศูนย์กลางจำหน่ายสินค้าพื้นบ้านและสินค้าชุมชน บ้านหัวเขา ผลผลิตทางการเกษตร ร้านอาหารพื้นบ้าน และ 5) ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนาหมื่นศรี บ้านควนสวรรค์ มีวิถีการทำนาและลูกกลม กลุ่มทอผ้านาหมื่นศรี เป็นต้น

ข้อจำกัด ปัจจุบันชุมชนนาหมื่นศรียังไม่มีมีการรวมกลุ่มเพื่อการจัดการท่องเที่ยวที่เป็นรูปธรรม มีลักษณะต่างฝ่ายต่างบริหารจัดการเอง ทำให้การท่องเที่ยวยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก ประกอบกับชาวบ้านในพื้นที่ยังขาดทักษะในด้านการจัดการท่องเที่ยว

จากนั้นผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้แสดงความรู้สึกที่ได้รับจากการเข้าร่วมประชุม ซึ่งพบว่า ผู้เข้าร่วมประชุมได้รับความรู้และประสบการณ์เห็นประโยชน์ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และได้รับแรงบันดาลใจในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน และการประชุมการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวครั้งนี้ก่อให้เกิดความร่วมมือของเครือข่ายในชุมชนโดยเฉพาะสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 5 แห่ง เพื่อเข้ามาร่วมบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรก่อให้เกิดการวางแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้เชิงเกษตรชุมชนนาหมื่นศรี และการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี ออกเป็น 5 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายฐานการเรียนรู้ ฝ่ายมัคคุเทศก์ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายอาหารและสินค้าที่ระลึก และฝ่ายที่พักและยานพาหนะ โดยมีรายละเอียดโครงสร้างดังนี้



ภาพที่ 4 แสดงโครงสร้างคณะทำงานกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนนาหมื่นศรี

โครงสร้างของกรรมการ

- ประธาน :** คุณอารอบ เรืองสังข์
- รองประธาน :** ผู้ใหญ่สมศักดิ์ ศรีท่องเที่ยว
- เลขานุการ :** คุณปราณี ศรีแก้ว
- ที่ปรึกษา :** นายกวิโรจน์ เขียวดำ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลนาหมื่นศรี
กำนันเจริญ ศรีนารายณ์ กำนันตำบลนาหมื่นศรี
- เหรียญกิตติมศักดิ์ :** ผู้ใหญ่อนงค์ ภิรมย์ทอง , คุณจินดา ทหารไทย

โดยมีการแบ่งโครงสร้างการบริหารงานออกเป็น 5 ฝ่าย ดังนี้

1. ฝ่ายฐานการเรียนรู้

คุณทวี แก้วสรवल

คุณประเสริฐ คงหมุ่น

2. ฝ่ายมัคคุเทศก์

คุณพิมพ์ชนก สืบเพ็ง

คุณพิมพ์ชนก ปราบโรค

3. ฝ่ายประชาสัมพันธ์

คุณอรุณ แซ่ตัน

คุณจินดา ทหารไทย

4. ฝ่ายอาหารและสินค้าที่ระลึก

คุณสุภาณี เขยชื่นจิตร

คุณจารี คงฉาง

5. ฝ่ายที่พักและยานพาหนะ

ผู้ใหญ่สมศักดิ์ ศรีทองเที่ยว

คุณอารอบ เรืองสังข์

คุณทวี แก้วสรवल

6. ฝ่ายรักษาความปลอดภัย

คุณอำนาจ ฤทธิ์มา

****เบอร์โทรติดต่อ**

1. 081-476-4318 คุณอารอบ เรืองสังข์
2. 095-094-0573 คุณทวี แก้วสรवल
3. 086-273-6901 คุณจินดา ทหารไทย
4. 089-473-1522 คุณจารี คงฉาง
5. 095-257-9853 ผู้ใหญ่ศักดิ์ ศรีทองเที่ยว
6. 083-425-6539 คุณพิมพ์ชนก สืบเพ็ง
7. 091-162-1928 คุณสุภาณี เขยชื่นจิตร (พี่สาวนุ้ย)
8. 099-306-6989 , 080-527-6859 คุณพรทิพย์ เสี่ยงเลิศ

3) ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการการ
 ท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี ตามแนวคิดศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
 อย่างยั่งยืนโดยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์ต้นไม้แห่งปัญหา (Problem Tree Technique) ซึ่งให้
 สมาชิกเครือข่ายภายในกลุ่มที่ได้จัดตั้งขึ้นร่วมกันสืบสวนหาสาเหตุและผลที่เกิดขึ้นจากปัญหาที่พบใน
 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี โดยกำหนดให้รากแก้ว คือ ปัญหา
 รากฝอย คือ สาเหตุของปัญหา ลำต้น คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง/บุคคลที่จะมาช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น
 ใบ คือ กิจกรรม/โครงการ ผล คือ ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการแก้ไขปัญหา ผลการวิเคราะห์ถึง
 ปัญหา ทำให้ชุมชนมองเห็นความสำคัญของปัญหาและสาเหตุที่เกิดขึ้น โดยพบว่า

ประเด็นที่ 1 ปัญหาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน คือ
 ชุมชนมีอุปสรรคในการเริ่มต้นจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเนื่องจากบุคลากรยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจ
 ด้านการท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ และความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเป็นประเด็นปัญหาที่แต่ละ
 กลุ่มเล็งเห็นว่าเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการแก้ไข และพัฒนาให้คนในชุมชนเห็นถึงความสำคัญของการ
 ท่องเที่ยวและสร้างความเชื่อมั่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

ประเด็นที่ 2 สาเหตุของปัญหา คือ ชุมชนยังไม่ตื่นตัวเรื่องการท่องเที่ยว
 ขาดความรู้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่น
 และคนในวัยทำงานส่วนใหญ่ไปประกอบอาชีพในตัวเมือง ซึ่งเหลือเพียงผู้สูงอายุและเยาวชนรุ่น
 ลูกหลาน

ประเด็นที่ 3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง/บุคคลที่จะมาช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ
 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานเกษตร หน่วยงานระดับองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน
 และประชาชนในชุมชนนาหมื่นศรี โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาในท้องที่ในการการอบรมให้ความรู้
 ด้านการท่องเที่ยว รวมถึงบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนที่สามารถจะช่วยในการ
 พัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรีได้

ประเด็นที่ 4 กิจกรรม/โครงการที่จะสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น คือ การ
 ร่วมมือกันในการจัดการท่องเที่ยวกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน โดยมีการประชุมและวางแผน
 งานร่วมกันเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนให้แก่คนใน
 ชุมชน การจัดตั้งคณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยวให้เป็นรูปธรรม รวมถึงการหาอาสาสมัครและ
 การระดมทุนร่วมกันในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนภายในชุมชน การสืบค้นของดีใน
 ชุมชนให้จัดเป็นหมวดหมู่เพื่อจัดทำเป็นแหล่งข้อมูลด้านการท่องเที่ยว

ประเด็นที่ 5 ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรม คือ ชุมชนมีความรู้ เกิดความตื่นตัวในการจัดการท่องเที่ยว คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี สร้างความสามัคคีในชุมชน สร้างรายได้เข้าชุมชน และสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมในชุมชนนาหมื่นศรี ซึ่งจากเดิม มาเพียงชมบรรยากาศและถ่ายภาพเพียงอย่างเดียว แต่ในอนาคตมีนักท่องเที่ยวมาศึกษาเรียนรู้ กิจกรรมการเกษตรเพิ่มมากขึ้น



ภาพที่ 5 การประชุมเชิงปฏิบัติการ

ในขั้นตอนต่อมาชุมชนได้ร่วมกันดำเนินการออกแบบพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี ตามกระบวนการ 4Ds เป็นขั้นตอนในการวางแผนแบบมีส่วนร่วมด้วยความชื่นชมและการนำสู่การปฏิบัติการ (Appreciative Participatory Planning and Action: APPA) มีองค์ประกอบในเรื่อง การค้นพบ (Discovery) ความฝัน (Dream) การออกแบบ (Design) และการส่งมอบ (Delivery) ในการวางแผนแบบมีส่วนร่วมและการจัดทำแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ผลการทำกิจกรรม มีรายละเอียด ดังนี้

สิ่งที่ชุมชนอยากให้นักท่องเที่ยวได้มาเที่ยวชม (Discovery: D1) ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการเกษตร วัดควนสวรรค์ สินค้าพื้นบ้านและสินค้าชุมชน ตลาดนัดไผ่เดี่ยว พูลำเพ็ง ถ้าเขาช่างหาย การสาธิตการทำลูกกลม พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน การเลี้ยงหม่อนไหม การทอด้านาหมื่นศรี การเลี้ยงผึ้งโพรง การแปรรูปลูกหยี อาหารพื้นถิ่น ร้านค้าชุมชน คาเฟ่ริมทุ่ง การแสดงรำ รองเง็ง และมโนราห์ ซึ่งเป็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนที่แสดงให้เห็นความเป็นเอกลักษณ์ที่มีคุณค่าแก่การเรียนรู้

การท่องเที่ยวที่ชุมชนและนักท่องเที่ยวต้องการ (Dream: D2) คือ พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่คงวิถีชีวิตดั้งเดิม ที่เกิดจากความร่วมมือของกลุ่มของชาวบ้านที่สามารถ

เข้ามาบริหารจัดการด้วยตนเอง มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนความรู้ และงบประมาณ นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และประสบการณ์เกิดความประทับใจ โดยเฉพาะกลุ่มที่เข้ามาดูงานและพักค้างคืนกับชุมชน ทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว และมีสินค้าที่มีคุณภาพดึงดูดนักท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวของชุมชน (Design: D3) คือ รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการท่องเที่ยวที่ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและสร้างสรรค์ โปรแกรมการท่องเที่ยวมีกิจกรรมที่หลากหลาย โดยมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกที่เข้ามาดำเนินการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ และการกระจายรายได้ทั่วถึงเป็นธรรม

การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนนาหมื่นศรี (Discovery: D4) เพื่อใช้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการประกอบการส่งมอบโครงการเพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการของกลุ่มสมาชิกการท่องเที่ยวเชิงเกษตรร่วมกันแสดงความคิดเห็นและอภิปรายมาสรุปร่วมกันเพื่อให้เกิดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี

จากขั้นตอนการวิจัยที่ 2 การปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี ผู้วิจัยให้ข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 การวินิจฉัยผนวกกับขั้นตอนการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อใช้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งประกอบการส่งมอบโครงการเพื่อรองรับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน (Destiny) ผลที่เกิดขึ้นนำไปสู่การจัดทำแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยว มีโครงการเกิดขึ้น คือ การอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ประกอบด้วย การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทักษะมัคคุเทศก์หรือวิทยากรนำชม และการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน เพื่อเตรียมความพร้อมของกลุ่มสมาชิกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการต้อนรับนักท่องเที่ยว หนึ่งในขั้นตอนสรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ คณะวิจัยได้รูปแบบจากการสังเคราะห์ข้อมูลการวิจัย จากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดการยกร่างรูปแบบที่ใช้ชื่อว่า “NA-MUENSI Model” เป็นรูปแบบการจัดการพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ที่ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวด้วยตนเองนำไปสู่การร่วมกันจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี แบบค้างคืน จำนวน 2 วัน 1 คืน และให้ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการกำหนดบทบาทหน้าที่และรูปแบบการบริการจัดการด้วยชุมชนเอง โดยคำนึงถึงขีดความสามารถและศักยภาพของชุมชน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

โปรแกรมนำเที่ยวการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนชุมชนนาหมื่นศรี แบบ 2 วัน 1 คืน
(โปรแกรมนี้ได้มาจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ จากการจัดอันดับครั้งที่ 2 การปฏิบัติการ Action)

*วันที่ 1

- 09:00 น. ต้อนรับคณะ ณ วัดควนสวรรค์ นมัสการพ่อท่านขุนจำ เจ้าอาวาสรูปเดิมที่ศักดิ์สิทธิ์ พร้อมนั่งรถรางสู่ “พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน” มีการจัดแสดงเครื่องใช้โบราณของชุมชน
- 09:40 น. เดินทางสู่ “พูลำเพ็ง” มีลักษณะเป็นสวนสาธารณะมีสระน้ำขนาดใหญ่บริเวณโดยรอบจะมีสวนเกษตรผสมผสาน นำชมศูนย์การเรียนรู้สวนเศรษฐกิจพอเพียง มีการสาธิตวิธีการทำเกษตรอินทรีย์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้
- 11:00 กราบไหว้ตาหมื่น ยายศรี ซึ่งเป็นรูปปั้นบรรพชนศักดิ์สิทธิ์ของชุมชน "ณ กลุ่มลูกกลม" จากนั้นกิจกรรมสาธิตการทำลูกกลม หรือกั้งหันลม มีลักษณะเป็นกั้งหันเมื่อมีลมพัด จะทำให้เกิดเสียงใช้สำหรับไล่กา ซึ่งเป็นการละเล่นพื้นบ้านที่สืบทอดมายาวนานจนกลายเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 12:00 รับประทานอาหารเที่ยง ณ กลุ่มลูกกลม (อาหารพื้นถิ่น)
- 13:00 นำชมการสาธิตสาวเส้นใยไหม “ณ กลุ่มหม่อนไหม” และกิจกรรมเลี้ยงหม่อนไหม และเก็บผลสดมัลเบอร์รี่ของเกษตรกรกลุ่มแรกและใหญ่ที่สุดของจังหวัดตรัง
- 14:30 มุ่งหน้าสู่ “ถ้าเขาช่างหาย” เป็นภูเขาโดดเดี่ยวกลางที่ราบลุ่มภายในมีโถงถ้ำเล็กใหญ่ เชื่อมต่อกันถึง 6 ห้อง ซึ่งถ้ามีหินงอกหินย้อยลดหลั่นเป็นเชิงชันอย่างสวยงาม จากนั้นแวะถ่ายรูปลานวัวชน
- 17:00 รับประทานอาหารเย็น พร้อมการแสดงรำรองเง็ง ชมมโนราห์เอกลักษณ์หนึ่งเดียวของจังหวัดตรัง กิจกรรมหลามข้าวเหนียวรอบกองไฟ ณ กลุ่มหม่อนไหม
- 20:00 พักผ่อนตามอริยาศัย

*วันที่ 2

- 08:00 ปั่นจักรยานยามเช้ารอบชุมชน และรับประทานอาหารเช้าแบบวิถีชุมชนนาหมื่นศรี
- 09:30 นำท่านกราบนมัสการ พระพุทธรูปปั้นชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า "หลวงพ่อจ้งโหลน" เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ประจำวัด ซึ่งประดิษฐานอยู่หน้าถ้ำหัวเขา
- 10:00 นำท่านศึกษาเรียนรู้ “ณ กลุ่มเลี้ยงผึ้งโพรง” สาธิตวิธีการเลี้ยงและเก็บน้ำผึ้ง ซึ่งมีสรรพคุณทางยามากมายและช่วยบำรุงร่างกายให้สดชื่น และเยี่ยมชม “สวนผลไม้” ที่เป็นแหล่งหาอาหารของผึ้งผึ้ง

- 11:00 ออกเดินทางสู่ “กลุ่มแปรรูปลูกหยี” เยี่ยมชมการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากลูกหยีหนึ่งเดียวของจังหวัด อาทิ ลูกหยีฉาบน้ำผึ้ง ลูกหยีกวน ลูกหยีทรงเครื่อง (ชื่อของฝาก)
- 12:00 รับประทานอาหารเที่ยง (อาหารพื้นถิ่น) ณ กลุ่มทอผ้านาหมื่นศรี
- 13:00 นำทุกท่านเยี่ยมชมการอนุรักษ์สืบทอดลวดลายผ้า วัสดุ อุปกรณ์ ลวดลาย ประเภทผ้าทอมาตั้งแต่โบราณกว่า 200 ปี “กลุ่มทอผ้านาหมื่นศรี” มีการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ผ้าซึ่งได้รับการคัดเลือกให้เป็นสินค้าโอท็อป 5 ดาว สาธิตทดลองทอผ้าและกิจกรรมฝึกทำผ้าเช็ดหน้า พร้อมกิจกรรมการทำ “ขนมฝามี่” เพื่อรับประทานอาหารว่าง
- 15.00 น. เดินทางกลับสู่มาตุภูมิโดยสวัสดิภาพ

****หมายเหตุ กำหนดการมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้มาเยือน**
การคำนวณต้นทุนโปรแกรมการท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน ราคา 1,500 บาท/คน

ค่าจ้างเหมารถราง.....	3,500.....	บาท/วัน
ค่าวิทยากรนำชมศูนย์การเรียนรู้สวนเศรษฐกิจพอเพียง (พรุฬำเพ็ง)	500.....	บาท
ค่าวิทยากรสาธิตการทำลูกกลม	1,000.....	บาท
ค่าอาหารเที่ยง ณ กลุ่มลูกกลม	200.....	บาท/คน
ค่าวิทยากรกลุ่มหม่อนไหม.....	500.....	บาท
ค่าอาหารเย็นกลุ่มหม่อนไหม.....	300.....	บาท/คน
ค่าตอบแทนชุดแสดงมโนราห์และการแสดงรำรองเง็ง.....	5,000.....	บาท
ค่าที่พักและอาหารเช้าวันที่ 2	200.....	บาท
ค่าวิทยากรกลุ่มเลี้ยงผึ้งโพรงและสวนผลไม้.....	500.....	บาท
ค่าวิทยากรกลุ่มลูกหยีแปรรูป.....	500.....	บาท
ค่าอาหารเที่ยง ณ กลุ่มทอผ้านาหมื่นศรี.....	200.....	บาท
ค่าใช้จ่ายกิจกรรมทำผ้าเช็ดหน้า การทำขนมฝามี่ ณ กลุ่มทอผ้านาหมื่นศรี.....	100.....	บาท
ค่าธรรมเนียมส่วนกลางในการบริหารจัดการกลุ่มการท่องเที่ยว.....	3,000.....	บาท

การคำนวณต้นทุนโปรแกรมการท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน (ค่าใช้จ่าย 1,500 บาท / คน)

รายการ	ราคา / คน	ราคา รวม	หมายเหตุ
ค่าจ้างเหมารถทาง	3,500 / คัน	7,000	
ค่านำวิทยากรมาชมศูนย์ การเรียนรู้สวนเศรษฐกิจพอเพียง (หอสาเหียง)		500	
ค่าวิทยากรเข้าชม พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน		500	
ค่าวิทยากรสาธิตการทำ ลูกอม + อุปกรณ์		1,000	
ค่าอาหารเที่ยง ณ กลุ่มหมอนไธเน	200	9,400	
ค่าวิทยากรกลุ่มหมอนไธเน		500	
ค่าอาหารเย็น ณ กลุ่มลูกอม + กิจกรรมตลาดเช้าเหียง	300	14,100	
ค่าตอบแทนชุดแสดงมโนราห์		5,000	
ค่าอาหารเช้าวันที่ 2 + ค่าที่พัก	200	9,400	
ค่าวิทยากรกลุ่มเลี้ยงผึ้งโพรงและสวนผลไม้		500	
ค่าอาหารเที่ยง ณ กลุ่มหอผ่านาหมื่นศรี	200	9,400	
ค่าใช้จ่ายกิจกรรม เช่น ค่าเช่าเมล็ดพันธุ์ ฟ้ายวนผ้า	100	4,700	

ค่าวิทยากรกลุ่มลูกอมหมอนไธเน		500	
ค่ารถกระบะ + อุปกรณ์ (ผู้ประกอบการชมซา)	20	940	
ค่าหนังสือเลี้ยง + ค่าไฟ		3,000	
ค่าผ่านาหมื่นศรี		300	
ค่าเช้า + ค่าเที่ยงรถ		500	
ค่าธรรมเนียมส่วนกลางในการบริหารจัดการกลุ่มการท่องเที่ยว		3,000	

ภาพที่ 6 แสดงการคำนวณค่าใช้จ่าย โปรแกรม 2 วัน 1 คืน

ทั้งนี้ ในขั้นตอนผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ คณะผู้วิจัยได้รูปแบบจากการสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน จากการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จึงยกย่องรูปแบบที่คณะผู้วิจัยใช้ชื่อว่า “NA-MUENSI Model” ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ที่ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวด้วยตนเองได้ โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายในและภายนอกท้องถิ่น ในการเสริมพลังการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบนฐานการใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่า ตามบริบทและความเป็นอัตลักษณ์ทางการเกษตรของชุมชน และการนำเครื่องมือที่ได้ไปใช้เพื่อความยั่งยืนในการสร้างประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยวให้กับชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

- 1) N = Nature (ธรรมชาติ) 2) A = Area (พื้นที่) 3) M = Management Participation (การมีส่วนร่วมในการจัดการ) 4) U = Unique (เป็นหนึ่งเดียว) 5) E = Empowering (การเสริมพลัง)
- 6) N = Networking (การสร้างเครือข่าย) 7) S = Sustainability (ความยั่งยืน) และ 8) I = Implementation (การนำเครื่องมือที่ได้ไปใช้) และจัดทำแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี ก่อให้เกิดโครงการเกิดขึ้น คือ การอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย ทักษะมีคฤหบดีหรือวิทยากรนำชม การเป็นเจ้าของ

บ้านที่ดี และการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน เพื่อเตรียมความพร้อมของกลุ่มสมาชิกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการต้อนรับนักท่องเที่ยวต่อไป



ภาพที่ 7 การอบรมเชิงปฏิบัติการ

4.3 วัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 3 ประเมินและยืนยันรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

4.3.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนที่ 3 การวัดผล และ 4 ผลสะท้อน มีขั้นตอนดังนี้

1) ผลการจัดท่องเที่ยวনার่องเพื่อประเมินรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี การจัดท่องเที่ยวনার่องเป็นขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อตรวจสอบรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี โดยการจัดท่องเที่ยวনার่องตามแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ได้วางไว้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยมีโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนนาหมื่นศรี ระยะเวลา 2 วัน 1 คืน และได้ประเมินความพึงใจของนักท่องเที่ยวต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนนาหมื่นศรี มีรายละเอียดดังนี้



ภาพที่ 8 กล่าวต้อนรับ พร้อมกิจกรรมสาธิตทดลองทอผ้าและกิจกรรมฝึกทำผ้าเช็ดหน้า



ภาพที่ 9 รถลางรอกนำเที่ยว



ภาพที่ 10 พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน



ภาพที่ 11 ศูนย์การเรียนรู้สวนเศรษฐกิจพอเพียง



ภาพที่ 12 กราบไหว้ตาหมื่น ยายศรี



ภาพที่ 13 สาธิตการทำลูกกลม หรือกั้งหันลมและรับประทานอาหารกลางวัน



ภาพที่ 14 สาธิตสาวเส้นใยไหมและเก็บผลมัลเบอร์รี่



ภาพที่ 15 ถ้าเขาช้างหาย



ภาพที่ 16 สำหรับอาหารเย็นและการแสดงของชุมชน



ภาพที่ 17 กิจกรรมหลามข้าวเหนียวรอบกองไฟ



ภาพที่ 18 ปั่นจักรยานยามเช้าและเยี่ยมชมตลาดนัดชุมชน



ภาพที่ 19 สาธิตวิธีการเลี้ยงและเก็บน้ำผึ้ง



ภาพที่ 20 สวนผลไม้แหล่งหาอาหารของผึ้งผึ้ง



ภาพที่ 21 การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากลูกกาแฟ



ภาพที่ 22 กลุ่มทอผ้าผ่านหมี่นตรีและฝึกทำขนมฝามี

ตารางที่ 6 จำนวน และค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวยุคทอง

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (N = 30)	จำนวน (n)	ร้อยละ (%)
1. เพศ ได้แก่		
1.1 ชาย	11	36.75
1.2 หญิง	19	63.25
รวม	30	100.00
2. อายุ ได้แก่		
2.1 15-20 ปี	1	3.25
2.2 21-35 ปี	10	33.25
2.3 36-50 ปี	14	46.75
2.4 51-65 ปี	5	16.75
รวม	30	100.00
3. ระดับการศึกษาสูงสุด		
3.1 ประถมศึกษา	3	10.00
3.2 มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	9	30.00
3.3 อนุปริญญา/ปวส.	5	16.75
3.4 ปริญญาตรี	6	20.00
3.5 สูงกว่าปริญญาตรี	7	23.25
รวม	30	100.00

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (n)	ร้อยละ (%)
4. อาชีพ		
4.1 ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	10	33.25
4.2 พนักงานบริษัทเอกชน	5	16.75
4.3 เกษตรกร/ปศุสัตว์	5	16.75
4.4 ธุรกิจส่วนตัว	4	13.25
4.5 อาชีพอิสระ	6	20.00
รวม	30	100.00
5. รายได้รวมเฉลี่ยต่อเดือน		
5.1 ต่ำกว่า 10,000 บาท	2	6.75
5.2 10,001 – 20,000 บาท	6	20.00
5.3 20,001 – 30,000 บาท	13	43.25
5.4 มากกว่า 30,000 บาท	9	30.00
รวม	30	100.00

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 63.25 รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 36.75 โดยมีอายุ ในช่วง 36 – 50 ปี มากที่สุด จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 46.75 รองลงมาคือ ช่วงอายุ 21-35 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 33.25 ช่วงอายุ 51 - 65 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.75 และ ช่วงอายุ 15-20 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.25

ในด้านระดับการศึกษาสูงสุด ส่วนใหญ่ คือ มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 รองลงมา คือ สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23.25 ระดับปริญญาตรี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 ระดับอนุปริญญา/ปวส. จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.75 และประถมศึกษา จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00

ในด้านอาชีพ ส่วนใหญ่มีอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 33.25 รองลงมาคือ อาชีพอิสระ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 พนักงาน

บริษัทเอกชน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.75 เกษตรกร/ปศุสัตว์ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.75 และธุรกิจส่วนตัวจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.25

ในด้านรายได้รวมเฉลี่ยต่อเดือน ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 20,001 – 30,000 บาท จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 43.25 รองลงมาคือ มากกว่า 30,000 บาท จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 อยู่ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.75

ตารางที่ 7 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อศักยภาพการจัดการรูปแบบการเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี โดยรวมและรายด้าน

ศักยภาพการจัดการการเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ของชุมชนนาหมื่นศรี (N = 30)	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น	อันดับ
1. ด้านการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดย ชุมชน	3.38	0.26	ปานกลาง	3
2. ด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน	3.56	0.44	มาก	2
3. ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน	3.59	0.28	มาก	1
4. ด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน	3.37	0.24	ปานกลาง	4
โดยรวม	3.48	0.25	มาก	
ด้านการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	\bar{X}	S.D.	ระดับ	
1. ความพร้อมและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการ ท่องเที่ยว หรือให้บริการแก่นักท่องเที่ยว	3.56	0.77	มาก	
2. ให้ความสำคัญกับการรักษา วิถีชีวิต วัฒนธรรมและประเพณี ท้องถิ่นของชุมชน	2.86	0.68	ปานกลาง	
3. มีการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน	3.36	0.49	ปานกลาง	
4. มีการดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของ นักท่องเที่ยว	3.63	0.49	มาก	

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ด้านการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	\bar{X}	S.D.	ระดับ
5. มีพื้นที่บริการนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เช่น พื้นที่การจัดกิจกรรม/สาธิต พื้นที่จำหน่ายสินค้าของที่ระลึก พื้นที่บริการอาหารและที่พัก เป็นต้น	3.36	1.09	ปานกลาง
6. การบำรุงรักษาระบบสาธารณูปโภคและทรัพยากรการท่องเที่ยว เช่น ถนน ไฟฟ้า	3.60	0.72	มาก
7. การส่งเสริมการขาย การเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ผลผลิตการเกษตร	3.16	0.37	ปานกลาง
8. มีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนที่หลากหลาย	3.30	0.74	ปานกลาง
9. เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะ เช่น มีแบบสอบถาม และแบบแสดงความคิดเห็น หรือการสอบถามปากเปล่า เป็นต้น	3.63	0.49	มาก
รวมเฉลี่ย	3.38	0.26	ปานกลาง
ด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. การเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีเส้นทางที่สะดวกและมีความปลอดภัย	3.90	0.60	มาก
2. ความพร้อมของระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน ได้แก่ ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ และระบบอินเทอร์เน็ต เป็นต้น	3.96	0.92	มาก
3. ความพร้อมของที่พักรับบริการนักท่องเที่ยว เช่น ที่พักชุมชน โฮมสเตย์ เป็นต้น	3.43	1.13	มาก
4. มีร้านอาหารเพียงพอสำหรับบริการนักท่องเที่ยว	4.10	0.60	มาก
5. มีการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับขนาดของพื้นที่และศักยภาพในการให้รองรับของแหล่งท่องเที่ยว	3.70	0.65	มาก
6. มีการจัดเจ้าหน้าที่ในการต้อนรับและรองรับนักท่องเที่ยวโดยมีจำนวนที่เพียงพอ	3.16	0.87	ปานกลาง

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	\bar{X}	S.D.	ระดับ
7. มีทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศ และสามารถรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้	2.93	0.82	ปานกลาง
8. การกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมในการท่องเที่ยวและสามารถบริการได้ตลอดทั้งปี	3.33	1.02	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.56	0.44	มาก
ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. การต้อนรับอย่างเป็นมิตรและสร้างความอบอุ่น คำนึงแก่นักท่องเที่ยว	3.53	0.50	มาก
2. มีมัคคุเทศก์ หรือวิทยากรบรรยาย ภายในแหล่งท่องเที่ยวที่มีความรู้ความสามารถในการให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	3.90	0.66	มาก
3. การให้บริการด้านความรู้และข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ ผ่านทางเว็บไซต์ ป้ายสื่อความหมาย เป็นต้น	3.36	0.88	ปานกลาง
4. การสาธิต และการเปิดโอกาสให้เข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน เช่น การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น	3.80	0.71	มาก
5. การถ่ายทอดองค์ความรู้ทางการเกษตร เช่น การทำสวน การเกษตรอินทรีย์ที่สามารถนำองค์ความรู้กลับไปใช้ได้จริง เป็นต้น	3.63	0.80	มาก
6. มีร้านขายของฝากและสินค้าที่ระลึก เช่น สินค้าแปรรูปทางการเกษตร อุปกรณ์การเกษตรแบบจำลอง เป็นต้น	3.50	0.50	มาก
7. มีความหลากหลายของกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การให้ความรู้ ความบันเทิง การผ่อนคลาย เป็นต้น	3.70	1.08	มาก
8. การให้บริการยานพาหนะในการเยี่ยมชมสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งแบบรายกลุ่ม และรายบุคคล เช่น รถลาก และรถจักรยาน เป็นต้น	3.76	0.89	มาก
9. การให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุและคนพิการ เช่น สื่อการเรียนรู้ ทางลาดเอียง เป็นต้น	3.16	0.69	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.59	0.28	มาก

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. มีความโดดเด่นขององค์ความรู้เฉพาะที่เป็นต้นแบบของการทำเกษตร และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน	3.16	0.69	ปานกลาง
2. มีความสวยงามตามธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว และการตกแต่งภูมิทัศน์ที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม	3.70	0.46	มาก
3. ความเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นภายในชุมชน เช่น แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นต้น	3.40	0.62	ปานกลาง
4. ได้รับรางวัล หรือมีการเผยแพร่ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จากหน่วยงานที่เป็นที่ยอมรับ	2.83	0.69	ปานกลาง
5. มีความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เช่น ผลผลิตสำหรับบริโภค หรือผลิตภัณฑ์แปรรูปเป็นของฝาก สินค้าที่ระลึก	3.16	0.69	ปานกลาง
6. มีความหลากหลายของทรัพยากรท่องเที่ยว เช่น สวนผลไม้ ทุ่งนา สวนสมรม เป็นต้น	3.33	0.47	ปานกลาง
7. มีกิจกรรมการเรียนรู้ การสัมผัสวิถีชีวิต หรือการกินอยู่และทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน	4.03	0.66	มาก
รวมเฉลี่ย	3.37	0.24	ปานกลาง

จากตารางที่ 7 สรุปภาพรวมนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อศักยภาพการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($= 3.48$, S.D. = 0.25) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก จำนวน 2 ข้อ คือ ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ($= 3.59$, S.D. = 0.28) ด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ($= 3.56$, S.D. = 0.44) ตามลำดับ และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 2 ข้อ คือ ด้านการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ($= 3.38$, S.D. = 0.26) และด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ($= 3.37$, S.D. = 0.24) ตามลำดับ

2) ผลสะท้อนที่เกิดขึ้นเพื่อยืนยันรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี

เป็นขั้นตอนการนำเสนอส่งคืนข้อมูลสู่ชุมชนนาหมื่นศรี โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลข้อมูลในการเก็บข้อมูลการวิจัยในแต่ละขั้นตอน ให้ที่ประชุมกลุ่มย่อยรับทราบตรวจสอบข้อมูล พร้อมทั้งพิจารณาและแสดงความคิดเห็นโดยเปิดโอกาสให้ทุกคนร่วมอภิปรายและแสดงความคิดเห็น และให้ตัวแทนผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนมาร่วมกันพิจารณารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนชุมชนนาหมื่นศรี เพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องและอภิปรายให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) สิ่งที่ได้รับจากการวิจัยในขั้นการวินิจฉัย การปฏิบัติการ และการวัดผล

ทำให้ทราบบริบทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี เจตคติที่มีต่อผลกระทบด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนทั้งทางบวกและทางลบ ความคิดเห็นและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนนาหมื่นศรี ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการเรียนรู้ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร แนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่คนในชุมชนสามารถจัดการได้ด้วยตนเอง ซึ่งทำให้เกิดการพัฒนา ค้นพบ และนำเสนอรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน “NA-MUENSI Model” ซึ่งเป็นผลสะท้อนที่เกิดขึ้นจากการทำวิจัยร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและชุมชน ซึ่งมีความแตกต่างจากรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีอยู่เดิมซึ่งไม่เน้นถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในฐานะเป็นผู้ดำเนินการหลักในการจัดการการท่องเที่ยว และบริบทของชุมชนท้องถิ่นแต่ละแห่งที่มีลักษณะเฉพาะ

2) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงที่เหนือกว่าความคาดหมายคืออะไร

ความสามัคคี ความร่วมมือของคนในชุมชน การมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง การได้รับประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเป็นแนวทางในการปรับใช้กับวิถีชีวิตของคนในชุมชนของตนเอง การที่ชุมชนมีอัตลักษณ์ที่ชัดเจน การได้เห็นวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน และวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การให้บริการที่พึงพอใจที่สะอาด มีการบริการต้อนรับที่ดีและเป็นกันเอง มีการบริการน้ำให้ดื่มและผลไม้จากสวน มีขนมให้ทานการนำผลผลิตทางการเกษตรไปแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าและนำของที่ไม่ได้ใช้แล้วมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างมีความคิดสร้างสรรค์ เช่น การใช้วัสดุเหลือใช้มาผลิตตุ๊กตกลม การทำปุ๋ยอินทรีย์ การให้ความรู้ผ่านกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม เช่น การแปรรูปลูกหยีให้สวยงามนำมารับประทาน การปั่นจักรยานชมฐานการเรียนรู้ การมีตลาดร้านค้าชุมชนขายสินค้าราคาถูก ผักผลไม้สด และเป็นของพื้นบ้าน

3) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงที่ต่ำกว่าความคาดหมายคืออะไร

จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันได้เกิดข้อเสนอแนะให้ชุมชนค้นหาอัตลักษณ์ของตนเพื่อดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว เพิ่มกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เป็นภาคปฏิบัติให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำกิจกรรมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้มากขึ้น ควรปรับปรุงกรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวในระหว่างวันให้เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ โดยจัดให้มีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวทางเลือก 2-3 โปรแกรม เน้นให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำกิจกรรมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้มากขึ้น

4) สิ่งที่เหมาะสมแก่การเรียนรู้และได้ประโยชน์จากการประเมินด้วยมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรคืออะไร

ด้านศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1. การบริหารจัดการกลุ่มการท่องเที่ยวมีวางแผนบุคลากรเป็นฝ่ายต่างๆ ในการทำงานอย่างชัดเจน และมีแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี
2. การกำหนดแผนการบริหารจัดการพื้นที่อย่างเป็นระบบ เช่น กำหนดเขตการใช้ประโยชน์ พื้นที่เพื่อการเกษตร พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว พื้นที่อนุรักษ์ เป็นต้น
3. การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชนด้านการเกษตรในชุมชนนาหมื่นศรี ในการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขึ้น นำไปสู่การจ้างงานและสร้างรายได้ในชุมชน การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน
4. การจัดการด้านความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว มีการเตรียมความพร้อมด้านการรักษาความปลอดภัยโดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีการค้างคืนภายในชุมชน สามารถให้ความช่วยเหลือหรือการรักษาพยาบาลเบื้องต้นเมื่อเกิดอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วยตลอด 24 ชั่วโมง
5. การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ได้แก่ การแปรรูปผลผลิตการเกษตรไปเป็นผลิตภัณฑ์เกษตรเป็นของฝากและของที่ระลึกเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว

ศักยภาพการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1. ความพร้อมด้านอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว แบ่งเป็น ไม่มีอาหารบริการ มีอาหารบริการ เฉพาะเมื่อสั่งจองล่วงหน้า และมีร้านอาหารบริการในแหล่งท่องเที่ยว
2. การกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับขนาดพื้นที่ มีการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยว เข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวหรือไม่มีการกระจายหรือส่งต่อนักท่องเที่ยวไปสู่แหล่งท่องเที่ยวอื่นหรือไม่ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเกินกว่าจำนวนที่กำหนด
3. การเตรียมความพร้อมของบุคลากรในการรองรับนักท่องเที่ยว มีบุคลากรพร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยวตลอดเวลาหรือไม่ และมีเพียงพอหรือไม่ในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว

4. การกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยว มีการกำหนดช่วงฤดูกาล หรือระยะเวลา เปิด-ปิด ของแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวได้ตลอดปี

ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1. การต้อนรับและสร้างความคุ้นเคยสำหรับนักท่องเที่ยว มีการบรรยายแนะนำสถานที่และ กิจกรรมการท่องเที่ยว แจ้งให้ทราบถึงกติกาและการปฏิบัติตนของนักท่องเที่ยว ขณะเยี่ยมชม หรือพักอยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

2. มีมัคคุเทศก์หรือผู้นำชมสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่ออธิบายถ่ายทอดความรู้ และข้อมูล แหล่งท่องเที่ยวได้อย่างครบถ้วน มัคคุเทศก์หรือผู้นำชมสามารถพูดภาษาต่างประเทศได้

3. ความหลากหลายของกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความรู้ การพักผ่อน และให้ความบันเทิง ภายในแหล่งท่องเที่ยวที่ประเภท

4. การให้บริการด้านความรู้และข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว เช่น เอกสาร หรือแผ่นพับ บอร์ด หรือป้ายแสดงข้อมูลหรือความรู้ด้านการเกษตร และการสาธิตวิธีปฏิบัติ

5. การให้บริการด้านยานพาหนะเยี่ยมชมสำหรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ บริการรถพ่วง รถจักรยาน หรือพาหนะต่างๆ สำหรับบริการนักท่องเที่ยวแบบหมู่คณะ หรือส่วนบุคคล

6. การให้บริการการฝึกอบรมและการถ่ายทอดองค์ความรู้ ได้แก่ การให้บริการอุปกรณ์ฝึกทักษะเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการให้บริการฝึกอบรมเป็นหมู่คณะ

ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1. ความโดดเด่นด้านเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การเกษตรทฤษฎีใหม่ การเกษตรกรรมแบบธรรมชาติหรือเกษตรอินทรีย์ การผลิตสารชีวภาพเพื่อกำจัดศัตรูพืช เป็นต้น

2. สภาพธรรมชาติและความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวมีความสวยงามตามธรรมชาติ หรือได้รับการตกแต่งภูมิทัศน์ให้มีความสวยงาม และกลมกลืนกับธรรมชาติ

3. ความเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายประเภท ภายในระยะรัศมี 20 กิโลเมตร มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ หรือไม่ เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น

4. ความโดดเด่นและหลากหลายของผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เพื่อจำหน่ายสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น ไวน์ สบู่ สมุนไพร ผลไม้แปรรูป สินค้าหัตถกรรม เป็นต้น

5. ความโดดเด่นและความหลากหลายของกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การประคบสมุนไพร การรีดนมวัว การเก็บผลไม้ การคราดหอย การตกปลา การนั่งช้าง เป็นต้น

6. การเรียนรู้วิถีชีวิตหรือร่วมทำกิจกรรมกับเกษตรกร ได้แก่ การร่วมกิจกรรมและพักค้างคืน กับเกษตรกรในที่สูง การสัมผัสชีวิตของชาวนาไทยในภาคกลาง การร่วมกิจกรรมกับชาวประมงชายฝั่งทะเล การร่วมกินอยู่และทำกิจกรรมกับชาวสวนอัมพวา เป็นต้น

5) สิ่งที่คุณคิดว่าควรมีการปรับปรุงเมื่อเทียบกับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรคืออะไร และมีวิธีการแก้ไข/ป้องกันอย่างไร

ด้านศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1. โครงสร้างการบริหารจัดการองค์กรและแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาจากการวางแผนบุคลากร งบประมาณ ผลิตผลทางการเกษตร แผนการตลาด เป็นต้น

2. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การรักษาความอุดมสมบูรณ์ของ ทรัพยากรการผลิต ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ การผลิตแบบปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัย

3. ที่พักควรมีการปรับปรุงการรักษาความสะอาดห้องน้ำและพัฒนาให้มีจำนวนเพียงพอ

4. การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ด้วยการใช้เฟซบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) หรือผ่านแฟนเพจ (fanpage) เพื่อสามารถเข้าถึงนักท่องเที่ยวได้ทุกช่วงวัย

ศักยภาพการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1. เส้นทางการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเดินทางสะดวกและปลอดภัย (ความสะอาด พิจารณาจากช่วงเวลาที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ต่อปี)

2. ความพร้อมของระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน ได้แก่ ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ และอินเทอร์เน็ต

3. ความพร้อมด้านที่พักสำหรับบริการนักท่องเที่ยว ได้แก่ การมีหรือไม่มีที่พักในแหล่งท่องเที่ยว ประเภทของที่พัก เช่น ที่พักแบบโฮมสเตย์ หรือแบบกางเต็นท์นอน

ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1. ร้านขายของใช้ประจำวัน ของฝากและของที่ระลึก สำหรับให้บริการนักท่องเที่ยวจับจ่ายซื้อสินค้าและผลิตภัณฑ์ ใช้ในแหล่งท่องเที่ยว หรือนำกลับบ้าน

2. การให้บริการด้านความรู้และข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว เช่น เอกสารหรือแผ่นพับ บอร์ด หรือป้ายแสดงข้อมูลหรือความรู้ด้านการเกษตร และการสาธิตวิถีปฏิบัติ

3. การให้บริการติดต่อสื่อสารสำหรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ การให้บริการส่งจดหมาย โทรศัพท์ ภายในและภายนอกประเทศ บริการอินเทอร์เน็ต

4. การให้บริการสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการ แหล่งท่องเที่ยวมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับ บริการผู้สูงอายุและคนพิการหรือไม่ที่สำคัญ ได้แก่ ห้องน้ำ ทางลาดเอียง ทางสัญจร สื่อเพื่อการเรียนรู้และฝึกอาชีพสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการ

ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1. ความโดดเด่นด้านเทคโนโลยีการเกษตรและองค์ความรู้เฉพาะที่เป็นต้นแบบของการทำ เกษตรกรรม เช่น การผลิตพืชแบบไม่ใช้ดิน ฟาร์มโคนมสมัยใหม่ที่มีคุณค่าต่อการเรียนรู้ และมีการถ่ายทอดความรู้ให้นักท่องเที่ยว

2. การได้รับรางวัล ใบรับรอง หรือใบประกาศเกียรติคุณ จากองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว หรือสิ่งแวดล้อม หรือวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น รางวัลกินรี รางวัลโลกสีเขียว เป็นต้น

6) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชุมชนนาหมื่นศรี

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือโดยมีบุคคลทั้งภายในและภายนอกชุมชนเป็นที่ปรึกษา วางแผนจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และกำหนดให้มีนโยบายการดำเนินงานไว้ในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน นอกจากนี้ควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จัก และถ่ายทอดการเรียนรู้สู่เด็กและเยาวชนหรือนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน ทั้งนี้ย่อมทำให้ชุมชนมีประสบการณ์ในการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน



ภาพที่ 23 การสนทนากลุ่ม

สรุปภาพรวมจากการประชุมสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันรูปแบบการท่องเที่ยวยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี กระบวนการวิจัย ตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1 ขั้นวินิจฉัย ขั้นตอนที่ 2 ขั้นปฏิบัติการ ขั้นตอนที่ 3 ขั้นวัดผล ทำให้ทราบถึงบริบทในการจัดการท่องเที่ยวยั่งยืน รูปแบบและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ การจัดการของพื้นที่และความต้องการของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี การแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้และส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวยั่งยืนที่คนในชุมชนสามารถจัดการได้ด้วยตนเอง ซึ่งทำให้เกิดการพัฒนากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี “NA-MUENSI Model” และจัดทำแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวยั่งยืนโดยชุมชน ผลสะท้อนจากการจัดท่องเที่ยวยั่งยืนตามแผนปฏิบัติการฯ ที่ได้วางไว้พบว่า ชุมชนมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการมีส่วนร่วมในการผลักดันให้เกิดรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี จากการร่วมกันดำเนินงานกับสมาชิกและหน่วยงานต่างๆ ในชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยวยั่งยืนเป็นครั้งแรก และสรุปได้ว่าการจัดการท่องเที่ยวยั่งยืนครั้งนี้ประสบความสำเร็จในการใช้ทรัพยากรของชุมชนอย่างมีคุณค่า อย่างไรก็ตามสิ่งที่ควรพัฒนา คือ ควรจัดรูปแบบการท่องเที่ยวยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรีให้มีโปรแกรมการท่องเที่ยวเป็น 2-3 โปรแกรม โดยมีการจัดการเรียนรู้เน้นภาคปฏิบัติให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำกิจกรรมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้มากขึ้น การกำหนดนโยบายการดำเนินงาน/โครงการที่จะทำไว้ในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน วางแผนจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ นอกจากนี้ควรจัดให้มีการถ่ายทอดการเรียนรู้สู่เด็กและเยาวชนหรือนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน โดยเน้นพัฒนาการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจในรูปแบบการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยมีบุคคลทั้งภายในและภายนอกชุมชนเป็นที่ปรึกษา ซึ่งเป็นความร่วมมือของชุมชนโดยมุ่งเน้นการรวมกลุ่มแบบภาคีมีการร่วมมือกับองค์กรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ยอมทำให้ชุมชนมีประสบการณ์ในการพัฒนากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรีด้วยตนเอง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อย่างยั่งยืน ชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาบริบทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ และศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง
2. เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง
3. เพื่อประเมินและยืนยันรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมาสรุปผลการศึกษา อภิปราย และให้ข้อเสนอแนะในการศึกษา มีขั้นตอนการวิจัยเป็นไปตามลำดับจึงขอสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

5.1 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาบริบทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ และศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง สรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

5.1.1 ผลการศึกษาบริบทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ พบว่า ชุมชนต้นแบบทั้ง 3 แห่งมีรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในลักษณะการรวมกลุ่มอาชีพของชุมชน และมีการนำทรัพยากรเกษตรที่เป็นจุดเด่นมาใช้สร้างสรรค์กิจกรรมท่องเที่ยว โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการเรียนรู้ในการเพิ่มคุณค่าผลผลิตที่ยั่งยืน สอดคล้องกับ เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2560, น. 27) กล่าวว่า การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อทราบถึงสถานการณ์ด้านความพร้อมศักยภาพในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสามารถใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้อย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัย วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ (2561) พบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกำหนดจากเอกลักษณ์หรือจุดเด่นของชุมชนด้านเกษตรกรรมที่หลากหลายทั้งด้านการผลิต การให้ความรู้การเกษตร วิถีชีวิต โดยนักท่องเที่ยวร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกิจกรรมทางการเกษตรที่สนับสนุนให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่ม

5.1.2 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง มีรายละเอียดดังนี้

1) ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนนาหมื่นศรี พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าชุมชนมีสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยว เชิงเกษตร คือ ความเป็นเอกลักษณ์ ความโดดเด่นทางภูมิปัญญาท้องถิ่น พื้นที่ภายในการเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวมีความสะดวกในการเข้าถึง มีร้านอาหาร เครื่องดื่ม และสิ่งอำนวยความสะดวกบริการเพียงพอ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับศึกษาวัฒนธรรมและประเพณีชุมชน เช่น การทำลูกกลุม การเกษตร อีกทั้งที่พักในการรองรับนักท่องเที่ยวมีความเหมาะสมบรรยากาศบริเวณโดยรอบเงียบสงบ สอดคล้องกับ เทิดชาย ช่วยบำรุง (2552, น. 14-16) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเกิดจากการรวมตัวของหลากหลายธุรกิจ ซึ่งการจัดการการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนต้องอาศัยองค์ประกอบด้านที่พักที่เอื้อประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวควบคู่กับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม มีช่องทางการคมนาคมขนส่ง นักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งมีทรัพยากรที่สามารถดึงดูดใจให้เดินทางไปท่องเที่ยว และสอดคล้องกับงานวิจัย รัฐชิตา สังขดวง และธนินทร์ สังขดวง (2559) ที่ชี้ให้เห็นว่านอกจากความพร้อมในด้านการบริการต่างๆ สำหรับนักท่องเที่ยวแล้ว ภาพลักษณ์สถานที่ท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่น ความเป็นอัตลักษณ์ทั้งในด้านแหล่งทางธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ยังถือเป็นปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลต่อแนวโน้มในการตัดสินใจเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวอีกด้วย

2) ผลการศึกษาความคิดเห็นในด้านมุมมองการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรก่อให้เกิดการพัฒนาการจัดสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยว สามารถพัฒนาคนในชุมชนให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ร่วมกัน โดยได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ทั้งนี้ยอมทำให้คนในชุมชนมีมติจิตในการให้บริการนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดีและเท่าเทียม สอดคล้องกับงานวิจัย รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร (2558) พบว่า แนวทางการพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเองและมีพี่เลี้ยงในการดำเนินงาน โดยส่งเสริมให้มีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่หลากหลาย ค้นหาเอกลักษณ์หรือจุดเด่นของชุมชนเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเข้าไปผสมผสานกับการเกษตรเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ นำไปสู่การรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชนทั้งปัจจุบันและอนาคต และสอดคล้องกับ ชัชพล ทรงสุนทรวงค์ (2560, น. 11-15) กล่าวว่า ชุมชนและนักท่องเที่ยวยังมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การประสานความร่วมมือกันของภาครัฐและเอกชน การมีส่วนร่วมรับผิดชอบในกิจกรรมต่างๆ อย่างมีจิตสำนึกต่อการท่องเที่ยว

3) ผลการศึกษาความคิดเห็นและความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี พบว่า ชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน โดยการริเริ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และสมาชิกในกลุ่มบริหารจัดการการท่องเที่ยวจากการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เป็นฐานการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มอาชีพ เพื่อสร้างประสบการณ์เรียนรู้แก่นักท่องเที่ยว ทั้งนี้ชุมชนมีความตระหนักถึงประโยชน์ของการจัดการท่องเที่ยวที่ทำให้มีโอกาสรายได้เพิ่ม และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิทักษ์ศิริวงศ์ และคณะ (2561) พบว่า ชาวบ้านต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งเกิดความสามัคคี พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรผ่านการทำงานในรูปแบบคณะกรรมการการท่องเที่ยว และสอดคล้องกับ รัตติยา พรหมกัลป์ (2562) พบว่า การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ เป็นสิ่งที่ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมอย่างเป็นอิสระโดยความสมัครใจ ผ่านกระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวด้วยการเรียนรู้ วางแผนพัฒนา และลงมือทำด้วยชุมชนเอง

5.2 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง สรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

5.2.1 การเปิดเวทีชาวบ้าน สรุปได้ว่า สมาชิกในชุมชนมีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งนี้หัวใจสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน สำคัญที่สุดคือ ผู้นำ และคนในชุมชนต้องร่วมมือกันพัฒนาการท่องเที่ยวตามบริบทพื้นที่ ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพสมาชิกให้มีความรู้ในการจัดการท่องเที่ยว และวางแผนดำเนินงานท่องเที่ยวบนฐานทรัพยากรของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นาฏสุดา เขมณะสิริ (2556) พบว่า การพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ต้องได้รับความร่วมมือจากผู้นำท้องถิ่นและสมาชิกชุมชน ตลอดจนมีการติดตามและพัฒนาศักยภาพชุมชนในด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับ ญัฐินี ทองดี และกนก บุญศักดิ์ (2560) พบว่า กระบวนการวิจัยที่ใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน คือ การจัดเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแชร์ข้อมูล การอบรมเพิ่มเติมโดยผู้รู้และมีประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยว รวมถึงการทำงานในลักษณะของเครือข่ายมาเป็นแนวทางในการพัฒนาที่สำคัญ

5.2.2 การประชุมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบว่า ผู้เข้าร่วมประชุมได้รับความรู้และประสบการณ์จากการเข้าร่วมวิจัยในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขึ้น ก่อให้เกิดความร่วมมือของเครือข่ายในชุมชนเพื่อรวมกลุ่มบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ

การแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการท่องเที่ยว ออกเป็น 5 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายฐานการเรียนรู้ ฝ่ายมัคคุเทศก์ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายอาหารและสินค้าที่ระลึก ฝ่ายที่พักและยานพาหนะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ครรชิต มาระโกชน์ และทักษิณาภรณ์ สมบูรณ์ (2559) พบว่า การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ในพื้นที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มเป็นองค์กรภายในชุมชนเพื่อร่วมทำงานด้านการท่องเที่ยวระหว่างชาวบ้านกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในรูปแบบของคณะทำงานขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และสอดคล้องกับ ชัยฤทธิ์ ทองรอด (2561) พบว่า การจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีการรวมตัวกันโดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน ประชาสัมพันธ์ และเลขานุการ มีการแบ่งหน้าบริหารจัดการมีผู้นำกลุ่มเป็นผู้ประสานงาน โดยจะมีการประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทุกเดือนเพื่อวางแผนการท่องเที่ยว การจัดสรรผลประโยชน์ และร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

5.2.3 การประชุมเชิงปฏิบัติการ จากการวิเคราะห์ต้นไม่แห่งปัญหา พบว่า ปัญหาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน คือ การเริ่มต้นการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเนื่องจากบุคลากรยังไม่มีความรู้ และขาดความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวอันเนื่องจากชุมชนยังไม่ตื่นตัวเรื่องการท่องเที่ยว ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาสร้างความรู้ ความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยวให้เป็นรูปธรรม ซึ่งผลที่คาดหวังจะเกิดขึ้นคือ ชุมชนมีความรู้เกิดความตื่นตัวในการจัดการท่องเที่ยว คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมชุมชนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังใช้เทคนิคการออกแบบพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ตามกระบวนการ 4Ds พบว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ควรมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเน้นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์มีคุณค่าแก่การเรียนรู้ และเกิดจากความร่วมมือของชุมชนเข้ามาดำเนินการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุน ผลที่เกิดขึ้นนำไปสู่การจัดทำแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยว มีโครงการเกิดขึ้น คือ การอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และเกิดการยกย่องรูปแบบ “NA-MUENSI Model” จากการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวีวรรณ สมนึก (2561) พบว่า การพัฒนารูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกิดจากการศึกษาชุมชนและสภาพการณ์ภายในชุมชน การแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และร่วมมือกันเพื่อวางแผนใช้ทรัพยากรที่มีจุดเด่นในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อันเป็นประโยชน์ในด้านสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ชุมชน และสอดคล้องกับ ธรรมจักร เล็กบรรจง (2562) พบว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเกิดการก่อตั้งคณะกรรมการกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนเกาะสุกร โดยมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลที่เกิดขึ้นคือชุมชนได้ร่วมกัน

สร้างสรรค์เป็นโปรแกรมนำเที่ยวขึ้น มีการแบ่งหน้าที่โดยให้แต่ละฝ่ายมีอิสระในการบริหารจัดการ และกำหนดกลไกในการทำงาน มีกฎ กติกาในการมาท่องเที่ยวยังชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

5.3 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อประเมินและยืนยันรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง สรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

5.3.1 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อศักยภาพการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรีโดยการจัดท่องเที่ยวনার่อง พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มนักท่องเที่ยวเห็นว่าชุมชนมีศักยภาพในด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีการดูแลรักษาความปลอดภัยเป็นอย่างดี เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความพร้อมด้านที่พักและร้านอาหารที่เพียงพอ ด้านการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีมีคหุเทศก์ และวิทยากรบรรยายที่มีความรู้ความสามารถในการให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และด้านการศึกษาของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีกิจกรรมการเรียนรู้ การสัมผัสวิถีชีวิตและการพักอาศัยทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Srithong et al. (2019) พบว่า นักท่องเที่ยวনার่องมีความพึงพอใจต่อการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนบางปลากรดในระดับมาก มีความประทับใจในการให้บริการด้วยความเป็นมิตร และได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้กับกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน เสนอให้จัดโปรแกรมนำเที่ยวที่ยืดหยุ่นช่วงกิจกรรมการเรียนรู้ และส่งเสริมผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อสะท้อนเอกลักษณ์ชุมชน และสอดคล้องกับ มณีรัตน์ สุขเกษม (2559) พบว่า นักท่องเที่ยวพึงพอใจต่อศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนอยู่ในระดับมาก ในด้านบุคลากรมีอัธยาศัยไมตรีจิต และการเป็นเจ้าบ้านที่ดีของคนในชุมชน นอกจากนี้มีคหุเทศก์และวิทยากร มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่นักท่องเที่ยว

5.3.2 ผลสะท้อนที่เกิดขึ้นเพื่อยืนยันรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี พบว่า ก่อให้เกิดการเรียนรู้และรับรู้ถึงศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการดำเนินการแก้ไขปัญหาด้านความหลากหลายของกิจกรรม การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและเน้นการเรียนรู้สู่เด็กและเยาวชนหรือนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน โดยเสนอให้กลุ่มผู้รับรับผิดชอบร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องในชุมชนเพื่อสร้างภาคีเครือข่ายในการเรียนรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ร่วมกัน ทำให้ชุมชนเห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาท้องถิ่น นำไปสู่การยืนยันรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี “NA-MUENSI Model” เป็นรูปแบบการจัดการพื้นที่โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วมการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน และการใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่าเพื่อความยั่งยืนในการสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน สอดคล้อง

กับงานวิจัยของ นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ (2560) พบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านดงเย็นจากการสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การจัดเวทีอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดรูปแบบ “DONG-YEN Model” มุ่งองค์ประกอบ คือ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม เน้นการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่โดดเด่นและหลากหลาย ซึ่งมีปัจจัยเอื้อเป็นทุนทางสังคมจากการรวมกลุ่มแกนนำ และปัจจัยสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับ นำขวัญ วงศ์ประทุม และคณะ (2561) พบว่า ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนยังมีกิจกรรมไม่หลากหลาย ควรมีการพัฒนาแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่นเพิ่มขึ้น และด้านศักยภาพการบริการของบุคลากรยังขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงานของมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือนักสื่อความหมายเพื่อถ่ายทอดข้อมูลการท่องเที่ยว เสนอให้ชุมชนควรมีการพัฒนามาตรฐานการให้บริการการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ทั้งนี้ จากขั้นตอนวิจัยดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ผลจากการยืนยันรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรีที่ร่วมกันพัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องกับงานวิจัยในลักษณะเดียวกันที่เคยศึกษามาก่อนหน้านี้ และสามารถนำไปพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนในการรองรับนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

5.4 ข้อเสนอแนะ

5.4.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรีเกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเข้ามาบริหารจัดการท่องเที่ยว ดังนั้นควรส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจเห็นถึงความสำคัญของการจัดการท่องเที่ยว โดยหน่วยงานภาครัฐ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนการจัดอบรมหรือประชุมให้ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ยังขาดความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการถ่ายทอดการเรียนรู้สู่เด็กและเยาวชน ดังนั้น ควรเพิ่มความหลากหลายรูปแบบการท่องเที่ยวโดยเน้นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวทุกช่วงวัยเข้าร่วมได้ อีกทั้งควรส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวจากการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่คนทุกกลุ่มสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความตระหนักห่วงแหนทรัพยากรและสืบทอดการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน

3) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ควรร่วมมือกันสืบค้นของดีในชุมชนและจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อจัดทำเป็นแหล่งข้อมูลด้านการท่องเที่ยวในการส่งเสริมและ

ประชาสัมพันธ์ผ่านการสืบค้นทางสื่อสังคมออนไลน์ในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวมากขึ้น

4) รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนครั้งนี้ เป็นเพียงจุดเริ่มต้นในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยว ดังนั้น ควรนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาผลสะท้อนจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดกิจกรรมที่เน้นให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร การสร้างภาคีเครือข่ายและถ่ายทอดประสบการณ์ร่วมกัน เป็นต้น เพื่อนำมาพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรีให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

5.4.2 ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในชุมชนนาหมื่นศรี ควรสร้างการมีส่วนร่วมและเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน โดยหน่วยงานท้องถิ่นเป็นตัวแทนประสานงานสร้างความเข้าใจร่วมกัน และสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบริบทและทรัพยากรของชุมชน

2) สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตรัง ควรกำหนดยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัด โดยขับเคลื่อนชุมชนนาหมื่นศรีเป็นจุดหมายปลายทางในการเรียนรู้เชิงเกษตร โดยเน้นกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อดึงดูดความสนใจ และสร้างเสริมประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว

3) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานตรัง ควรสนับสนุนในด้านการทำการตลาดการท่องเที่ยว การสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรีให้เป็นที่รู้จัก ผ่านปฏิทินการท่องเที่ยวและสื่อประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมการท่องเที่ยว. (2553). คู่มือการประเมินแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- _____. (2557). คู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร. กรุงเทพฯ : สำนักงานกิจการโรงแรมท่องเที่ยวกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2549). แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร. สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2562, จาก <http://www.agrotourism.doae.go.th.html>
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (ม.ป.ป.). แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร. สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2562, จาก <http://www.farmdev.doae.go.th/gps/9agrotourism-s.html>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2557). แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรสีเขียว. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2562, จาก <http://www.tourismthailand.org>.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560-2564). กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงแรมท่องเที่ยวกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กุลวดี ละม้ายเงิน. (2552). องค์ประกอบการท่องเที่ยว. อุบลราชธานี: สาขาวิชาอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ครรชิต มาระโกชน์ และทักษิณาภรณ์ สมบูรณ์. (2559). การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้: กรณีศึกษาตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย, 11(2), 23-36.
- โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ. (2540). การท่องเที่ยวโดยชุมชน. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2562, จาก <https://cbtyouth.wordpress.com>
- เจษฎา นกน้อย. (2559). การท่องเที่ยวเชิงเกษตร: แนวคิดและประสบการณ์. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 36(2), 157-169.
- ชาติรี แก้วมา. (2549). แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดร้อยเอ็ด. ปริญญา วิทยาศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2556). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ซัชพล ทรงสุนทรวงศ์. (2560). การท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร หน่วยที่ 2. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ชัยฤทธิ์ ทองรอด. (2561). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ล่องเรือชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 12(2), 115-131.
- ทิพวรรณ พุ่มมณี. (2554). การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ 3. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เทพกร ณ สงขลา. (2556). รูปแบบการจัดการทรัพยากรเกษตรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืนในอำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช. ปริญาดุสิตบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ณัฐธินี ทองดี และกนก บุญศักดิ์. (2560). การจัดการตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม ลุ่มน้ำโขง ชี มูล เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวประเทศไทย ลาว และเวียดนาม. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 9(2), 122-137.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- _____. (2553). การท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุราษฎร์ธานี : การวิจัยฐานทรัพยากรเกษตรสู่การท่องเที่ยวยั่งยืน. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ธรรมจักร เล็กบรรจง. (2562). การจัดการการท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเกาะสุกร จังหวัดตรัง. Veridian E-Journal, 12(1), 111-132.
- นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านดงเย็นในพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอู่ทอง. Veridian E-Journal, 10(2), 2161-2172.
- นาฏสุดา เขมณะสิริ. (2556). การพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน : กรณีจังหวัดภูเก็ตและจังหวัดชลบุรี. วารสารจันทร์เกษมสาร, 19(36), 41-50.
- นิออน ศรีสมยง. (2545). การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในชนบทและทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นำขวัญ วงศ์ประทุม และคณะ. (2561). การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหมู่บ้านวาวี จังหวัดเชียงราย. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 12(2), 132-150.
- นงเยาว์ พรหมประสิทธิ์ และคณะ. (2556). ปัญหาของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. การประชุมขนาดใหญ่ วิชาการครั้งที่ 4 วันที่ 10 พฤษภาคม 2556, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- _____ (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: เพรสแอนด์ ดีไซน์.
บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และเพ็ญศิริ ศรีคำภา. (2557). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน.
(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. (2560). วางแผนและประเมินผลการท่องเที่ยวเชิงเกษตร. ใน เอกสารการ
สอนชุดวิชาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร หน่วยที่ 5. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
บำเพ็ญ เขียวหวาน. (2560). การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน. ใน เอกสารการสอนชุด
วิชาการ จัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร หน่วยที่ 14. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
ปวีรรต สมนึก. (2561). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนระหว่างชุมชน
บ้านทรายมูล และชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี. วารสาร
ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 14(1), 70-112.
ประชาชาติธุรกิจ. (2561). เกษตรกรตรึงหันทำนาแก้ปาล์ม-ยางราคาตกต่ำ. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน
2561, จาก https://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1442566510
ประมาณ เทพสงเคราะห์. (2553). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว: วิถีชีวิต-บนเส้นทางงานวิจัยการท่องเที่ยว
โดยชุมชน. สงขลา: ศูนย์หนังสือ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
ประไพพิมพ์ สุธีวินนันทน์ และประสพชัย พสุนนท์. (2559). กลยุทธ์การเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัย
เชิงคุณภาพ. วารสารปริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ, 29(2), 31-48.
พยอม ธรรมบุตร. (2549). เอกสารประกอบการเรียนการสอนองค์ประกอบของการท่องเที่ยว.
กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรี
นครินทรวิโรฒ.
พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจด์. (2553). การท่องเที่ยวชุมชน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
_____ (2555). การท่องเที่ยวชุมชน : หลายเรื่องร่วมคิด. วารสารการวิจัยเพื่อ
การพัฒนาเชิงพื้นที่, 4(3), 88-97.
พจนา สวนศรี. (2546). คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.
_____ (2552). บทบาทของประชาชนในท้องถิ่นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. ใน
เอกสาร การสอนชุดวิชาการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวธรรมชาติ หน่วยที่ 12.
นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
มณีรัตน์ สุขเกษม. (2559). ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง
จังหวัดปราจีนบุรี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 10(4), 97-112.

- มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด และคณะ. 2556. เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการท่องเที่ยว (Tourism Economics).
เชียงใหม่:สถาบันนโยบายสาธารณะ.
- ราณี อีสัยกุล และคณะ. (2558). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว
อาเซียน. กรุงเทพฯ: รายงานการวิจัย, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติและสำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ราณี อีสัยกุล. (2560). แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร. ใน เอกสารการสอนชุด
วิชาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร หน่วยที่ 1. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- รัฐชิตา สังขดวง และธนินทร์ สังขดวง. (2559). ความตั้งใจในการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยว
มาเลเซียภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบพื้นที่ด้านชายแดนไทย อำเภอเบตง จังหวัดยะลา.
วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, 8(2), 261-276.
- รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร. (2558). ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อความยั่งยืน:
โครงการหลวงปางตะ. วารสารเทคโนโลยีสุรนารี, 9(1) 19-35.
- รำไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2547). การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร. เอกสาร
ประกอบการบรรยายในการฝึกอบรมหลักสูตรการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
ปี 2547 วันที่ 25 พฤษภาคม 2547. ณ โรงแรมสองพันบุรี อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี.
(อัดสำเนา) พัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro tourism) สภาวิจัยแห่ง
ประเทศไทย กรุงเทพฯ.
- วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ. (2561). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
เขตสายไหม. วารสารร่มพฤกษ์ มหาวิทยาลัยเกริก, 36(3) 11-44.
- วีระพล ทองมา และประเจต อำนาง. (2547). ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อ
ประชาชนในพื้นที่ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่:
มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- วีระยุทธ์ ชาตะกาญจน์. (2558). การวิจัยเชิงปฏิบัติการ. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2(1), 29-49.
- ศิริพร เลิศยิ่งยศ. (2556). โครงการจัดทำแผนชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตด้วยการมีส่วนร่วมของ
คนในหมู่บ้านโคกแฝก ตำบลขามทะเลสอ อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา. วารสาร
มหาวิทยาลัยนเรศวร, 21(1), 93-106.
- ศูนย์เพื่อการวางแผนการท่องเที่ยวและการแก้ไขปัญหาความยากจนแห่งเอเชีย. (2549). แนว
ทางการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: แสงสว่างเวิลด์เพลส.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2543). การศึกษาเพื่อกำหนดแนว

- ทางการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro tourism). กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการวิชาการสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- สิทธิ์ อีธรรม. (2552). แนวคิดพื้นฐานทางการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วี.พรีนท์
- สินธ์ สโรบล. (2546). การท่องเที่ยวโดยชุมชน. เชียงใหม่: วนิดา เพลส.
- สมชาย วรกิจเกษมสกุล. (2553). ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2). อุตรธานี: อักษรศิลป์การพิมพ์.
- สมบัติ กาญจนกิจ. (2560). นันทนาการและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน. (2559). แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน 2561-2564. สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2562, จาก <http://www.osmsouth-w.moi.go.th/submenu.php?page=162&l=th>.
- สำนักส่งเสริมและประสานมวลชน กรมทรัพยากรน้ำ. (2559). คู่มือการดำเนินงาน “เวทีชาวบ้าน”. มปท.
- อัศวิน แสงพิกุล. (2556). ระเบียบวิธีวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- อุดร วงษ์ทับทิม และสุภาวิณี ทรงพรวาณิชย์. (2546). การท่องเที่ยวโดยชุมชน. เชียงใหม่: วนิดา เพลส.
- องค์การบริหารส่วนตำบลนาหมื่นศรี. (2559). แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี (พ.ศ. 2561-2564). สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2562, จาก http://www.nameunsri.go.th/news/doc_download/a_260619_151323.pdf
- องอาจ นัยพัฒน์. (2548). วิจัยวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สามลดา.

ภาษาต่างประเทศ

- Akpinar, N. I., Talay, C. C., & Gundus, S. (2005). Rural Women and Agro tourism in the Context of Sustainable Rural Development: A Case Study from Turkey. *Environment Development and Sustainability*, 6(4), 473 - 486.
- Bhatia, A. K. (1986): *Tourism Development Principles and Practices*. New Delhi, India: Ram Printograph.
- Buhalis, D. (2000). *Marketing the competitive destination of the future*. Tourism

- Management, 21 (1), 97–116.
- Coghlan, D., & Brannick, T. (2001). *Doing action research in your own organization*. London : Sage.
- Cooperrider, David L. & Whitney, Diana. (2005). *Appreciative Inquiry: A Positive Revolution in Change*. San Francisco, CA: Berrett-Koehler.
- Cooperrider, David L., Whitney, Diana., & Stavros, Jacqueline M. (2008). *Appreciative Inquiry Handbook: For Leader of Change*. 2nd ed. Brunswick, OH: Crown Customs.
- Dickman, S. (1996). *Tourism: An Introductory Text (2nded.)*. Sydney: Hodder Education.
- Greenwood, D. J., Whyte, W. F., & Harkavy, I. (1993). Participatory Action Research as a Process and as a Goal. *Human Relations*, 46(2), 175-192.
- Mill, R. C., and Morrison, A. M. (1992). *The Tourism System: An Introductory Text*. 2 nd ed. New Jersey: Prentice-Hall International, Inc.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1984). *Qualitative Data Analysis: A Sourcebook of New Methods*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Overseas Development Institute. (2005). *Successful communication a toolkit for researchers and civil society organization*. Retrieved September 20, 2018, from <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinionfiles/192.pdf>
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods*. Thousand Oaks, CA Sage.
- Pike, Steven D. (2008). *Destination Marketing: an integrated marketing communication approach*. Butterworth-Heinmann, Burlington, MA.
- Srithong, S., Suthitakon, N. & Karnjanakit, S. (2019). Participatory Community-based Agrotourism: A Case Study of Bangplakod Community, Nakhonnayok Province, Thailand. *PSAKU International Journal of Interdisciplinary Research*, 8(1), 212-220.
- Sterren, J., and Isaac, R. (2004). *Locally-driven (community-based) tourism development: A tool for poverty alleviation*. Retrieved September 25, 2018,

- from http://www.tourismmaster.com/theses/Locallydriven_Tourism_Development_A%20tool_for_poverty_alleviation.PDF.
- Sumayao, B. R. (1999). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. เอกสารประกอบการบรรยาย. สาขาวิชาการพัฒนาการท่องเที่ยว คณะธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้. เชียงใหม่.
- The Mountain Institute. (2000). Community-based tourism for conservation and development: A source kit. The Mountain Institute.
- Timothy, D. J., & Tosun, C. (2003). Appropriate Planning for Tourism in Destination Communities: Participation, incremental growth and collaboration. U.K: CABI Publishing.
- Tourism Western Australia. (2008). 5A's of Tourism. Retrieved September 25, 2018, from http://www.tourism.wa.gov.au/jumpstartguide/pdf/Quickstart_five%20A's%20of%20TourismLOW.pdf.
- UNESCO. (2006). Toward Sustainable Strategies for creative tourism. Discussion Report of the Planning Meeting for 2008 International Conference on Creative Tourism. Santa Fe, New Mexico. U.S.A.
- Whyte, W. F. (1991). Participatory action Research. Sage Publication London.
- Yamane, T. (1973). Statistics: an Introductory Analysis. 3rd. ed. New York: Harper and Row.

ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

- | | |
|---|--|
| 1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปวีรวรรต สมนึก | ประธานหลักสูตรวิชานวัตกรรมการท่องเที่ยว
และบริการ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี |
| 2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฐนินทร์ สังขดวง | อาจารย์สาขาการโรงแรมและการท่องเที่ยว
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศรีวิชัย |
| 3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระริน เครือวรพินธุ์ | อาจารย์สาขาบริหารธุรกิจ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศรีวิชัย |
| 4. อาจารย์ ดร.ดุสิตพร ฮกทา | อาจารย์สาขาการโรงแรมและการท่องเที่ยว
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศรีวิชัย |
| 5. อาจารย์ ดร.ณพิชญา เติคโถม | อาจารย์สาขาบริหารธุรกิจ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศรีวิชัย |

ภาคผนวก ข เอกสารรับรองจริยธรรมการวิจัย
และเครื่องมือในการวิจัย

เอกสารข้อมูลสำหรับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย และหนังสือแสดงยินยอมเข้าร่วมการวิจัย
 กลุ่มที่ 1 ผู้นำกลุ่มการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน เกษตรกรและประชาชนในพื้นที่ชุมชนคัมแบบ
 กลุ่มที่ 2 ผู้นำและสมาชิกกลุ่ม ปราชญ์ชุมชน เกษตรกรและประชาชนในพื้นที่ชุมชนนาหมื่นศรี
 ขั้นตอนที่ 1 ขึ้นการวิจัย โดยใช้แบบสัมภาษณ์

ชื่อโครงการวิจัย การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดศรีสะเกษ

ชื่อผู้วิจัย นายธรรมจักร เกียรติบรรจง, นางสาววิมลวิมล พลอย อินสว่าง และนางสาวจิระนาถ รุ่งสว่าง

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาการโรงแรมและการท่องเที่ยว วิทยาลัยการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง

สถานที่ติดต่อผู้วิจัย (ที่ทำงาน) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย 179 หมู่ 3 ตำบลไม้ฝาด

อำเภอสิเกา จังหวัดศรีสะเกษ 92150

โทรศัพท์ 075-204060 โทรสาร 075-204061

มือถือ 0894711535 E-mail : Tammachak.l@rmuts.ac.th

1. ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมในการวิจัยก่อนที่ท่านจะตัดสินใจเข้าร่วมในการวิจัย มีความจำเป็นที่ท่านควรทำความเข้าใจว่างานวิจัยนี้ทำเพราะเหตุใด และเกี่ยวข้องกับอะไร กรุณาใช้เวลาในการอ่านข้อมูลต่อไปนี้อย่างละเอียดรอบคอบ และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมหรือข้อมูลที่ไม่ชัดเจนได้ตลอดเวลา

2. โครงการนี้ทำการศึกษาชุมชนคัมแบบทั้ง 3 แห่งเพื่อเป็นแบบอย่างการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนและนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาชุมชนคัมแบบไปปรับใช้กับชุมชนนาหมื่นศรี ทำการศึกษากลุ่มที่ 1 สัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน เกษตรกรและประชาชนในพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรคัมแบบที่ประสบความสำเร็จจากการจัดการท่องเที่ยว และกลุ่มที่ 2 สัมภาษณ์ผู้นำและสมาชิกกลุ่ม ปราชญ์ชุมชน เกษตรกรและประชาชนในพื้นที่ชุมชนนาหมื่นศรี ทำการศึกษา ดังนี้

2.1 กลุ่มที่ 1 สัมภาษณ์ประเด็นเกี่ยวกับปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรคัมแบบ ซึ่งประกอบด้วยบริบทชุมชน การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สภาพแวดล้อม องค์ประกอบการท่องเที่ยวของชุมชน ด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การดำเนินการและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน

2.2 กลุ่มที่ 2 สัมภาษณ์ความคิดเห็นและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดศรีสะเกษ ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน โดยมีคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ผลกระทบทางบวกและทางลบในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม และความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน องค์ประกอบทางการท่องเที่ยวของชุมชนในเบื้องต้น บริบทชุมชน การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มุมมองการพัฒนาอย่างยั่งยืน ปรากฏการณ์ต่างๆ ทางเกษตรและการท่องเที่ยวในพื้นที่



เลขที่โครงการวิจัย 124.2 / 62
 วันที่รับรอง 19 ส.ค. 2562
 วันหมดอายุ 18 ส.ค. 2563

3. รายละเอียดของกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

กลุ่มที่ 1 ผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้นำกลุ่มการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน เกษตรกรและประชาชนในพื้นที่ชุมชนต้นแบบทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ 1. วิสาหกิจชุมชนเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนฮั่วสีก ตำบลอ่าวลึกเหนือ อำเภอฮั่วสีก จังหวัดกระบี่ 2. ศูนย์ประสานงานเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลห้วยช้าง อำเภอยะเอนก จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 3. แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทะเลน้อย บ้านคลองปากประ ตำบลทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง แห่งละ 10 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 30 คน

กลุ่มที่ 2 ผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย ผู้นำและสมาชิกกลุ่ม ปราชญ์ชุมชน เกษตรกรและประชาชน ที่มีการรวมกลุ่มท่องเที่ยวหรือกลุ่มองค์กรด้านการเกษตรในชุมชนนาหมื่นศรีทั้ง 5 แห่ง ได้แก่ 1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาอาชีพ บ้านไผ่ใหญ่ 2. วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตร ไชยงสามัคคี บ้านวังยี่ 3. วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรไผ่เดียว บ้านไผ่เดียว 4. ศูนย์กลางจำหน่ายสินค้าพื้นบ้านและสินค้าชุมชน บ้านหัวเขา และ 5. ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนาหมื่นศรี บ้านควนสวรรค์ แห่งละ 5 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 25 คน

โดยกลุ่มที่ 1 และ 2 มีเกณฑ์ในการเลือกผู้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้นำกลุ่มการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน เกษตรกรผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรรมในพื้นที่มาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี ทั้งเพศชาย-หญิง อายุ 20 ปีขึ้นไปและมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน และปราชญ์ชุมชนซึ่งเป็นเกษตรกรผู้มีความรู้ดั้งเดิมในด้านการเกษตรของชุมชนและประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี ที่มีความยินดีและเต็มใจเข้าร่วมงานวิจัย

4. กระบวนการวิจัยที่กระทำต่อกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

กลุ่มที่ 1 ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างในชุมชนต้นแบบทั้ง 3 แห่ง และพื้นที่วิจัย ทั้ง 5 หมู่บ้านโดยผู้วิจัยประสานงานกับผู้นำชุมชนในพื้นที่วิจัยเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลโดยทำหนังสือราชการ เรื่องขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัยต่อชุมชนต้นแบบ 3 แห่ง และพื้นที่วิจัย ทั้ง 5 หมู่บ้าน และสัมภาษณ์บริเวณที่ทำการกลุ่มต่างๆ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลและทำการสัมภาษณ์กับกลุ่มชุมชนด้วยตนเองและมีคณะผู้ร่วมวิจัย 2 คน (ผู้คอยจดบันทึก - สรุปลง) โดยใช้ระยะเวลา ประมาณ 30 นาที - 1 ชั่วโมง

5. กระบวนการให้ข้อมูลแก่กลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย มีดังนี้

ผู้วิจัยใช้วิธีสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลชี้แจงวัตถุประสงค์ในการวิจัย กลุ่มที่ 1 โดยสัมภาษณ์ในประเด็นบริบทชุมชน การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สภาพแวดล้อม องค์ประกอบการท่องเที่ยวของชุมชน ด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การดำเนินการและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการหารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนต้นแบบทั้ง 3 แห่ง และกลุ่มที่ 2 โดยสัมภาษณ์ในประเด็นความคิดเห็นและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดวังในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน (มีการบันทึกเสียงและจะทำลายข้อมูลเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัย)



V3.0/2562
เลขที่โครงการวิจัย 194.2/62
วันที่รับรอง 19 ส.ค. 2562
วันหมดอายุ 18 ส.ค. 2563

AF 04-07

6. ในการเข้าร่วมวิจัยไม่มีอันตรายร้ายแรงหรือความเสี่ยงต่อท่านข้อมูลที่ได้จะเป็นความลับ และใช้ในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนนาหมื่นศรีเท่านั้น แต่อาจรบกวนเวลาส่วนตัวของท่าน
7. ท่านอาจไม่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ แต่ข้อมูลและความคิดเห็นของท่านจะเป็นประโยชน์ในการนำไปต่อยอดในการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยมีส่วนร่วมของชุมชนนาหมื่นศรี ให้สามารถดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวก่อให้เกิดการสร้างงานและอาชีพ และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนมากขึ้น
8. การเข้าร่วมในการวิจัยของท่านเป็นโดยสมัครใจ และสามารถปฏิเสธที่จะเข้าร่วมหรือถอนตัวจากการวิจัยได้ทุกขณะ โดยไม่ต้องให้เหตุผลและไม่สูญเสียประโยชน์ที่พึงได้รับ และไม่มีผลกระทบต่อผู้เข้าร่วม
9. หากท่านมีข้อสงสัยให้สอบถามเพิ่มเติมได้โดยสามารถติดต่อผู้วิจัยได้ตลอดเวลา และหากผู้วิจัยมีข้อมูลเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์หรือโทษเกี่ยวกับการวิจัย ผู้วิจัยจะแจ้งให้ท่านทราบอย่างรวดเร็วเพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยทบทวนว่ายังสมัครใจจะอยู่ในงานวิจัยต่อไปหรือไม่
10. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับท่านจะเก็บเป็น ความลับ หากมีการเสนอผลการวิจัยจะเสนอเป็นภาพรวม ข้อมูลที่สามารถระบุถึงตัวท่านได้จะไม่ปรากฏในรายงาน
11. ในการร่วมการวิจัย ผู้ร่วมวิจัยจะได้รับของที่ระลึกเป็นปากกา 1 ตัว
12. หากได้รับการปฏิบัติไม่ตรงตามข้อมูลดังกล่าวสามารถร้องเรียนได้ที่ คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 254 อาคารจามจุรี 1 ชั้น 2 ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์/โทรสาร 0-2218-3202, 0-2218-3049 E-mail: eccu@chula.ac.th

ข้าพเจ้าได้รับการอธิบายจากผู้วิจัย และเข้าใจข้อมูลดังกล่าวข้างต้นทุกประการแล้ว
จึงลงนามยินยอม/ยินยอมด้วยวาจา เข้าร่วมการวิจัยนี้ด้วยความสมัครใจ และได้รับเอกสารไว้

1 ชุดแล้ว

กรณีขอเก็บตัวอย่างชีวภาพที่เหลือไว้เพื่อการวิจัยในอนาคต ข้าพเจ้า

ยินยอมให้เก็บไว้ใช้เป็นเวลา...ปี เพื่อใช้ศึกษาเกี่ยวกับ..... ไม่ยินยอม

ชื่อ.....
(.....)
ผู้วิจัยหลัก
วันที่...../...../.....

ชื่อ.....
(.....)
ผู้ร่วมการวิจัย
วันที่...../...../.....

ชื่อ.....
(.....)
สถานที่
วันที่...../...../.....



V3.0/2562

เลขที่โครงการวิจัย 124.2/62

วันที่รับรอง 19 ส.ค. 2562

วันหมดอายุ 18 ส.ค. 2563

เอกสารข้อมูลสำหรับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย และหนังสือแสดงยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

ข้อมูลสำหรับกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

กลุ่มที่ 3 ประชาชนในพื้นที่ชุมชนนาหมื่นศรี

ขั้นตอนวิจัยที่ 1 โดยใช้แบบสอบถาม

ชื่อโครงการวิจัย การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

ชื่อผู้วิจัย นายธรรมจักร เล็กบรรจง, นางสาววันวิสาห์ พลอย อินสว่าง และนางสาวจิรนาถ รุ่งช่วง

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาการโรงแรมและการท่องเที่ยว

วิทยาลัยการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง

สถานที่ติดต่อผู้วิจัย (ที่ทำงาน) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย 179 หมู่ 3 ตำบลไม้ฝาด

อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง 92150

โทรศัพท์ 075-204060 โทรสาร 075-204061

มือถือ 0894711535 E-mail : Tammachak.l@mutav.ac.th

1. ขอยืนยันเชิญท่านเข้าร่วมในการวิจัยก่อนที่ท่านจะตัดสินใจเข้าร่วมในการวิจัย มีความจำเป็นที่ท่านควรทำความเข้าใจว่างานวิจัยนี้ทำเพราะเหตุใด และเกี่ยวข้องกับอะไร กรุณาใช้เวลาในการอ่านข้อมูลต่อไปนี้อย่างละเอียดรอบคอบ และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมหรือข้อมูลที่ไมชัดเจนได้ตลอดเวลา

2. โครงการนี้เกี่ยวข้องกับการสอบถามประชาชนเกี่ยวกับความคิดเห็น และความต้องการในการจัดรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเกษตรของชุมชน เพื่อการหาข้อมูลพื้นฐานในการนำawiวิเคราะห์บริบทในการไปใช้พัฒนาจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนนาหมื่นศรี ดังนี้

2.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนนาหมื่นศรีในปัจจุบัน โดยแบ่งข้อคำถามออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านสิ่งดึงดูดใจในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนาหมื่นศรี 2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 3. ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 4. ด้านความหลากหลายของกิจกรรม และ 5. ด้านที่พักของชุมชน เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางประกอบการลงสำรวจพื้นที่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในลำดับถัดไป

2.2 ความคิดเห็นของประชาชนในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนอย่างยั่งยืน โดยแบ่งข้อคำถามออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1. การจัดการแหล่งท่องเที่ยว 2. แหล่งเรียนรู้ทางการเกษตร 3. การมีส่วนร่วมของชุมชน 4. ความมีไมตรีจิต และ 5. ความปลอดภัย เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเปิดเวทียาบ้าน ประชุมสร้างเครือข่าย และประชุมเชิงปฏิบัติการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเข้มแข็งในขั้นตอนต่อไป

3. รายละเอียดของกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

กลุ่มประชากรในการตอบแบบสอบถามคือ ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง ที่มีการรวมกลุ่มท่องเที่ยวหรือกลุ่มองค์กรด้านการเกษตรอย่างเป็นรูปธรรม จำนวน 5 หมู่บ้าน ประกอบด้วย บ้านไล่ใหญ่, บ้านวังดำ, บ้านไล่เดือย, บ้านหัวเขา, และบ้านควนสวรรค์ โดยใช้แบบสอบถามประชาชน โดยวิธีการเลือกจากประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มท่องเที่ยวหรือกลุ่มองค์กรด้านการเกษตรอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งมีความยินดีและเต็มใจในการให้ข้อมูลรวมทั้ง 400 คน



เลขที่โครงการวิจัย 124.2/62

วันที่รับรอง 19 ส.ค. 2562

วันหมดอายุ 18 ส.ค. 2563

AF 08-07

4. กระบวนการการวิจัยที่กระทำต่อกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย โดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวม ซึ่งผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่ชุมชนนาหมื่นศรีทั้ง 5 หมู่บ้าน ด้วยตนเอง และผู้ร่วมวิจัย 2 ท่าน ใช้ระยะเวลาในการตอบแบบสอบถาม ประมาณ 10-15 นาที

5. กระบวนการให้ข้อมูลแก่กลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย มีดังนี้

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ชุมชนนาหมื่นศรี โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการอธิบายเบื้องต้นเกี่ยวกับความสำคัญที่ต้องทำการเก็บข้อมูลรวมถึงวิธีการตอบแบบสอบถาม และแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นข้อคำถามแบบเลือกตอบ ตามความเป็นจริง จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนนาหมื่นศรี เป็นข้อคำถามแบบเลือกตอบ ตามความเป็นจริง จำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นในด้านมุมมองการพัฒนาที่ยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชุมชนนาหมื่นศรี จำนวน 23 ข้อ

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน รวมทั้งสิ้น 34 ข้อ และข้อมูลจากการแบบสอบถามผู้วิจัยจะทำการทำลายและลบทิ้งเมื่อเสร็จสิ้นสำหรับประชาชนที่อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ผู้วิจัยจะทำการอ่านให้ฟังและให้เลือกตอบตามความจริง โดยผู้วิจัยไม่มีส่วนในการชี้นำใดๆ ทั้งสิ้น

6. ในการเข้าร่วมวิจัยไม่มีอันตรายร้ายแรงหรือความเสี่ยงต่อท่านข้อมูลที่ได้จะเป็นความลับ และใช้ในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนนาหมื่นศรีเพื่อประโยชน์ในส่วนรวมเท่านั้น แต่อาจรบกวนเวลาส่วนตัวของท่าน

7. ท่านอาจไม่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการตอบข้อคำถามในครั้งนี้ แต่ข้อมูลและความคิดเห็นของท่านจะเป็นประโยชน์ในการนำไปต่อยอดในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเปิดเวทีชาวบ้าน ประชุมสร้างเครือข่าย และประชุมเชิงปฏิบัติการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนอย่างเข้มแข็งในขั้นต่อไป

8. การเข้าร่วมในการวิจัยของท่านเป็นโดยสมัครใจ และสามารถปฏิเสธที่จะเข้าร่วมหรือถอนตัวจากการวิจัยได้ทุกขณะ โดยไม่ต้องให้เหตุผลและไม่สูญเสียประโยชน์ที่พึงได้รับ และไม่มีผลกระทบกับผู้เข้าร่วม

9. หากท่านมีข้อสงสัยให้สอบถามเพิ่มเติมได้โดยสามารถติดต่อผู้วิจัยได้ตลอดเวลา และหากผู้วิจัยมีข้อมูลเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์หรือโทษเกี่ยวกับการวิจัย ผู้วิจัยจะแจ้งให้ท่านทราบอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยทบทวนว่ายังมีสมัครใจจะอยู่ในงานวิจัยต่อไปหรือไม่



V3.0/2562

เลขที่โครงการวิจัย 194 2 / 62

วันที่รับรอง 19 ส.ค. 2562

วันหมดอายุ 18 ส.ค. 2563

เอกสารข้อมูลสำหรับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย และหนังสือแสดงยินยอมเข้าร่วมการวิจัย
 กลุ่มที่ 4 แกนนำและสมาชิกกลุ่ม 5 หมู่บ้าน ประชาชน ภาครัฐกร ประชาชน ผู้ประกอบการ ผู้นำ
 ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน
 ชั้นที่ 2 การเปิดเวทีชาวบ้าน การประชุมการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนนาหมื่นศรี
 และจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ชื่อโครงการวิจัย การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ชุมชนนาหมื่น
 ศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

ชื่อผู้วิจัย นายธรรมจักร เล็กบรรจง, นางสาววันวิสาข์ พลอย อินสว่าง และนางสาวจิระนาถ รุ่งช่วง

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาการโรงแรมและการท่องเที่ยว วิทยาลัยการโรงแรมและการท่องเที่ยว
 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตรัง

สถานที่ติดต่อผู้วิจัย (ที่ทำงาน) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย 179 หมู่ 3 ตำบลไม้ฝาด
 อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง 92150

โทรศัพท์ 075-204060 โทรสาร 075-204061

มือถือ 0894711535 E-mail : Tammachak.l@mutsv.ac.th

1. ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมในการวิจัยก่อนที่ท่านจะตัดสินใจเข้าร่วมในการวิจัย มีความจำเป็นที่
 ท่านควรทำความเข้าใจว่างานวิจัยนี้ทำเพราะเหตุใด และเกี่ยวข้องกับอะไร กรุณาใช้เวลาในการอ่านข้อมูล
 ต่อไปนี้อย่างละเอียดรอบคอบ และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมหรือข้อมูลที่ไม่ชัดเจนได้ตลอดเวลา

2. โครงการนี้เกี่ยวข้องกับจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง
 จังหวัดตรัง โดยการเปิดเวทีชาวบ้าน การประชุมการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนนาหมื่นศรี
 และจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวกัน ทำการศึกษา ดังนี้

2.1 การเปิดเวทีชาวบ้านเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ และขั้นตอนการเข้ามาศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบ
 การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง และ
 รับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน รวมทั้งเป็นการสร้างการมี
 ส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่

2.2 การประชุมการสร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดย
 ชุมชน และเสริมสร้างประสบการณ์แก่สมาชิกในชุมชนทั้ง 5 หมู่บ้าน ได้แก่ 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนา
 อาชีพ บ้านไสใหญ่ 2) วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรโกลายสามัคคี บ้านวังด้ง 3) วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตร
 โกลเดียม บ้านไสเดือย 4) ศูนย์กลางจำหน่ายสินค้าพื้นบ้านและสินค้าชุมชน บ้านหัวเขา 5)
 ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนาหมื่นศรี บ้านควนสวรรค์ และเพื่อศึกษาแนวทางการจัดหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิง
 เกษตร

2.3 การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน
 ร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้วิจัย และจัดทำแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนขึ้น



เลขที่โครงการวิจัย 194.2/69
 วันที่รับรอง 19 ต.ค. 2562
 วันหมดอายุ 1.8.ค.ค. 2563

3. รายละเอียดของกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง ในพื้นที่จำนวน 30 คน โดยมีเกณฑ์คัดเลือก คือ เป็นประชาชน เกษตรกร ปรชาญชุมชน ผู้ประกอบการ ผู้นำชุมชน บุคลากรในหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ที่มีความต้องการจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ชุมชนนาหมื่นศรี ทั้งเพศชาย-หญิง อายุ 20 ปีขึ้นไป และมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน ที่มีความยินดีและเต็มใจเข้าร่วมงานวิจัย โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้มีส่วนร่วมในการเปิดเวทีชาวบ้าน การประชุมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการนั้นเป็นคนกลุ่มเดียวกัน เพื่อที่จะได้ข้อมูลที่มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ผู้ที่เป็นแกนนำที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยว

4. กระบวนการวิจัยที่กระทำต่อกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

4.1 ผู้วิจัยจัดทำกำหนดการประชุมเปิดเวทีชาวบ้าน โดยเลือกสถานที่ราชการที่เป็นศูนย์กลางในชุมชนเพื่อให้คนเข้าประชุมเดินทางได้สะดวก นัดหมายผู้เข้าร่วมประชุม โดยทำหนังสือเชิญเป็นรายบุคคล หรือประกาศเสียงตามสายของชุมชนเพื่อเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมในการรับรู้อย่างแท้จริง การประชุมจะสร้างบรรยากาศแห่งมิตรภาพเป็นกันเองจัดช่วงเวลาที่เหมาะสม โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลและทำการสัมภาษณ์กับกลุ่มชุมชนด้วยตนเองและมีคณะผู้ร่วมวิจัย 2 คน (ผู้คอยจดบันทึก - สรุปลผล) โดยใช้ระยะเวลา ประมาณ 1-2 ชั่วโมง

4.2 การประชุมการสร้างเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนนาหมื่นศรี โดยใช้สถานที่ศาลากลางประมงที่ศาลากลางประมงที่ชุมชนนาหมื่นศรี เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ศึกษาแนวทางการจัดหมู่บ้านท่องเที่ยว วิธีการนำเสนอกิจกรรม และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น แนวทางการสร้างเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนและการจัดเส้นทางท่องเที่ยว และแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนและเสริมสร้างประสบการณ์ตรงแก่ชุมชน โดยดำเนินการไปลงพื้นที่ปฏิบัติการทั้ง 5 หมู่บ้านในชุมชนนาหมื่นศรีที่มีการรวมกลุ่มขึ้น และจากการศึกษาชุมชนต้นแบบวิสาหกิจชุมชน โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลและทำการสัมภาษณ์กับกลุ่มชุมชนด้วยตนเองและมีคณะผู้ร่วมวิจัย 2 คน (ผู้คอยจดบันทึก - สรุปลผล) โดยใช้ระยะเวลา ประมาณ 2-3 ชั่วโมง

4.3 การประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยจัดทำกำหนดการประชุมโดยเลือกสถานที่ราชการ ที่เป็นศูนย์กลางในชุมชน เพื่อให้ชุมชนร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้วิจัย และจัดทำแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนนาหมื่นศรีที่นำไปปฏิบัติได้จริง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลและทำการสัมภาษณ์กับกลุ่มชุมชนด้วยตนเองและมีคณะผู้ร่วมวิจัย 2 คน (ผู้คอยจดบันทึก - สรุปลผล) โดยใช้ระยะเวลา ประมาณ 3-4 ชั่วโมง

5. กระบวนการให้ข้อมูลแก่กลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย มีดังนี้

ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลชี้แจงวัตถุประสงค์ในการวิจัยและดำเนินการด้วยตนเองและมีคณะผู้ร่วมวิจัย 2 คน (ผู้คอยจดบันทึก - สรุปลผล) โดยสัมภาษณ์ในประเด็นเพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเกษตรอย่างยั่งยืนชุมชนนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง (มีการบันทึกเสียงและจะทำการถอดข้อมูลเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัย)

6. ในการเข้าร่วมวิจัยไม่มีอันตรายร้ายแรงหรือความเสี่ยงต่อท่านข้อมูลที่ได้จะเป็นความลับ และใช้ในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนนาหมื่นศรีเท่านั้น แต่อาจรบกวนเวลาส่วนตัวของท่าน



VS.0/2562
 เลขที่โครงการวิจัย 194.2/62
 วันที่รับรอง 19 ส.ค. 2562
 วันหมดอายุ 18 ส.ค. 2563

AF 04-07

7. ท่านอาจไม่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ แต่ข้อมูลและความคิดเห็นของท่านจะเป็นประโยชน์ในการนำไปต่อยอดในการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนนาหมื่นศรี ในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวให้สามารถดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการสร้างงานและอาชีพและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนมากขึ้น

8. การเข้าร่วมในการวิจัยของท่านเป็นโดยสมัครใจ และสามารถปฏิเสธที่จะเข้าร่วมหรือถอนตัวจากการวิจัยได้ทุกขณะ โดยไม่ต้องให้เหตุผลและไม่สูญเสียประโยชน์ที่พึงได้รับ และไม่มีผลกระทบต่อผู้เข้าร่วม

9. หากท่านมีข้อสงสัยให้สอบถามเพิ่มเติมได้โดยสามารถติดต่อผู้วิจัยได้ตลอดเวลา และหากผู้วิจัยมีข้อมูลเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์หรือโทษเกี่ยวกับการวิจัย ผู้วิจัยจะแจ้งให้ท่านทราบอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยทบทวนว่ายังสมัครใจจะอยู่ในงานวิจัยต่อไปหรือไม่

10. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับท่านจะเก็บเป็น ความลับ หากมีการเสนอผลการวิจัยจะเสนอเป็นภาพรวม ข้อมูลใดที่สามารถระบุถึงตัวท่านได้จะไม่ปรากฏในรายงาน

11. ในการร่วมการวิจัย ผู้ร่วมวิจัยจะได้รับของที่ระลึกเป็นปากกา 1 ตัว

12. หากได้รับการปฏิบัติไม่ตรงตามข้อมูลดังกล่าวสามารถร้องเรียนได้ที่ คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน จุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 254 อาคารจามจุรี 1 ชั้น 2 ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์/โทรสาร 0-2218-3202, 0-2218-3049 E-mail: eccu@chula.ac.th

ข้าพเจ้าได้รับการอธิบายจากผู้วิจัย และเข้าใจข้อมูลดังกล่าวข้างต้นทุกประการแล้ว
จึงลงนามยินยอม/ยินยอมด้วยวาจา เข้าร่วมการวิจัยนี้ด้วยความสมัครใจ และได้รับเอกสารไว้
1 ชุดแล้ว

กรณีขอเก็บตัวอย่างชีวภาพที่เหลือไว้เพื่อการวิจัยในอนาคต ข้าพเจ้า

ยินยอมให้เก็บไว้ใช้เป็นเวลา.....ปี เพื่อใช้ศึกษาเกี่ยวกับ..... ไม่ยินยอม

กชื่อ..... ชื่อ.....
(.....) (.....)
ผู้วิจัยหลัก ผู้ร่วมการวิจัย
วันที่...../...../..... วันที่...../...../.....

ขชื่อ.....
(.....)
พจนาน.....
วันที่...../...../.....



V3.0/2562

เลขที่โครงการวิจัย 124.2 / 62

วันที่รับรอง 19 ส.ค. 2562

วันหมดอายุ 18 ส.ค. 2567



ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์เพื่อการศึกษาวิจัยผู้นำกลุ่มการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน ประชาชนชุมชน

เกษตรกรและประชาชนในพื้นที่ชุมชนต้นแบบ

เรื่อง การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดศรีสะเกษ

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้นำ ประชาชนชุมชน เกษตรกรและประชาชนในพื้นที่ชุมชนต้นแบบ โดยมีวัตถุประสงค์ศึกษาบริบทชุมชน การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สภาพแวดล้อม องค์ประกอบการท่องเที่ยวของชุมชน ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การดำเนินการและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวไปใช้ในการพัฒนาจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ชุมชนนาหมื่นศรีอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยขอความร่วมมือให้ท่านให้การสัมภาษณ์ทุกข้อคำถามตามความเป็นจริง เพราะคำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการและมีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวแบบไม่เร่งรีบโดยส่วนรวม อนึ่งคำตอบของท่านไม่มีผลทางธุรกิจต่อบุคคลใดเป็นการเฉพาะ และคำตอบของท่านจะถูกเก็บเป็นความลับจะไม่ถูกเปิดเผยและเกิดผลเสียต่อท่านแต่ประการใด

ขอบคุณทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ในครั้งนี้

ธรรมจักร เล็กบรรจง

ผู้วิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ - นามสกุล (ระบุเป็นเลขรหัสที่กำหนดโดยผู้วิจัย)

ชุมชน/หมู่บ้าน

ตำแหน่งในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน / บทบาทการมีส่วนร่วมในชุมชน



เลขที่โครงการวิจัย 124.2/62

วันที่รับรอง 19 ส.ค. 2562

วันหมดอายุ 18 ส.ค. 2563

ตอนที่ 2

คำถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่ม หรือ คณะกรรมการในการบริหารการท่องเที่ยวของชุมชน และส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความร่วมมือกับจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกษตรโดยชุมชน อย่างไร
2. ชุมชนของท่านได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภายใน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่างๆ เป็นต้น อย่างไร
3. ชุมชนที่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสำนักงาน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในพื้นที่รับผิดชอบและสำนักงานเกษตรจังหวัดเป็นต้นอย่างไรบ้าง

คำถามเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน

1. ชุมชนของท่านมีรูปแบบและแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน เช่น การวางแผน การมีส่วนร่วมจัดการการท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอย่างไร
2. ชุมชนของท่านมีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรและให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอะไรบ้างที่มีการ เช่น กิจกรรมสาธิต / การทดลองทางการเกษตร กิจกรรมเก็บเกี่ยวผลผลิต กิจกรรมแปรรูปสินค้า และโฮมสเตย์ เป็นต้น
3. ชุมชนของท่านมีการสร้างเครือข่ายทางการท่องเที่ยวทางการท่องเที่ยว อย่างไร
4. ท่านคิดว่าอะไรคือสาเหตุสำคัญที่ทำให้การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนแห่งนี้ ประสบผลสำเร็จ และได้รับความนิยมนักท่องเที่ยว

คำถามเกี่ยวกับการส่งเสริมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการให้บริการการท่องเที่ยว

1. กลุ่มการท่องเที่ยวของชุมชนมีการส่งเสริมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการให้บริการการท่องเที่ยว หรือไม่ อย่างไร
2. กลุ่มการท่องเที่ยวของชุมชนได้รับการส่งเสริมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ และการให้บริการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว จากภาคส่วนต่างๆ หรือไม่ อย่างไร
3. ท่านเห็นว่าตัวท่านและครอบครัว รวมทั้งชุมชนได้รับประโยชน์และผลกระทบจากนักท่องเที่ยวอย่างไร



เลขที่โครงการวิจัย 124. 2 / 62
วันที่รับรอง 19 ส.ค. 2562
วันหมดอายุ 18 ส.ค. 2563

คำถามเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้านผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

1. ท่านคิดว่าชุมชนได้รับผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านความเป็นอยู่ของประชาชน ด้านเศรษฐกิจด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม อย่างไร

1.1 ผลกระทบด้านบวกต่อชุมชนจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านความเป็นอยู่ของประชาชนใน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

1.2 ผลกระทบด้านลบต่อชุมชนจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านความเป็นอยู่ของประชาชนใน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

หมายเหตุ: ข้อเสนอแนะในประเด็นอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ข้อมูลที่เป็นอย่างยิ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา

การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ชุมชนนาหมื่นศรี

ลงชื่อ.....ผู้ทำการสัมภาษณ์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลาที่ทำการสัมภาษณ์.....ถึง.....น.



เลขที่โครงการวิจัย 124.2 / 62

วันที่รับรอง 19 ส.ค. 2562

วันหมดอายุ 18 ส.ค. 2563



ชุดที่ 2 แบบสอบถามสำหรับประชาชนในชุมชนนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง
เรื่อง การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน
ชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลทางด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อสอบถามความคิดเห็นและความต้องการในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน และด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผลกระทบทางบวกและทางลบในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม และความต้องการในการจัดรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเกษตรของชุมชนนาหมื่นศรี เพื่อการหาข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์บริบทในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน ทั้งนี้ข้อมูลทั้งหมดจะถือเป็น "ความลับ" ไม่เปิดเผยตัวตนของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านให้ตอบแบบสอบถามทุกข้อตามข้อเท็จจริงทุกประการ

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ชุมชนนาหมื่นศรี เป็นข้อคำถามแบบเลือกตอบ (Check List) ตามความเป็นจริง จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนนาหมื่นศรี เป็นข้อคำถามแบบเลือกตอบ (Check List) ตามความเป็นจริง จำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นในด้านมุมมองการพัฒนาอย่างยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชุมชนนาหมื่นศรี จำนวน 23 ข้อ

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน

โดยตอนที่ 3 ข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยผู้ตอบเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงในตาราง ให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด เรียงลำดับดังนี้

หมายเลข 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด

หมายเลข 4 หมายถึง ระดับมาก

หมายเลข 3 หมายถึง ระดับปานกลาง

หมายเลข 2 หมายถึง ระดับน้อย

หมายเลข 1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

ธรรมจักร เล็กบรรจง

ผู้วิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอหนองไผ่ จังหวัดศรีสะเกษ
คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ

<input type="checkbox"/> 1) ชาย	<input type="checkbox"/> 2) หญิง
---------------------------------	----------------------------------
2. อายุ

<input type="checkbox"/> 1) 15-20 ปี	<input type="checkbox"/> 2) 21-35 ปี
<input type="checkbox"/> 3) 36-50 ปี	<input type="checkbox"/> 4) 51-65 ปี
<input type="checkbox"/> 5) 65 ปีขึ้นไป	
3. ระดับการศึกษาสูงสุด

<input type="checkbox"/> 1) ระดับประถมศึกษา	<input type="checkbox"/> 2) มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า
<input type="checkbox"/> 3) ระดับอนุปริญญา/ปวส.	<input type="checkbox"/> 4) ปริญญาตรี
<input type="checkbox"/> 5) สูงกว่าปริญญาตรี	
4. อาชีพ

<input type="checkbox"/> 1) นักเรียน/นักศึกษา	<input type="checkbox"/> 2) ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ
<input type="checkbox"/> 3) พนักงานบริษัทเอกชน	<input type="checkbox"/> 4) ประกอบธุรกิจส่วนตัว
<input type="checkbox"/> 5) แม่บ้าน/พ่อบ้าน	<input type="checkbox"/> 6) เกษตรกร/ปศุสัตว์
<input type="checkbox"/> 7) อาชีพอิสระ	<input type="checkbox"/> 8) อื่นๆ โปรดระบุ.....
5. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

<input type="checkbox"/> 1) ต่ำกว่า 1 ปี	<input type="checkbox"/> 2) 1 - 5 ปี
<input type="checkbox"/> 3) 6 - 10 ปี	<input type="checkbox"/> 4) 11 ปีขึ้นไป
6. กิจกรรมใดที่ท่านเห็นว่าสามารถนำมาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนนาหมื่นศรี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - 1. ศึกษาวิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาทางการเกษตร
 - 2. สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ เช่น หุ่นา สวนผสม
 - 3. ซื้อหาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์ชุมชน
 - 4. ทดลองทำหัตถกรรมผ้าทอนาหมื่นศรี
 - 5. ศึกษา/การสาธิตการทำอาหารท้องถิ่น
 - 6. เรียนรู้ แลกเปลี่ยน ประสบการณ์การประกอบอาชีพ
 - 7. การร่วมกิจกรรมและพักผ่อนกับชาวบ้าน (โฮมสเตย์) กับเกษตรกร
 - 8. กิจกรรมชม และผลิตลูกกลม



เลขที่โครงการวิจัย 124.2/62

วันที่รับรอง 19 ส.ค. 2562

วันหมดอายุ 18 ส.ค. 2563

- 9. ศึกษา/การสาธิตการทำเครื่องแกงตำมือ
- 10. ศูนย์เรียนรู้ชุมชนนาหมื่นศรี
- 11. ชมเส้นทางธรรมชาติบริเวณรอบชุมชน
- 12. ศึกษาและทดลองทำการเกษตร
- 13. อื่นๆ โปรดระบุ.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับกาจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนนาหมื่นศรี

7. ชุมชนนาหมื่นศรีมีสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในด้านใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1. ความสวยงามของสถานที่ทางการเกษตรในชุมชน
- 2. ความเป็นเอกลักษณ์ ความโดดเด่นทางภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 3. ความเป็นเอกลักษณ์ของสินค้าที่ระลึก
- 4. ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน
- 5. ความมีชื่อเสียงด้านวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี
- 6. สถานที่ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สวยงาม เช่น มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติ เป็นต้น
- 7. ความโดดเด่นด้านหัตถกรรม เครื่องจักรสาน
- 8. ความโดดเด่นด้านการทอผ้า
- 9. ความโดดเด่นด้านอาหารท้องถิ่น
- 10. ศูนย์การเรียนรู้ทางด้านเกษตร
- 11. อื่นๆ โปรดระบุ.....

8. ชุมชนนาหมื่นศรีมีความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนในด้านใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1. การมีรถรับส่งจากที่กักถึงแหล่งท่องเที่ยว
- 2. ด้านถนนในชุมชน เส้นทางเดินรถ มีความสะดวก
- 3. ด้านพื้นที่ภายในการเดินทางสถานที่ท่องเที่ยวมีความสะดวก
- 4. มีรถขนส่งสาธารณะจากตัวเมืองมายังชุมชน
- 5. มีป้ายบอกทางตลอดเส้นทางและเข้าใจง่าย
- 6. การให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว
- 7. อื่นๆ โปรดระบุ.....



เลขที่โครงการวิจัย 124.2 / 62

วันที่รับรอง 19 ส.ค. 2562

วันหมดอายุ 18 ส.ค. 2563

9. ชุมชนนาหมื่นศรีมีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนในด้านใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1. มีร้านอาหาร เครื่องดื่ม บริการเพียงพอ
- 2. ด้านร้านค้าของที่ระลึกมีความหลากหลาย
- 3. มีศูนย์ข้อมูลบริการนักท่องเที่ยวของชุมชน
- 4. มีห้องน้ำสาธารณะไว้บริการในจุดท่องเที่ยว
- 5. ความปลอดภัยในการเดินทาง
- 6. บริการสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติม เช่น จุดบริการอินเทอร์เน็ตชุมชน ร้านสะดวกซื้อ สถานพยาบาล เป็นต้น
- 7. อื่นๆ โปรดระบุ.....

10. ชุมชนนาหมื่นศรีมีความพร้อมด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวในด้านใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1. การเลือกซื้อสินค้าหัตถกรรม หรือหัตถศึกษาวิถีการทอผ้านาหมื่นศรี
- 2. ศึกษาวัฒนธรรมและประเพณีชุมชนนาหมื่นศรี เช่น การทำลูกกลม การเกษตร
- 3. ชมทัศนียภาพและพักผ่อน เช่น ทุ่งนาหมื่นศรี สวนเกษตร
- 4. การแสดงหรือสาธิต ทางด้านการเกษตร
- 5. การทดลองทำการเกษตร กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง หรือเก็บผลผลิตทางการเกษตรด้วยตนเอง
- 6. การซื้อสินค้าทางการเกษตร ของฝาก หรือของที่ระลึก
- 7. การพักผ่อนหย่อนใจในจุดชมวิวทุ่งนา หรือที่สำหรับพักผ่อน
- 8. งานเทศกาลลูกกลมของชุมชนนาหมื่นศรี
- 9. อื่นๆ โปรดระบุ.....

11. ชุมชนนาหมื่นศรีมีความพร้อมด้านที่พักในการรองรับนักท่องเที่ยวในด้านใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1. การมีที่พักของชาวบ้านในชุมชนไว้บริการนักท่องเที่ยว
- 2. ด้านช่องทางในการหาที่พักมีหลากหลาย เช่น ในเว็บไซต์ เอกสารเผยแพร่/แผ่นพับ/ป้ายประกาศ
- 3. ด้านราคาที่พัก มีความเหมาะสม กับที่พักแต่ละประเภท
- 4. สถานที่ตั้งของที่พักมีความสะอาด และปลอดภัย
- 5. มีการเรียนรู้วิถีชีวิตร่วมกับเจ้าของบ้าน
- 6. สิ่งอำนวยความสะดวกในห้องพัก/ที่พัก เช่น โทรทัศน์, ตู้เย็น และอื่นๆ
- 7. บรรยากาศรอบบริเวณที่พักมีความเหมาะสม เช่น อากาศดี เย็นสงบ



เลขที่โครงการวิจัย 124.2 / 62

วันที่รับรอง 19 ส.ค. 2562

วันหมดอายุ 18 ส.ค. 2563

5

8. จำนวนห้องพักเพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว
9. เจ้าของบ้านให้บริการด้วยความยิ้มแย้ม แจ่มใส สุภาพ และเป็นมิตร
10. สบายๆ ไปตระเวน.....

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นในด้านมุมมองการพัฒนาอย่างยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชุมชนนาหมื่นศรี

ตัวชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านว่ามีระดับส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวแบบไม่เร่งรีบ มากน้อยเพียงใด

มุมมองด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. การจัดการแหล่งท่องเที่ยว					
1. พัฒนาการจัดการสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น เทศกาล ประเพณี สินค้าเกษตร เป็นต้น					
2. พัฒนาการจัดการด้านกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความสะอาดของสถานที่ท่องเที่ยว ห้องสุขา ร้านอาหารของชุมชน เป็นต้น					
3. พัฒนาการจัดการการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชุมชนนาหมื่นศรีแก่นักท่องเที่ยว					
4. พัฒนาการให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทยพวน เช่น ศูนย์บริการข้อมูลทางการเกษตร ศูนย์การแสดงสินค้าท้องถิ่น เป็นต้น					
5. ทานมีการจัดการการให้บริการอื่นๆ แก่นักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เช่น จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร แก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น					



เลขที่โครงการวิจัย 120.2 / 62
วันที่รับรอง 19 ส.ค. 2562
วันหมดอายุ 18 ส.ค. 2563

6

มุมมองด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
2. แหล่งเรียนรู้ทางการเกษตร					
6. พัฒนาท่านให้มีการศึกษา ทาความรู้ ทำความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง					
7. พัฒนาท่านให้สามารถถ่ายทอดความรู้กับสมาชิกกลุ่มหรือองค์กรทางการเกษตร และนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนได้					
8. พัฒนาให้มีการศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่อื่นๆ เช่น การศึกษาดูงานของชุมชนท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จ					
9. พัฒนาเยาวชน คนในชุมชนให้ได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่ององค์ความรู้ด้านการเกษตร วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง					
3. การมีส่วนร่วมของชุมชน					
10. ผู้นำชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคเอกชน ของท่านเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นด้วยความเต็มใจ					
11. ผู้นำชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคเอกชน ของท่านมีวิธีการในการระดมความคิดเห็นจากคนในชุมชนเพื่อให้ได้ความคิดเห็นและข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่หลากหลาย					



เลขที่โครงการวิจัย 124.2/62
วันที่รับรอบ 19 ส.ค. 2562
วันหมดอายุ 18 ส.ค. 2563

มุมมองด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
12. ผู้นำชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคเอกชน ของท่านมักจะสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนให้เสนอแนวคิดใหม่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน					
13. ผู้นำชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคเอกชน มีการอบรม การจัดการความรู้ ด้านการท่องเที่ยวให้แก่ท่านอย่างสม่ำเสมอ					
4. ความมีโมติวิจิต					
14. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง องค์กรหรือกลุ่มต่างๆ ในชุมชน สามารถให้บริการเฉพาะบุคคลแก่นักท่องเที่ยวได้					
15. พัฒนาให้มีความเข้าใจความต้องการและสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม					
16. สามารถปรับเปลี่ยนการบริการให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม					
17. มีความสนใจนักท่องเที่ยวแต่ละคนเป็นอย่างดีและเท่าเทียม					
5. ความปลอดภัย					
18. พัฒนาให้เป็นถนนมีความปลอดภัยต่อการเดินทางแก่นักท่องเที่ยว มีไฟฟ้าสว่างเพียงพอ					
19. มีการจัดเตรียมยานพาหนะและอุปกรณ์ช่วยชีวิตเบื้องต้นที่เหมาะสม					



เลขที่โครงการวิจัย 19.4.2 / 62
วันที่รับรอง 19 ส.ค. 2562
วันหมดอายุ 18 ส.ค. 2563

มุมมองด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
20. การสร้างความเชื่อมั่นในความปลอดภัย ด้านยานพาหนะผู้ให้บริการสาธารณะ					
21. การจัดภูมิทัศน์รอบชุมชนให้มีความ ปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยว					
22. การสนับสนุนการดำเนินการการ ฝึกอบรมทักษะการช่วยเหลือและการปฐม พยาบาลเบื้องต้น					
23. มีข้อกำหนดในการทำประกันอุบัติเหตุ ให้นักท่องเที่ยวทุกคน					

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1. ท่านต้องการที่จะเข้าร่วมในการเสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะและวางแผนพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิง
เกษตรโดยชุมชนนพหินศรี (หากท่านสนใจเข้าร่วม โปรดตอบคำถามในข้อ 1, 2 และหากท่านไม่สนใจเข้าร่วมถือว่า
จบข้อคำถาม)

1. ต้องการเข้าร่วม เพราะ.....
2. ไม่ต้องการเข้าร่วม เพราะ.....

2. โปรดให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ เวลา สถานที่ในการประชุมกลุ่มเพื่อเข้าร่วมเสนอความคิดเห็นข้อเสนอแนะและ
วางแผนพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน (โปรดให้ข้อมูลที่ท่านสะดวกในการมาเข้าร่วมใน
การประชุมกลุ่ม)

3. โปรดให้ข้อมูลในการติดต่อเพื่อเข้าร่วมการวางแผนพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน
นพหินศรี

ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์

ต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน



เลขที่โครงการวิจัย 19.4.2 /62
วันที่รับรอง 19 ส.ค. 2562
วันหมดอายุ 18 ส.ค. 2563



ชุดที่ 3 แบบสัมภาษณ์เพื่อการศึกษาวิจัยแบบสัมภาษณ์ผู้นำและสมาชิกกลุ่ม ประชาชนชุมชน เกษตรกรและ
ประชาชนในพื้นที่

เรื่อง การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ชุมชนนาหมื่นศรี
อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้นำ ประชาชนชุมชน เกษตรกรและประชาชนใน
พื้นที่ชุมชนต้นแบบ โดยมีวัตถุประสงค์ศึกษาบริบทชุมชน การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สภาพแวดล้อม
องค์ประกอบการท่องเที่ยวของชุมชน ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การดำเนินการและการ
มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวไปใช้ในการพัฒนาจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน
ชุมชนนาหมื่นศรีอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยขอความร่วมมือให้ท่านให้การสัมภาษณ์ทุกข้อคำถามความ
เป็นจริง เพราะคำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการและมีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวแบบไม่เร่งรีบโดย
ส่วนรวม อนึ่งคำตอบของท่านไม่มีผลทางธุรกิจต่อบุคคลใดเป็นการเฉพาะ และคำตอบของท่านจะถูกเก็บเป็น
ความลับจะไม่ถูกเปิดเผยและเกิดผลเสียต่อท่านแต่ประการใด

ขอบคุณทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ในครั้งนี้

ธรรมจักร เล็กบรรจง
ผู้วิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

2

คำชี้แจง โปรดบันทึกข้อความการให้สัมภาษณ์ลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน

1. ชุมชนของท่านมีทรัพยากรท่องเที่ยว หรือ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อะไรบ้าง

.....

.....

.....

2. ชุมชนของท่านมีช่องทางในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนได้โดยใช้ทางใดบ้าง

.....

.....

.....

3. ในปัจจุบันชุมชนมีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนอะไรบ้าง

.....

.....

.....

4. ความพร้อมด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนของท่านมีในด้านใดบ้าง

.....

.....

.....

5. ชุมชนของท่านมีความพร้อมด้านที่พักในการรองรับนักท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....



เลขที่โครงการวิจัย 194-2/62

วันที่รับรอง 19 ส.ค. 2562

วันหมดอายุ 18 ส.ค. 2563

3

6. ชุมชนของท่านมีการบริการจัดการการท่องเที่ยว เช่น การวางแผน การจัดการท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอย่างไร

.....

.....

.....

7. ในปัจจุบัน ชุมชนของท่านมีกิจกรรมท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และบริการท่องเที่ยวต่างๆ อะไรบ้าง

.....

.....

.....

8. สถานการณ์การท่องเที่ยวในชุมชนเป็นอย่างไรบ้างในตอนนี้

8.1 ด้านรับ เวลาที่เปิดบริการ และด้านจำนวนนักท่องเที่ยว

.....

.....

8.2 ความปลอดภัยในการท่องเที่ยว

.....

.....

9. ท่านคิดว่าชุมชนจะได้รับผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน อะไรบ้าง

9.1 ผลกระทบด้านบวกต่อชุมชนจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านความเป็นอยู่ของประชาชนในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม

.....

.....

.....



เลขที่โครงการวิจัย 194.2 / 62
วันที่รับรอง 19 ต.ค. 2562
วันหมดอายุ 18 ต.ค. 2563

4

9.2 ผลกระทบด้านลบต่อชุมชนจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านความเป็นอยู่ของประชาชนในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม

.....

.....

.....

10. ชุมชนของท่านได้มีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งองค์กรเกี่ยวข้อง อย่างไร

.....

.....

.....

11. ท่านจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนอย่างไร

.....

.....

.....

12. ขอให้ท่านเสนอแนวคิดในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน

.....

.....

.....

13. ท่านต้องการที่จะเข้าร่วมในการเสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะและวางแผนพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน (หากท่านสนใจเข้าร่วม โปรดตอบคำถามในข้อ 14, 15 และหากท่านไม่สนใจเข้าร่วมถือว่าจบข้อคำถาม)

1. ต้องการเข้าร่วมเพราะ.....
2. ไม่ต้องการเข้าร่วม เพราะ.....



เลขที่โครงการวิจัย 114.2 / 62
วันที่รับรอง 19 ส.ค. 2562
วันหมดอายุ 18 ส.ค. 2563

5

14. โปรดให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ เวลา สถานที่ในการประชุมกลุ่มเพื่อเข้าร่วมเสนอความคิดเห็นข้อเสนอแนะ และวางแผนพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน (โปรดให้ข้อมูลที่ท่านสะดวกในการมาเข้าร่วมในการประชุมกลุ่ม)

15. โปรดให้ข้อมูลในการติดต่อเพื่อเข้าร่วมการวางแผนพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน

ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์

ต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน

ลงชื่อ..... ผู้ที่ทำการสัมภาษณ์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลาที่ทำการสัมภาษณ์.....ถึง.....น.



เลขที่โครงการวิจัย 124-2/62
วันที่รับรอง 19 ส.ค. 2562
วันหมดอายุ 18 ส.ค. 2563

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) นายธรรมจักร เล็กบรรจง
(ภาษาอังกฤษ) Mr Tammachak Lakbanchong
- ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ วิทยาลัยการโรงแรมและการท่องเที่ยว
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย 179 หมู่ 3 ตำบลไม้ฝาด
อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง 92150
มือถือ 089 - 4711535
E Mail: Tammachak.l@rmutsv.ac.th
- ประวัติการศึกษา

ปีที่จบการศึกษา	ระดับการศึกษา	อักษรย่อ	วิชาเอก	สถาบันการศึกษา
2557	ปริญญาตรี	ศศ.บ.	การโรงแรมและการท่องเที่ยว	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วช ตรัง
2559	ปริญญาโท	วท.ม.	การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยว	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. ผลงานวิจัยที่มีการตีพิมพ์เผยแพร่

- ธรรมจักร เล็กบรรจง และจุติมา บุญมี. (2559). แนวทางพัฒนาการจัดทำมาตรฐานการให้บริการโรงแรมฮาลาลเพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวมุสลิม. การประชุมวิชาการ ระดับชาติ ครั้งที่ 5 “Tourism for All, All for Tourism มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 26 กันยายน 2559.
- จิระนาถ รุ่งช่วง และธรรมจักร เล็กบรรจง. (2560). ความเป็นไปได้ในการพัฒนาการสอนทำอาหารในชุมชนท้องถิ่นปักษ์ใต้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอาหารไทยสู่อาเซียน. การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 3 และระดับนานาชาติครั้งที่ 4 The 3rd National and 4th International Conference Environmental Friendly Tourism for Sustainable Development” มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 12-13 มกราคม 2560.
- สามารถ วัฒนเดชา และธรรมจักร เล็กบรรจง. (2561). การจัดทำขั้นตอนปฏิบัติงานของนักศึกษาฝึกงานและพนักงานใหม่ แผนกบริการอาหารและเครื่องดื่ม อนันตรา ไม้ขาว ภูเก็ต วิลล่า. การประชุมวิชาการระดับชาติด้านการเรียนรู้เชิงบูรณาการกับการทำงานครั้งที่ 2 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 26 – 27 มีนาคม 2561.

ธรรมจักร เล็กบรรจง. (2561). มิติใหม่การท่องเที่ยวชุมชน เพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีน. การประชุมวิชาการระดับชาติการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืน ครั้งที่ 1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, 28 – 29 พฤษภาคม 2561.

อรัญญา ทะวะระ และธรรมจักร เล็กบรรจง. (2562). การพัฒนาคุณภาพการบริการของโรงแรมระดับ 3 ดาว ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย. การประชุมวิชาการระดับชาติการท่องเที่ยวและการโรงแรมร่วมสมัย ครั้งที่ 6 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 6 มิถุนายน 2562.

วารสารวิชาการ (ระดับชาติ):

ธรรมจักร เล็กบรรจง. (2562). การจัดการการท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเกาะสุกร จังหวัดตรัง. Veridian E-Journal, Silpakorn University, 12(1), 111-132.

จิระนาถ รุ่งช่วง, ธรรมจักร เล็กบรรจง และธนินทร์ สังขดวง. (2563). ความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อร้านขนมจีน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก, 9(1), 9-19.